

4640010220201

Спортын
шэнэ ордондо
нэрэ үгээл!

1921 оной
декабриин
21-нээ гарана

Эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!
Буряад ҮНЭН
Дүхэриг

Бүтэдэ арадай сонин

2012 оной
мартын 1
Четверг

№ 8 (21856)
№ 8 (771)

Хабарай эхин
хара бар нарын 8
гарагай 5
www.ynen.ru

Буряад
Унэн

ДЕНИС ХУБУҮНЭЙ ДЭМБЭРЭЛТЭЙ АМЖАЛТА

19 н.

ХҮСЭЛНҮҮД

Екатерина КАРПОВА, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат

Фил ХАБИТУЕВАЙ проект
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото

Кабанскын аймагай Корсаково гэжэ тоонто нютагта тунатай хүн болохо хүсэлтэйб. Республикын, бүхы аймагай ашада тунатай хэрэгүүдые бүтээхэ ханаатайб. Хүдөө нютагтаа түбхинэжэ, хүдөө ажахые хэргээн хүгжөөхэ ханаатайшуулай нэгэнби. Совет үедэ Кабанскын аймаг хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгөөр, буйлуулга-

ар эрхимүүдэй тоодо ородог байһан гээшэ. Түрэл газарайнгаа буураһан алдар сольень дахин хэргээлгэдэ хубитаяа оруулжа, суурхуулха ханаатайб. Нүүлэй үедэ гүрэн хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ мүнгэ номолжо тунална. Магазинуудай тагууд дээрэ харахата, республикаһаа гадуур үйлэдбэрилэгдэһэн продукци ехэ элбэг байдаг, шанарыншые ханаһанда хүрэдэггүй.

Нютагай дэлгүүрнүүдтэ манай эндэ үйлэдбэрилэгдэһэн продукци элбэгжүүлхэ гэжэ оролдохо хэрэгтэй. Мяханай мал үсхэбэрлхэ темээр эрдэмэй кандидатай нэрэ зэргэ хамгаалааб.

Залуу басаган наһанай нүхэртэй болохо гэжэ хүсэдэг юм ааб даа. Минии шэлэхэ нүхэр найн найхан ерээдүйдэ этигэдэг хүн байха ёһотой.

БАЯН ТҮҮХЭТЭЙ НЮТАГ

Дулма БАТОРОВАЙ фото

Баргажан аймаг
Улан тосхондо
баяртай үдэр
үнгэрөө. 1811 ондо
эндэ түрүүшынхид
яармаг боложо, Степной
конторо нээгдэн байна.
Энээнһээ Баргажанай
инородческо дүүмын
түүхэ эхилһэн юм.

1810 ондо Баргажанай зайһанууд Цанкир Андреев ба Танхи Имышкеев Эрхүүгэй губерниин сүүдтэ степной конторо ба яармаг гүйсэдхэхын түлөө хандаһан байна.

1810 оной августын 29-

дэ Верхнеудинскын земскэ сүүдэй указ гаража, Улан мүрэнэй эрьедэ, гушаад модо Баргажанһаа, яармаг нээгдэн юм. 1922 ондо конторо Баргажанай Степной дүүмэ боложо, Баргажан голлой түб болоһон түүхэтэй.

Энэ ойн баярта түүхын ба Эхэ ороноо шудалалгын конференци, концерт Уланда үнгэрөө. Тэрээндэ Арадай Хуралай түрүүлэгшэ Матвей Гершевич, Арадай Хуралай депутатууд, олон айлшад ба нютагай хүндэтэ зон хабаадаа.

Матвей Гершевич нюта-

гайнгаа зониие найн үдэрөөр амаршалхадаа, Уланай инородческо Степной Дүүмын үүргэ Баргажан голлой түүхэдэ ехэ гэжэ тэмдэглээ.

Матвей Гершевич айлшадтай хамта баригдажа байһан Бүгсэхөөнэй хүүргэ хараа, үшөө тиигээд Яриктада - Янжимын ордон.

Уланай клуб соо гоё фото-выставкэ энэ нютагай баян түүхые элэрхэйлэн харуулна. Энэ нютагһаа олон бэлигтэй, эхэ ороной хүгжэлтэдэ ехэ нүлөө оруулһан зон гараһан юм.

Дулма БАТОРОВА.

АНАА ДАСАНДА БУСААГДАБА

Сагаалгание угтуулан Анаа дасанда мартагдашагүй үйлэ хэрэг болобо. Хэжэнгын аймагтай Могсохон нютагһаа яшилъ бүрээ энэ дасанда бусаагдаба.

Ушарынъ гэхэдэ, 1937 оной хатуу жэлдэ Анаа дасанай габжа Зунды лама энэ бүрээ абажа гараһан байгаа. Шажанай нэргэжэ, найн сагай болоходо, энэ бүрээ нөөргөнъ дасанданъ дамжуулжа үгэхэш гэжэ Могсохон нютагта ажаһуудаг зээ хүбүү Дагба-Доржо Цыренжаповта тэрэ захиһан байгаа.

Совет үедэ хүзэг шүтөөнэй хорюултай сагта энэ захяанъ тэрэ дүүргэжэ шадаагүй. Дагба-Доржо үбгэн эсэгийнгээ захяанъ Радна гэжэ аша хүбүүниинъ дүүргэжэ, яшилъ гэжэ бүрээ Анаа дасанда хүндэтэй нууриаа эзэлбэ. Энэ баяртай үйлэ хэрэгтэ Хориин, Хэжэнгын аймагтай дасанай, захиргаанай түлөөлэгшэд, Могсохон нютагай наһатай зон хабаадаа. Бүтэн бүрин зандаа хадагалагдажа байһан энэ бүрээгэй Анаа дасанай хуралнуудые бүтээлгэдэ дахинаа хэрэглэгдэхэ гэжэ дасанай шэрээтэ Лексок ламхай хэлээ.

Эльвира ДАМБАЕВА.

БЭЛИГТЭЙ ХҮҮГЭД – РОССИИН ЕРЭЭДҮЙ

Иимэ нэрэтэй бүхэроссиин ниитын хүдэлөөн оронойнай Президентын бэлүүлдэг "Россиин хүүгэд" гэнэн программые дэмжэжэ, 2012 ондо "Бэлигтэй хүүгэд" гэнэн үласхоорондын форум үнгэрэгхэнъ. 1-11 классуудай хурагшадтай хоорондо аяар 20 номинацяар мурысөөн болохоор хараалагдана.

Түрүүшын дүхэриг-гэрэй даабари, хоёрдохинъ – шэлэн абалгын, гурбадахинъ – түгэхсэлэй шата. Март-апрель харануудай үедэ эдэ шатанууд үнгэрхэ юм.

Ерээдүй мэргэжэл тухайгаа эссе, реферат бэшэхэ гү, али плакат зуража болохо, театрально-хүгжэмэй композици зохиохо аргатай.

Нэгэдэхи шатын гэрэй даабари тухай, мүн бүхыдөө энэ форумой гурим тухай <http://www.globalkid.ru/moscow/forum/832/833> сайт дээрэ танилсажа болоно.

Форумой лауреатууд Россиин Президентын шанда зууршаглагдаха юм.

Тюна САМБЯЛОВА.

УДААРУУЛЖА БОЛОХОГҮЙ

Элүүрье хамгаалгын талаар шэнэ бүрин этигэмжэнүүд, хүндэ үбшэнтэндэ туһаламжа үзүүлэлгэ (паллиативна туһаламжа), ой модоной хуули эбдэнэн зониие хэһээлтэн хэмжээнүүдые шангадхалга – эдэ асуудалнууд Буряад Республикын Правительствын зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Түрүүшын хоёр асуудал "РФ-гэй эрхэтэдэй элүүрье хамгаалгын юрэнхы дүримүүд тухай" 323-дахи федеральна хуулиин абтаһан ушартай холбоотой юм. Тэрэнэй ёһоор, ажаһуугшадта эхин шатын медико-санитарна болон түргэн медицинскэ туһаламжа, паллиативна туһаламжа үзүүлхэ, тиихэдэ эрхэтэдые амин шу хала эмүүдээр хангаха талаар бүрин этигэмжэнүүд мүнөө жэлһээ Россиин Федерациин субъектнүүдтэ дамжуулан үгтэнэ. 2012 ондо ажаһуугшадтай элүүрье хамгаалгын талаар бүрин этигэмжэнүүдые бэлүүлгэдэ 6 миллиард шахуу түхэриг хараалагданхай. Харин паллиативна туһаламжа эмхидхэхын тула нэмэлтэ 27 миллион түхэриг хэрэгтэй.

Паллиативна туһаламжа хадаа тэсэшгүй үбшэ бууруулха болон үбшэнэй бусад хүндэ хүшэр хойшололнуудые хүнгэдхэхэ үүргэтэй. Мүнөө дээрээ республика дотор 382 хүн иимэ туһаламжа хүлээнжэй. Илангаяа онкологическа үбшэнүүдтэй, туберкулезтой болон ВИЧ-

СПИД-тэй үбшэнтэн, инсульт болоһон, мүн бээе ехээр гэмэлтэнэн хүнүүд нилээд ехээр зободог. Тиин тэдэндэ туһалхын тула гурбан нүүмэл бригада эмхидхэгдэхэ, онкологическа болон туберкулезто эсэргүүсэлгын диспансернуудта, халдабарита үбшэнүүдһээ аргалалгын болон Улаан-Удын 4-дэхи больницануудта 19 нуури нээгдэхэ, СПИД-түбтэ паллиативна туһаламжын кабинет хүдэлжэ эхилхэ юм.

Гадна Правительствын гэшүүд "Захиргаанай хуули эбдэлгэнүүд тухай" Буряад Республикын Хуулиин 11-дэхи болон 60-дахи статьянуудта хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулиин түлэб зүбшэн хэлсээ. Юуб гэбэл, Ой модоной ажыхын республиканска агентство зохиосотой дансануудгүйгөөр ой модо тушаан абаһанай болон шэрэнэнэй түлөө ялын хэмжээ нилээд ехэ болгохо тухай үүсхэл гаргаһан байна.

Агентствын хүтэлбэрилэгшэ А.Щепинэй хэлэнээр, дээрэ нэрлэгдэнэн хуули буса ябадалай түлөө эрхэтэд 3-5 мянган түхэригтэй ялада ундаг, хубиин хэрэг эрхилэгшэд болон тушаалта нюурнууд 15-20 мянган түхэригөөр гэмээ сагааруулдаг, харин эмхи зургаануудһаа 30-50 мянган түхэриг нэхэгдэдэг. Багахан хэмжээнэй яланууд тэдэниие заһаруулдаггүй, тиимэһээ Эрхүү можын жэшээгээр хэһээлтыенъ "үнэтэй" болгохоор дурадхагдана: хубиин хэрэг эрхилэгшэд болон туша-

алта нюурнуудта - 50 мянган түхэриг, харин эмхи зургаануудта - 500 мянган түхэриг. Эрхэтэдтэ хэрэглэгдэдэг ялын хэмжээн даб дээрээ хуушаараа орхигдоо, зүгөөр нарын сагта баһал ехэ болгогдохоор хараалагдана. Президент Вячеслав Наговицын энээн тушаа дурадхалнуудые бэлдэхыенъ Агентствэдэ даалгаа.

Мүнөө республика дотор модо тушаан абалгын 540 эмхи бии, теэд оройдоол 353-ниинъ хуулиита бүридхэлдэ абтанхай. Энэгээр бодоходо, нилээд ехэ ой модон хии хосорно гэшэл. Хэһээлтэ шангадхахада, хуули бусаар модо бэлдэжэ худалдахань аша үрэгүй болохо зэргэтэй.

Тиихэдэ түймэрэй аюултай үедэ хүн зон ой ошоохын тула тусхай табилга (пропуск) абаха ёһотой. Жэшэнь, хэн нэгэнэй үнээн үгы болошобо гэе, иимэ ушарнууд олоор үзэгдэдэг байна. Хүршэ ой соогоо тэрэнээ бэдэрхэ гэбэл, эзэниинъ заабол мэдүүлгэ бэшэжэ, ой ошоохыенъ зүбшөөһэн пропуск абаха болоно. Иимэ саарһагүйгөөр ой соо баригданан хүнүүд яла түлэхэ. Ондоогоор ой модоёо хамгаалха арга үгы. Юундэб гэхэдэ, нёдондо бүхы түймэрнүүдтэй 95 процентнъ ажаһуугшадтай гэмээр гараһан байна. Хорюултай үедэ ойгоор зайдаг зон мүнөө жэл миил гарасалдажа шадахагүй.

Дыжит МАРХАДАЕВА.

АЛЛА ПУГАЧЕВА БУРХАН ТУХАЙ МАНАЙ СОНИНДО

Тээмэндэ Москвада болоһон региональна журналистнуудай семинарта Россиин мэдээжэ артистнар хабаадалсаа. Алдарту дуушан Алла Пугачева шажан мүргэл тухай өөрынгөө һанамжяа манай корреспондентдэ хэлээ.

Алла Пугачева:

- Сүмэдэ сугларһан зон элдэб аргаар бурханда шүтэдэг юм. Хүндэ нэшхэл гэжэ байдаг юм: хэн нэгэнинъ этигэдэг, нүгөөдэнъ - этигэдэггүй, гурбадахинъ – хуби заяандаа этигэхэ шадалтай, зарим зон – Бүхы дэлхэйдэ зальбарна. Тиигэбэл – заабол этигэхэ хэрэгтэй. Харин худалша сэдхэлтэй хүнэй сүмэ ерээд, мүргэжэ байхаданъ – эгээл аймшагтай юумэн гээд ханаха байнаб. Сүмэ минии сэдхэл соо. Бурханда мүргэхэ аргатай, сагтай наа, заабол сүмэ руу ошодогби. Сүмэдэ зоной дүтэлөөд, автограф эрихэдэнъ, тон дурагүйб. Хүн бүхэн өөрын бурхантай юм.

Даша-Доржын Сэсэг.

Сагаан харын хүндэлэлдэ

"АГУУЕХЭ ХҮСЭТЭЙ ЖЭЛ – АРАД ЗОНДОО"

гэжэн гүн удхатайгаар Ухан хара Луу жэлые Сагаан харын зүблөөн дээрэ Буряад Республикын Президент – Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын нэрлэбэ. Х.Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын академическэ театр соо үгэ хэлэхэдээ, "энэ нангин хайндэрэй хайн, сэхэ сэбэр үүсхэлтэй, илангаяа аха заха үбгэд, хүгшэдые хүндэлхэ, үргэхэ үүргэтэй, тиимэһээ хэдэн зуун жэлэй ухаан бодол, түүхэ, арадай ёно заншал түхөөһэн, арадуудай эб

найрамдал дэмжэһэн хайндэр" гэжэ онсолһон байна. Үнгэрхэн жэлдэ, онсолбол, социальна объектүүдые барилга үргэнөөр ябуулагдаа. Байгша он – **Болбосон түхэлтэй байдал тогтоолгын (благостройство) жэл** гэжэ нэрлэгдэһэн хадань түсэбэй ёһоор 1 миллиард түхэриг мүнгэн энэ асуудал шиидхэлгэдэ нютагай өөһэдын захиргаануудта, ТОС-уудта, бусад эмхинүүдтэ эльгэгдэхэ байна. Оперно, ород драматическа театрнуудай, онкологическа больницын байшангуудай барилга түгэхсэгдэхэ ёһотой. "Байкальская гавань" гэжэн экономическа түхэлэй аяншалагшадтай-рекреационно зоннын ажаһуугшадтай ажабайдал хайжаруулха шухала гэжэ Вячеслав Владимирович онсолбо. Буддын шажантанай, бусад конфессинүүдэй ажалябуулгада үндэр сэгнэлтэ Президент үгэһэн байна. Эндэ сугларагшадта, республикын ажаһуугшадта амгалан байдал, аза жаргал, элүүр энхэ, эбтэй байхые хүсэһэн байна.

"Үдэрһөө үдэртэ Сагаалганай хайндэрнүүд улам үргэн, ялас гэмэ хурса, һонин удхатай, үндэһэн арадай шэнжэтэй боложо байһаниинь хайн. "Дүгжүүбын" түүдэг бүхы муу юумые һалгаана, тиин сэхэ сэбэр сэдхэлтэй Сагаалганаа угтанабди, шэнэ ульһатайгаар ажалдаа ханданабди" гэжэ тэмдэглэһэн, амаршалһан республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ

Матвей Гершевич тодорхойлоод, Россиин Президентын һунгалтын урда тээ Сагаалганай хайндэрэй үнгэрһэниинь удхатай, юуб гэхэдэ, хүн бүхэнһөөмнай ороноймнай, республикымнай хуби заяан, ерээдүй дулдыдаха гэжэ онслоо.

Арадай ёно заншалнууд гүн удхатай гэжэ тэмдэглэһэн Сибириин Федеральна округто Россиин Федерациин Президентын түлөөлөгшэ В.А.Толоконскиин болон өөрынгөө зүгһөө Буряад Республикын ахамад федеральна инспектор **Сергей Шилин** халуунаар амаршалба.

Ивалгын дасанда Балдан һама сахюусанай хуралда хабаадаһан, үглөөгүүр Японой Санта-Клаусые, Тывагай Жабар-Үбгэниие угтаһан Улаан-Үдэ хотын мэр **Геннадий Айдаев** амаршалха зуураа республикада, нислэл хотодо аяншалгые саашадань хүгжөөхэдэ ехэ арга боломжонууд бии гэжэ тэмдэглээ.

"Эгээл нангин, баяр зугаагай хайндэр – Сагаалганай хайндэр эб найрамдалые батадхана, шэнэлэлгын, арюудхалгын ёно гуримуудые элирхэйлнэ. Республикымнай амжалтатай алхамууд олондо мэдээжэ болонхой. Бүхы хайн хүсэлнүүдтнай бэелүүлэгдэхэнь болтогой" гэжэ ВАРК-ын президент **Владимир Булдаев** амаршалһан байна.

Эстрадын "одод" дуунуудаа дуулажа, оркестрэй хүгжэмшэд аялгаа

шангаар наяруулаа. Эдир дуушан, композитор, олон уласхоорондын конкурсын лауреат **Лудуб Очиров**, уртын дуу гүйсэдхэдэг угай бэлигтэй дуушан, Монголһоо зорюута Сагаалганда ерэһэн **Алдар Дашиев**, Үндэһэн Буряадай 1-дэхи лицей-интернадай басагадай бүлэг эндэ сугларагшадта хайшаагдаба. РЦНТ-гэй арадай фольклорно ансамбльнууд хайндэртэ ерэһэн зониие аялга дуугаараа угтаа гэжэ тэмдэглэхээр.

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото

Эстрадын эдир "одон" Лудуб Очиров

Сагаалганай хайндэрэй үедэ ВАРК-ын президент Владимир Булдаев амаршална

УЛААН-ҮДЭ – КРИМИНАЛЬНА ХОТО

РосБизнесКонсалтингай рейтингээр Улаан-Үдэ Рос-сиин хотонуудай дунда инвестицинуудай һомололгын талаар 58-дахи нуури эзэлэнхэй.

2010 онтой зэргэсүүлхэдэ Улаан-Үдын рейтинг 7 шатаар унаа. Энээн тушаа Улаан-Үдын мэр Геннадий Айдаев Буряад драмын байшан соо болоһон зүблөөндэ дуулгаа.

Мэрэй тэмдэглэһээр, Буряадай ниислэл түб хүндэ криминогеннэ байдалтай хото гээд тоотой. Юуб гэхэдэ, хотын олоониитын газарнуудта алалсаан болон бусад муу ушарнууд болоһоор. Иимэ байдалые хайжаруулхаар бэшэ хэбэртэй.

Барилгын һалбари баһал тулюураар хүгжэнэ. Мүнөөдэр барилга хэгшэд саг соогоо документацияа бэлдэжэ үрдинэгүй. Барилгые үнэмшэлһэн саарһа абахын тула хубиин хэрэг ябуулагшад жэл соо хүлээдэг заншалтай.

Шэнэ жэлдэ бюджет баһал шэнээр түсэблэгдэхэ ёһотой. Ерээдүйдэ хотын бюджет програмна бүридэлтэй болохо. Мүнөөдэр 10 муниципальна программа зохёогдонхой.

Недондо жэлэй хотын бюджет 6 миллиард түхэригэй нэмэритэй байгаа. Мүнөөдэр хотын бюджеттэ өөһэдын налогой суглуулбаринаа 20 процент үлээгдэнэ, тиин 65 процентнь республикын бюджет руу дамжуулагдаһаар.

«СЭБЭР ҺУНГАЛТА» ҮНГЭРГЭХЫН ТҮЛӨӨ

Бүхы Росси дотор "Сэбэр һунгалта" гэжэн нэрэтэй түлэб бэелүүлэгдэнэ. Буряад Республика доторхи Россиин юристнуудэй эблэлэй олоониитын бүхэроссиин эмхиин региональна таһагай түрүүлэгшэ Анатолий Дашиевай хэлэһээр, тус түлэб залуу юристнуудэй Зүбшэлэлгын совет эмхидхэнэ.

Тус проектдэ 2-дохи курсын оюутан Василий Калашников хабаадана. Проект тухай тэрэ сэнхир экранаар мэдээсэлэй дамжуулгаһаа мэдээ.

Һүүлдэнь багшань иимэ мэдүүлгэтэйгээр хандаа. Энэ үдэр болотор оюу-

тан һунгалтын харагшаар хүдэлөөгүй байгаа. Энэ ушар түрүүшынь болоно.

Мүн тиихэдэ һунгалта амаралтын үдэрнүүдтэ үнгэрхэ.

Һуралсалай семинарта БГУ, ВСГУТУ, БЭПИ болон бусад дээдэ һургуулинуудай элдэб курснуудай оюутад хабаадана. Тус проектдэ хүдөө нютагуудай залуу мэргэжэлтэд хабаадалсаха.

Мүнөөдэр 800 шахуу һунгалтын харагшад Буряад Республика дотор бэлдэгдэжэ байна. Тэдэнэр булта мартын 4-дэ эдэбхитэйгээр ажаллаха түсэбтэй. Саашадаа харагшадтай корпус үлээгдэхэ: дахяад шэнэ һунгалта үнгэргэгдэхэ ха юм.

Даша-Доржын Сэсэг.

БУРЯАДАЙ 31 ЭМШЭНДЭ - ГҮРЭНЭЙ ТЭДХЭМЖЭ

Буряад орондо "Земский врач" гэхэн федеральна программа бэелүүлэгдэжэ эхилбэ. Тэрэнэй ёһоор залуу эмшэд туд тудтаа нэгэ миллион түхэриг абаха болоо. Манай республикада 227 хүн энэ программада хабаадаха аргатай гэжэ урид дуулгаа һэмди.

Буряадай 31 врач хэлсэндэ гар табяад байна. Хүдөө нютагта хүдэлхэ дуратай эмшэд гүрэнэй тэдхэмжэһээ гээгдэнгүй абалсаха гэбэл, 2012 оной октябриин 31-һээ хожом бэшэ болзорто ажалай хэлсээ баталха ёһотой. Республикын Элүүрые хамгаалгын

министерствэдэ хандаха хэрэгтэй.

Нэгэ миллион түхэригтэ хүртэһэн залуушуул өөһэдөө мэдээд, энэ мүнгэ гаргашалха эрхэтэй. Хэрбээ хэлсээнэй эрилтэ дүүргэнгүй, болзорһоо урид тэрэ газартаа хүдэлхээ болишоо һаань, абаһан мүнгэнэинь зарим хубинь гүрэндэ бусаагдаха эрилтэтэй юм. Тихэдэ врач хүсэд бэшэ үдэр хүдэлөө һаань, үгы гэбэл, декретнэ амаралтада гараа һаань, түрэнэн үхибүүнтээ удаан болзорой амаралтада гараа һаань, хэлсээнэинь зохио болзорто һунаагдаха болоно.

Людмила ОЧИРОВА.

Сэрэгма ДОНДКОВАГАЙ фото

ҺОНИРХОЛТОЙ ВЫСТАВКЭ ДЭЛГЭЭГДЭБЭ

Буряадай соёлой министр Тимур Цыби-ков болон КНДР-эй генеральна консуль-ствын Хабаровск хотодохи канцеляриин хүтэлбэрилэгшэ, КНДР-эй Генеральна консулой орлогшо господин Ким Чжэ Чжон гэгшэд хаяхан уулзахадаа, саашадаа харилсаа холбоо хүгжөөхэ тухай хөөрэлдэһэн байна. Ким Чжэ Чжон хадаа КНДР-эй байдал харуулһан гар ур-лалай зүйлнүүдэй, зурагуудай, номуудай выставкэ Ц.Сампиловай нэрэмжэтэ Уран хайханай музейдэ феввалиин 24-дэ нээлгэһэн байна.

Тимур Цыбииков өөрынгөө ээлжэндэ буряад арадай искусствын выставкэ тэрэ гүрэндэ нээхы-ень айлшадта тусхайтаар дурадхана байна.

Энэ выставкэ хадаа Корейн Арадай Демократическа Республикын хүтэлбэрилэгшэ байһан Ким Чен Ир гэгшын түрэнһөөр 70 жэлэй ойдо зорюулагдаа. Корей гүрэнэй мүнөө усын байдал тухай ород хэлэн дээрэ бэшэһэн номууд эндэ дэлгээгдээ. Тихэдэ Ким Чен Ир гэгшын фото-зурагууд энэ выставкые шэмэ-глээ. Эдэ бүгэдэнһөө гадна уран эхэнэрнүүдэй нэхэһэн зүйлнүүд ехэтэ һонирхуулаа. Тэдэнэй бүтээһэн шубуудай, амитадай дүрэнүүд олоной һонирхол татаа.

Сэрэгма ДОНДКОВА.

Нютагай өөһэдын
хүтэлбэрийн захиргаануудта

ҺУНГАГШАДАЙ ЗАХЯАНУУД ХЭР ДҮҮРГЭГДЭНЭБ?

ГҮРЭНЭЙ Дүүмын һунгалтаһаа удаадахи һунгалта болотор депутадуудта үгтэһэн һунгагшадай захяанууд аймаг бүхэндэ хэр дүүргэгдэнэб гэжэ Бурядай Президентдэ дүрбэн аймагуудай захиргаануудай толгойлогшоноор февралын 24-дэ тоособо.

Хориин, Хэжэнгын, Яруунын, Баунтын аймагай захиргаанай толгойлогшоноор энэ удаа нютаг бүхэнөөр ябуулагдажа байһан ажал хүдэлмэри тухай мэдээсэбэ. Хориин аймагай захиргаанай толгойлогшо **Баяр Жамбаловта** түрүүлэн үгэ үгтөө.

Хориин 2-дохи дунда һургуули барилгада районной бюджетдэ 6 миллион хараалагданхай, тусхай программада оруулагдаһан энэ барилга 2014 ондо дүүрэхэ гэжэ тэрэ тодорхойлобо. Гол харгыһаа Амгаланта нютаг хүрэтэр ошоһон харгы түхээрэлгэдэ 2 миллион үлүүтэй мүнгэн республикын бюджетдэ үгтэхэ болонхой. Харгынуудые заһабарилха федеральна программада ороһон энэ муниципальна мэдэлэй харгы 2012 ондо заһабариллагдажа дүүрэхэ ёһотой. Тээгдэ тосхондо июнийн 1-дэ хүүгэдэй сэсэрлиг нээгдэхэ, Дээдэ Тайлсынхи 2013 ондо барилдажа дүүрэхэ гэжэ мэдээсэгдээ. Хори тосхондо хүүгэдэй спортивна һургуули капитална аргаар заһабариллагдажа, соёлой байшан заһабарилгада 9 миллион түхэриг үгтэхэ болонхой. Хориин аймагта һунгагшадай захяанууд яһала дүүргэгдэнэ гэжэ аймагай захиргаанай толгойлогшын тоосон элирхэйлжэ үгэбэ.

Жэшээлхэдэ, Шэнэ жэлэй урдаһана Тохорюугта тосхонной ажаһуугшад Хүрбэ гол дээгүүр гарадаг хүүргэтэй болоһон байна. Хориин заһабарилга-барилгын учтагай хүдэлмэришэд утань 50 метр хүүргэ түхээржэ, заха холын энэ нютагай хүн зониие гол харгытай холбобо гэшэ.

Энэ хүүргэ барилгада 2,5 миллион түхэриг аймагай болон республикын бюджетдэ гаргашалагдаһан байна. Хүдөөгэй поселениин толгойлогшо М.П.Цыбииков, хубийн олзын хэрэг эрхилэгшэ А.Д.Нимаев гэгшэд барилгашадые хэрэгтэй түхэрээн модоор, хүрөөдэһэн хабтагайгаар хангаа. Харин нютагай бүхэриг залуушуул хуушан хүүргыень задалалсаһан, гол дээгүүр тулга хэхэ шулуу суглуулалсаһан байна.

Гүрэнэй Дүүмын депутадуудай һунгалтын дүнгүүдээр ай-

магай захиргаанай толгойлогшо Б.В.Жамбалов 100 мянган түхэригэй сертификат барюулһан байна. Ушарын гэхэдэ, Тохорюугтын ажаһуугшадай 80 процентнь "Ниитэ нэгэн Росси" гэнэн парти дэмжэһэн байна. Энэл партиин дэмжэлгээр Зүүн-Хуурай, Бага Хүрбэ, Тарбагатай шадархи хүүргэнүүд заһабариллагдажа ёһотой.

Хэжэнгын аймагай захиргаанай толгойлогшо **Геннадий Лхасаранов** Дээдэ-Хэжэнгын сомоной Эдэрмэг тосхонной һургуулийн барилгаар тоособо. Үнийнэй заһабариллагдажаар болоһон энэ һургуулида шэнэ залгалаа баригдаа. Энэ барилга бодхоолгодо федеральна, республикын, аймагай бюджетдэ хамта дээрээ 2 миллион гаран мүнгэн һомологдохо юм.

Яруунын аймагта Гүндын һургуули заһабарилха тухай һунгагшадай үгтэһэн захяа 2012-2013 онуудта бэелүүлэгдэхэ гэжэ аймагай захиргаанһаа мэдээсээ. Республикын бюджетдэ 4 миллион түхэриг үгтэхэ болонхой. Проектно-сметнэ документациин ёһоор 11 миллион хэрэгтэй.

Архидалгатай тэмсэхэ талаар хэмжээнүүдые аймаг бүхэндэ абаха хэрэгтэй гэжэ Президент хэлээ. Тиихын тула тусхай программа зохиогдохо, энэ асуудалаар олониитын дунда суглаануудые үнгэргэхэ, хүдөө нютагуудад архидалгатай тэмсэлгээр һайн дүй дүршэл дэргэрүүлхэ гэжэ республикын толгойлогшо аймагуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ һануулга хээ.

Баунтын аймагта һунгагшадай захяануудые дүүргэхэ зорилготойгоор хүдэлмэри ябуулагдажа байнхай. Удаадахи зүблөөн мартын 1-дэ үнгэргэгдэхөөр хараалагдаа. Тэндэ Хойто-Байгалай, Муяын аймагууд, Улаан-Үдэ, Северобайкальск хотонуудай захиргаанай толгойлогшоноор баһал иигэжэ тоосохо юм. Улаан-Үдэ хотын ажалша коллективүүдһээ ехэ олон захяанууд Гүрэнэй Дүүмын депутадуудта оронхой. Эдэ захяануудын хэр дүүргэгдэжэ эхилэнхэйб гэжэ мартын 1-дэ эли боложо үгэхэ.

ЗАЛУУШУУЛАЙ ПРОЕКТНҮҮД АНХАРАГДАНА

2012 ондо бага олзын хэрэг эрхилэгшэдые дэмжэдэг тусхай программын ёһоор республикын дэбисхэрые дүрбэн зүг тээшэ эсхэһэн харгынуудые зубшаад, кафе, гостиница, техникэскэ хангалгын станциһаа бүридэһэн бүхэли ехэ барилга түхээрхэ түсэбтэйшүүл мүнгэ зөөрөөр тэдхэгдэхэ юм.

Энэ ехэ барилгые түсэблэжэ, гаргашын мүнгэ тооложо, документнуудые бэлдэлгэдэ, тиихэдэ уран шэмэглэлэлэйн талаар бодомжолон зохиолгодо субсидиин гуримаар мүнгэнэй туһаламжа гүрэнэй талаһаа олгогдохо болоо.

Энэ программын ёһоор бага олзын хэрэг эрхилэгшэдые дэмжэхэ 20 янзын арга һанагданхай. Үнгэрһэн жэлдэ гүрэнһөө энэ хэрэгтэ 414 миллион түхэриг үгтэһэн байгаа. Тэрэ тоодо 244 миллион гаран түхэригын федеральна бюджетдэ һомологдохо, 400 гаран олзын хэрэг эрхилэгшэд мүнгэнэй туһаламжада хүртөө. Илангаяа шэнэ үүсхэлтэй залуу олзын хэрэг эрхилэгшэдтэ онсо анхарал хандуулагдаһан байна.

В.С.Хандуев

МАЛ ШАХАН ТАРГАЛУУЛХА ТҮСЭБТЭЙ

ЗЭДЫН аймагай Петропавловкын мяханай комбинат 1994 ондо ашаглалгада тушаагдаһан юм. 1997 онһоо эхилжэ, Эрхүүгэй областиин мяханай комбинатуудтай дүтэ харилсаатайгаар, дүй дүршлөөрөө хубаалдажа хүдэлдэг.

Жэлдээ 1000 тонно мяха үйлэдбэрлэхэ түсэбөө дүүргэнэ. Энэ мяханай комбинатай цехүүдынь хүсэдөөр түхээрэгдэнхэй. Энэ предприятида 35 хүн хүдэлнэ. Зэдын аймагта үйлэдбэрлэгдэдэг мяханай зүйлнүүдэй 75 процентыень эндэ бүтээн гаргана. Жэлдээ дунда зэргээр 1200 тонно мяхан үйлэдбэрлэгдэнэ, энэнь 125 миллион түхэригтэ хүрэнэ.

Борьёогой ажахын хониной, үхэрэй мяханай зүйлнүүд Россиин бусад можо нютагуудай дэлгүүрнүүдтэ мэдээжэ юм.

2008 онһоо эхилжэ, энэ предприятида үйлэдбэрлэгдэһэн продукциянь 98 процентынь республикын дэлгүүрнүүдтэ худалдагдана. Энэһнээ гадна Ураалһаа эхилээд, Алас Дурна зүг хүрэтэрхи нютагуудһаа эндэхи продукци худалдажа абаха тухай мэдүүлгэнүүд орожол байдаг. "Петропавловкын мяханай комбинат" гэнэн хизаарлагдамал харюусалгатай бүлгэмэй генеральна директорын **В.С.Хандуев** юм.

Республикын ажаһуугшадые Зэдын талада үсхэбэрлэгдэһэн малай мяхаар хангахын тула Петропавловкын мяханай комбинат 2010 ондо казах болон хальмаг үйлтэрэй эбэртэ бодо мал худалдажа абаһан юм.

Һайн үйлтэрэй мал хараха, үбһэ бэлдэхэхэ талаар ядалдадаггүй. Ушарын гэхэдэ, 2008 ондо Владимир Сурунович Хандуев аймагайнгаа ажахынуудта "Зэдын мяханай компани" гэнэн хизаарлагдамал харюусалгатай бүлгэм байгуулха тухай дуралдаһан байна. Ходо ган боложо ийдаг уларилтай манай республикада ороһото ургамалнуудай үндэр ургаса абаха гэшэ хүшэр. Тиимэһээ бодо мал хараа һаа дээрэ гэжэ олон хүтэлбэрлэгшэд тоолодог болонхой.

Хамтаараа хүдэлхэдэ хүсэтэй гэжэ ойлгоһон энэ аймагай хүтэлбэрлэгшэд иимэ шэнэ нэгэдэл байгуулһан юм. Нэрлэгдэгшэ мяханай комбинатаһаа гадна аймагай үшөө дүрбэн хүдөө ажахын предприяти тэрэнэй бүридэлдэ оруулагдаһан юм. Нэрлэбэл, Борьёогой үйлтэртэ мал ажалай ажахы, "акционернэ Оёорой совхоз" гэнэн бүлгэм, Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ, Бургалтайн хүдөө ажахын үйлэдбэрийн кооперативүүд болоно.

Иигэжэ нэгэдэһэнэй ашаар, тэдэ ехэ ашагтайгаар хүдэлнэ. Юуб гэхэдэ, мяханай комбинат һайн үйлтэрэй мяханай мал худалдажа абаад, дээрэ нэрлэгдэһэн ажахынуудта шахан таргалуулхыень даажэ үгэнэ. Өөрынгөө ээлжээндэ эдэ ажахынууд үйлтэртэ малда һайн бэлшээр эрхэмдхэнэ, үбһэ тэжээлээр хүсэдөөр хангана. Ажахынуудай байһан газарта ажаһуугшадай олонхиниинь ажалтай байна гэшэ ааб даа.

Энэ хамтаралда ороһон хубийнгаа хэмжээгээр нэрлэгдэһэн предприятинууд олзо оршоёо хубаажэ абадаг. Тиихэдэ үшөө нэгэ һайн талан гэхэдэ, мяханай

комбинадай үйлтэртэ малай ашаар хүдөө ажахын предприятинууд эхэ малайнгаа үйлтэр һайжаруулна. Хэрбээ ажахынуудай өөһэдөө ондоо нютагуудһаа һайн үйлтэрэй малай нэгэ толгой худалдажа абаха болоо һаань, 100 мянган түхэригтэ хүрэхэ байна. Тиимэһээ энэ гаргашыень даажэ абаха промышленна ехэ предприятитай тэдэнэй хамжан хүдэлхэнь ехэ ашагтай гэжэ саг харуулна.

2015 он болотор энэ мяханай комбинатай хүтэлбэри һайн үйлтэрэй эхэ малай тоо 3 мянган толгойдо хүргэхэ түсэбтэй. Жэл бүри 500-600 тонно мяха үлүү үйлэдбэрлэхэ аргатай болохо ха юм. Тиигэбэл, энэ предприяти түхэрээн жэлэй туршдаа республикын дэлгүүрнүүдые мяханай зүйлнүүдээр хангаха юм.

Петропавловкын мяханай комбинатай хүтэлбэрлэгшэд холын хараатайгаар хүдэлнэ. 2011 ондо 350 толгой бодо мал хараха гурбан фермэ түхээрэгдээ. Энэһнээ гадна предприятиин генеральна директор Владимир Хандуев үшөө нэгэ түсэбтэй. Зэдын аймагта 2 мянган толгой хашарагуудые шахан таргалуулха талмайнуудые түхээрхэ һанаатай. Федеральна болон республикын засагай зургаанууд энэ түсэб бэлүүлгэдэнь мүнгөөр туһалха гэжэ тэрэ ехэ найдана.

Иимэ шахан таргалуулгын гүүртэнүүд бии болобол, мяханай малай шэгнүүри горитойгоор дээшлүүлхэ аргатай болохо ха юм. Хэрбээ ажахыда эбэртэ бодо мал тушаалгын шэгнүүртэ хүргэхын тула хэдэн жэл хэрэгтэй, тиигээдшье дунда зэргээр 300-330 килограммда хүргэхэ аргатай. Хэрбээ шахан таргалуулгын гүүртэд гүүртэ байгуулжа, онсо харууһан доро мяханай мал үсхэбэрлэбэл, нэмэлтэ шэгнүүрыень 2 дахин шахуу дээшлүүлхэ аргатай. Энэһнэй ашаар мяха үйлэдбэрлэгэ 2 дахин дээшлүүлэгдэжэ, жэлдээ амта шэмэ ехэтэй 2 мянган тонно мяха үйлэдбэрлэдэг болохо ха юм.

Тиихэдэ мяха элбэгээр үйлэдбэрлэбэл, мяханай комбината элдэб янзын колбасагай зүйлнүүдые бүтээн гаргаха аргатай болохо. Энэ проектые 2014-2015 он болотор бэлүүлхэ хараатай. Энэһнээ гадна малай гэдэһэ дотор наринаар сэбэрлэжэ, республикын дэлгүүрнүүдтэ дуралдажа гээшэ.

Зэдын аймагай Петропавловка тосхондо нээгдэһэн мяханай комбинатай өөрынь магазинда үйлэдбэрлэһэн продукциянь элбэг, хямдашаг сэнтэйшье байдаг.

Республикын дэлгүүртэ бата һуурияа олоһон Петропавловкын мяханай комбинат ашагтайгаар хүдэлнэ гэжэ онсолон тэмдэглэмээр.

Эльвира ДАМБАЕВА,
манай корр.

Һанаа зобоомо асуудал

тараадаг муутай юм. Зайгуул нохойнуудай олоор үдэн газарта хонид эрьюу (ценурозто нэрбэгдэнэ) болодог. Хоёрһоо дээшээ һананай хонин иимэ үбшэндэ балай дайруулдаггүй.

Адуу мал харадаг зон зайгуул нохойнуудтай ушарбал, гараа һайн гэгшээр заатагүй угааха ёһотой, юүндэб гэхэдэ, нүдэ тудахагүй бишыхан хорхойнууд эдэе хоолтойнь хамта гараарнь хүнэй зосоо орожо, үбшэ һүжэрөөжэ болохо. Ценурозһоо малаа аршалха гэбэл, тэжээлээр дутаангүй байлгах шухала. Бэлшээрийн газар үргэлжэ һэлгэжэ байхаяа бү мартагты. Тиэхэдэ бэлшээрийн ногооной һайжархаһаа хажуугаар элдэб эсын үбшэ хамшаг үгы болгодог.

Үбшэлһэн малаа саг соонь заатагүй элирүүлхэ ёһотойт. Үбшэн малай байбальн, дары түргэн хюдаад, бэеыень малай үхэхэдэ абаашажа табиha. Шоно нохойн, шубуу шонхорой хоол боложо, бай-

гаалин эрьесэ соо дахин түргэн орохын түлөө. Халдабаритай үбшэнтэй амитадые һайнаар шатааха хэрэгтэй. Энэ ажал малай эмшэнэй хараса доро наринаар хэгдэхэ ёһотой. Гэрэй харуулда зогсодог нохойгоо жэл бүри ареколин гү, али камала гэнэн препарадаар тарижа байха хэрэгтэй. Үшөө тиэхэдэ эрьюу хониной тархи нохойдоо эдьюлхэнэ арсагты.

Гэхэтэй хамта, мал ажахытай хабаатай бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ һэргылэмжын, мүн үбшэ хабшанай мал ажыхыда ушаруулдаг һаад тухай тодорхой ойлгууламжын ажал ябуулагдаха ёһотой.

Ценуроз үбшэн ямаршые эм домдо диилдэдэггүй. Малай мяхаар хүндэ энэ үбшэнэй дамжуулагдаа һаа, тэрэнь ямаршые аргада орохогүй. Үбшэлһэн хүн хада гэртээ харин ошохо болоно. Тиимэһээ болгоомжотой һэргэг ябагты гээд уряалнаб!

С.ЭРДЫНЕЕВА
хэблэлдэ бэлдэбэ.

Хүндэтэ редакци!

«Һанаа зобоомо асуудал» гэнэн гаршаг Пасаранай Буладтай эхилһэнтнай тон һайшаалтай.

«Ороһо тариһанай хэрэгтэй гү?» – гэнэн Булад Бастуевичай асуудалда би иигэжэ харюусанаб. Хойто Америкын (тэрэ тоодо Канадын) фермернууд нэгэ гектар газарһаа 300-500 центнер ороһо абана. Манай эндэ? Хэлэхэньшье эшхэбтэр – 10-20 центнер. Дайдымнай уларил тад ондоо ха юм даа! Зүгөөр Америкэдэ табан хушуу мал барижа огто шадахагүй – байгаалинь тад ондоо! Турлааг һаа, турлаагаараа, галуун һаа, галуугаараа ябьял. Тарья тарьябди гэжэ хэды ехэ газараа хахалжа хоһоруулжархёод, үрэгүй үрмэдэнхэндэ даруулжархёод байнабибди. Мелиораци хээ гээшэбди гэжэ хэды һайн газараа малтажа, урбуулжа, элһэ шулуугаар, түмэр түдэгөөр даруулоод, хэндэшые хэрэггүй хаяжархёод байнабибди. Ондоо хэлэхэ юүмэн намда үгы. Нёдондо бэшэһэн шүлэгһөө хэлэг дурадхахые зүбшөөгты.

ЭЛИНСЭГТЭЭ

...Саг сагтаа, сахилза хүхэдөө, Сагай эрилтэ мүнөө ондоо, Эрдэм-техникэ хүгжэнги, Информ- болон

нанотехнологи. Оршолонто Газартаа һонёо бууража эхилээбди, Огторгойн Замбуулиниие һэтэ дабадаг болообди, Ойрын Юртэмсые догоодон эзэмдэжэ захалаабди.

Элинсэг хулинсагуудни! Эндээл гэжэ хэлэнэб даа тандаа:

Эдэ шударгы ябуулганууднай барандаа Оюун ухаанай шанар шэнжгүй юүмэл даа, Арбан сагаан буянай хуряал бэшэ юүмэл даа.

«Үнэн» номнолой абаралнуудта хүртэнһөө гү, «Угаа ухаатай» удамаршадта этигэнһээ гү, «Гүрэн» гэжэ ада шүдхэртэ баригдаһанһаа гү, «Һайн дураараа»

богоолнууд болоһон ушарһаа гү - Хото-бутын хобдог-сүбдэг шоргоолжод, Хэжэ ажалгүй, орохо гэргүй гуйраншад,

Хүнэй түхэлгүй, зүһэ шарайгүй архиншад, Эдихэ эдээгүй, эрихэ эрхгүй эрхэтэд, Эндэ тэндэ ургамал, малые гэмтээгшэд, Энэ дэлхэйн хурьһые бузарлан гэшхээшэд - Эдэл даа Газарай мүнөөнэй зарим айлшад.

Үнэн-худалые яг элирүүлһэн элинсэгүүдни, Ухаа намдаа заһанта, Үнэтэ үгэнүүды хэлэнһанта: - Наран элшээрээ зониие адляар гэрэлтүүлдэг, Тэнгэри хамагые адли тэгшээр гиигүүлдэг, Бурхан үршөөлөө нюур харангүй хүртүүлдэг, Байгаали баялигаа бултанда илгаагүй бэлэглэдэг...

Хэды тиигэбэшые, хэзээ нэгэтэ һэгээржэ, Хүн түрэлтэн нойрһоо һэрихэ бэээ - «Минии хэлээшээр ажаһуугты» гэжэ Хүн һайхасаамнай уймартаһаа тэбшэжэ, Нарата дэлхэйн байгаалитай ниисэхэ бэээ.

Басаа Валера.

ТАБАН ХУШУУН МАЛ

Адуу малай тэжээл, бэлшээрийн газар, гэрэй амитадые үбшэ хабшанһаа һэргылэмжын хүдэлмэри болон бусад сэдэбүүдые хараалһан «Табан хушуун мал» гэжэ шэнэ гаршаг доро һасаранай Булад үргэлжэ мэргэн зүбшэлнүүдые бэлдэжэ байха. Хүдөөгөөрхинэй һанаа зобоомо асуудалнуудта харюу үгэхөөр бэлэн байһанаа эрдэмтэн мэдүүлнэ. Тиимэ тула, хүндэтэ уншагшад, хэблэлэй хаягаар бэшэг эльгээхэ гү, али гэбэл гар утаһанай иимэ ду-гаараар **89149881402** залгахыетнай уряалнабди.

ЭРЬЮУ ХУСА – БЭРХЭШЭЭЛ ХУРСА

Зайгуул нохойнуудые бү хюдагты гэнэн уряатай янза бүриин хэлсээнүүд ябадаг. Иигэжэ хандахадаа, амитадые хайрлаха, хамгаалха гэнэн һайн һанал гээшэ. Эзэгүй зайгуул, зольбо нохойн байхань хүнэй бодолгүй ябадалһаа болоно. Иимэ нохойнуудые олон болгожорхёод, алажа хюдажа байхада нүгэл. Тиимэ һэн тула анханһаа олон болгоогүй һаа һайн. Үншэн хэнзэ, эдээгээр дуталдажа ябаһан үхибүүд тухайгаа гүрэн хамагай түрүүн зобохо байгаа бэшэ гү?

Тэнүүл нохойнууд үхибүүдые, заримдаа томошу-лышые зуухаһаа гадуур янза бүриин үбшэ хабша

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ТҮСЭБ

2012 оной феввалин 27-һоо мартын 2 хүрэтэр

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ ХОРИН ЗУРГАА-ДАХИ СЕССИ

Сессие нээлгэ
29.02 10.00-13.00 Пленарна зүблөөн
14.00-18.00 Пленарна зүблөөн
9.00-13.00 Арадай Хуралай Ехэ танхим

II. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЫН УЯЛГАНУУДЫЕ САГ ЗУУРА ДҮҮРГЭГШЭ А.С.КОРЕНЕВОЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН

Зүблэхэ зүйл:
1. Арадай Хуралай хороонуудай 2012 оной феввалин 20-һоо 24 хүрэтэр дүүргэнэн хүдэлмэри тухай мэдээсэл (элидхэлшэд: хороонуудай түрүүлэгшэнэр)
27.02. 11.00 Арадай Хуралай бага танхим

2. Арадай Хуралай 2012 оной феввалин 20-һоо 24 хүрэтэр үнгэргэгдэнэн хэмжээ ябуулганууд тухай эмхидхэлэй таһагай мэдээсэл (элидхэлшэ О.А.Бадлуев)

3. Арадай Хуралай хиналтын документнуудые гүйсэдхэлгын байдал тухай эмхидхэлэй таһагай мэдээсэл (элидхэлшэ О.А.Бадлуев)

4. Буряад Республикын хуулинуудые федеральна хуули ёһонуудтай зохилдуулгын хойноһоо хиналта тухай (элидхэлшэ О.А.Бадлуев)

5. Арадай Хуралай 2012 оной феввалин 27-һоо мартын 2 болотор түсэблэнэн хэмжээ ябуулганууд тухай (элидхэлшэ О.А.Бадлуев)

6. 2012 оной феввалин 20-һоо

24 хүрэтэр Хуули ёһоной управлеиниин дүүргэнэн хүдэлмэри тухай мэдээсэл (элидхэлшэ А.И.Ускова)

7. 2012 оной феввалин 20-һоо 24 хүрэтэр Мэдээсэлэй-шэнжэлэлгын управлеиниин дүүргэнэн хүдэлмэри тухай мэдээсэл (элидхэлшэ Э.Б.Намдакова)

8. Арадай Хуралай ажал ябуулга тухай республикын хэблэлнүүдтэ 2012 оной феввалин 20-һоо 24 хүрэтэр олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ толилогдоһон материалнуудай шэнжэлэл тухай тухай таһагай мэдээсэл (элидхэлшэ С.Б.Хайдапова)

III. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХЭРЭГҮҮДЫЕ ЭРХИЛЭГШЭ – АППАРАДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ В.Б.ЭРДЫНЕЕВЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ХҮДЭЛМЭРИЛГЫН ЗҮБЛӨӨНҮҮД

Зүблэхэ зүйл:
1. Буряад Республикын Арадай Хуралай 2012 оной феввалин 27-һоо мартын 2 болотор түсэблэнэн хэмжээ ябуулганууд тухай мэдээсэл (элидхэлшэ О.А.Бадлуев)

2. Буряад Республикын Арадай Хуралай хиналтын документнуудые гүйсэдхэлгын байдал тухай

3. Элдэб асуудалнууд

IV. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДАЙ ЗҮБЛӨӨНҮҮД
Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджедэй, налогуудай болон финансын талаар хороон (түрүүлэгшэнь Ц.Д.Э.Доржиев)

Зүблэхэ зүйл:
Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ хорин зургаадахи сессидэ зүбшэгдэхэ асуудалнууд
27.02 15.30 Арадай Хуралай бага танхим

Буряад Республикын Арадай Хуралай экономика политикын, байгаалин нөөсөнүүдые хэрэглэлгын болон оршон тойронхыие хамгаалалгын талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Г.Ирильдеев)

Зүблэхэ зүйл:
Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ хорин зургаадахи сессидэ зүбшэгдэхэ асуудалнууд
27.02 13.40 Арадай Хуралай бага танхим

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДАТ
Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нотагай өөһэдын хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.С.Скосырская)

Зүблэхэ зүйл:
Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ хорин зургаадахи сессидэ баталан абтаһан документнуудые бүридхэлгэ
01-02.03

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.А.Павлов)
Зүблэхэ зүйл:

“Ургамалнуудай карантин тухай” 2372-6-дахи дугаарай федеральна хуулин түлэб тухай (Россиин Федерациин Правительство оруулха)
27.02 14.00 каб.119

Зүблэхэ зүйл:
“Буряад Республикада хүдөө ажахын страхование хүгжөөхэ хараа түсэбүүд тухай” гэнэн темээр “дүхэриг-шэрээ” үнгэргэлгэдэ бэлдэхэ тухай
01.03 10.00 каб.119

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэтэнэй асуудалнуудай, залуушуулай политикын, ниитын болон шажан мүргэлэй нэгэдэлнүүдэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Р.Булдаев)

Зүблэхэ зүйл:
“Буряад Республикада заха холын хойто зүгэй үсөөн тоото арадуудай заншалта ажал хэрэгүүдэй асуудалнууд тухай” гэнэн темээр “дүхэриг-шэрээ” үнгэргэлгэдэ бэлдэхэ тухай
27.02 14.00 каб.212

Зүблэхэ зүйл:
“Буряад Республикада залуушуул тушаа гүрэнэй политика болон залуушуулай хуули ёһоной талаар байдал тухай” Буряад Республикын хуулин түлэб тухай
01.03 14.00 каб.212

V. ЭРХЭТЭДЫЕ ХҮЛЭЭН АБАЛГА А.С.Коренев – Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо
27.02 14.00-17.00 каб.326

- Сайн байна, хүндэтэ Цырен-Дондок Шоболоевич. "Буряад үнэнэй" үнинэй хүдөө бэшгэшэ, үнэн нүхэдэймнай нэгэн ха юмта даа. Танай хүдэлдэг Шэбэртын дунда хургуули суута хурагшадаараа олондо мэдээжэ гэшэ аабза.

- Үнэхөөрөөшье, манай хургуули дүүргээн уран зохёолшод, хүгжэмшэд, бүжэгшэд - Дондок Улзытуев, Цырен-Дондок Хамаев, Владимир Жалсанов, Бальжинима Намдыков, Юрий Ирдынеев, Цыден-Дамба Пурбуев, мүн республикын прокурор Борис Цыренжапов - нютагайнгаа зоной омогорхол болонхой.

- Та багшын ажалда бүхы наһаяа шахуу зорюулһан хүн байнат. Физкультурын багшаар хүдэлжэ эхилхэһээ урид ашаа зөөхөшье ушар болоһон гэжэ дурсаа нэнта...

- Шоболой Бадмацыренович эсэгэни дайнай инвалид байһан. Гурбан хүүгэдээ, үбшэн нүхэрөө тэжээхэ, харууһалха гэжэ үдэр хүнигүй оролдодог хэн даа Чимитцу Султумовна эжымнай. Комбайнаар тарья орой намар болотор хуряадаг хэн. Хүшэр хүндэ ажалдаа диилдэжэ, хөөрхы, залууханар мордошоо хэн. Би тиихэдэ табатай байгаа.

Шэбэртынгээ хургуули дүүргэмсээрээ, Заганай совхоз-рабкоопто ашаа зөөгөөб.

Спортдо ехэ дуратай байгаа, бээ ото хоригшо нэм. Московско областиин Малаховка поселогто байһан РСФСР-эй тренернүүдэй түбэй хургуулида орожо, хүнгэн атлетикээр хоригшын мэргэжэл гурбан жэл соо шудалааб. Тэрэ үедэ намтай энэ хургуулида суута хоккеист Борис Михайлов хуралсал гараһан байна.

Удаань сэрэгэй алба гаража ерээд, Бэшүүрэй совхоздо комсоргоор, Бэшүүрэй ДЮСШ-да тренерээр табан жэлэй туршада хүдэлөөб. Хүүгэдые оло олон мурьсөөнүүдтэ Улаан-Үдэ, Эрхүү, Шэтэ хотонуудта абаашадаг нэм. РСФСР-эй "Урожай" бүлгэмэй ехэ мурьсөөндэ минни шаби Рая Степанова 100м, мүн 200м зайда шангай хуури эзэлһэн байна.

БУЯНТАЙ НЮТАГТА ХҮҮГЭД ОЛОН

Үргэн Буряад ороноймнай холо, ойрын нютаг хууринуудта шударгы бэрхэ ажалша хүнүүд олон гэшэ аабза. Тэдэнэй нэгэн болохо Буряад Республикын габыята багша, Бэшүүрэй аймагай Шэбэртын хүдөө хууриной депутатуудай Советэй түрүүлэгшэ Цырен-Дондок Шоболоевич ЗАНДРАЕВТАЙ хөөрэлдөөн таанадай анхаралда.

Ехээр хүлөө гэмтээгээд, спорттой хахасаха баатай болоо нэм. хургуулигүйгөөр

ажабайдални яашье бүтэхэгүй гэжэ ойлгоод, Шэтын багшанарай дээдэ хургуули заачноор

дүүргэжэ, географин багшаар Шэбэртэдээ хүдэлөөб.

Үнгэрэгшэ жэлһээ хоёр класста физкультурын хэшээлнүүдые даажэ ябанаб.

- **Шэбэртын хүдөө хууриной депутатуудай Советэй түрүүлэгшын тушаалда ниитын ехэ ажал ябуулдаг байгаа ёһотойт.**

- хууринаа болбосон түхэлтэй болгохо талаар саг үргэлжэ ажал ябуулагдана. Мүн дайнай болон ажалай ветерануудые гэр байраар хангаха, гүрэнэй зүгһөө үзүүлэгдэхэ ёһотой тэдхэмжэ, али болохо анхарал хандуулха гэхэ мэтын асуудалнууд гаражал байгаа ааб даа. Советтэмнай 8 депутат хүдэлдэг. Шэбэртэдэ ажаһуудаг 1501 хүнэй али олон түхэлэй асуудалнуудые шиидхэхэ гэжэ оролдодогбди.

- **Шэбэртэдэ Бэшүүрэй аймагай ганса ехэ дасан баригданхай гээд мэдэнбди. Шэбэртын депутатуудай Совет энэ дэмбэрэлтэ хэрэгтэ өөрингөө хубитые оруулаа ёһотой.**

- Шэрээтэ лама Батор Бадмаевай үүсхэлые манай нютагайхид, бүхы аймагай зон халуунаар дэмжээ нэн. Бүхы зоноо эмхидхэжэ, арадай барилгын аргаар гурбан дахбар дасанай байшан бодхоодо, нютагай мэдээжэ хүнүүд ехэ үргэл хандиб оруулаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Нэрлэбэл, Бэшүүрһээ гарбалтай, Саха (Яхад) Республикада мэдээжэ хүтэлбэрилэгшэ, ниитын ажал ябуулагша, Якутск хотын Дүүмын депутат В.П.Доржиев, "Росгосстрах" Буряад таһагай хүтэлбэрилэгшэ, Арадай Хуралай депутат Б.Ц.Семёнов, Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ В.А.Павлов, мүн "Абсолют" компаниин директор И.В.Шагдарова, Хэжэнгын аймагай Чисаанын хүзэгтэн Г.З.Лхасаранов түрүүтэй. Дабата, Гутай, Амгаланта, Шанага, Хонхоло нютагуудай айл бүлэ бүхэн хандиб үргэһэн байна.

Дасанай рамнай 2010 оной октябрийн 16-да үнгэрөө нэн. Бандида хамба лама Дамба Аюшеев түрүүтэй олон ламанар уншалга хэжэ, Улаан-Хадын хажууда зон олоной гараар бодхоогдоһон Даши-Лхунду-

Манай хөөрэлдөөн

блин дасан хүзэгтэйшүүлые угтан абаа бэлэй.

- **Заншалта ёһоор "Эрын гурбан наадан" үнгэрөө гэшэ аабза.**

- Тиимэ даа. Буряадай олон аймагуудһаа, Монголһоо 60 нур харбагшад, 180 бүхэ барилдаашад, 30 мори урилдаашад суглараа. Энэ ехэ мурьсөөнэй ахамад судьягай хүндэтэ үүргэ намда даалгагдаа нэн.

Шэбэртынманай гулваа Цырен-Дондок Цыдыпович Шоймполов оролдосотой, урагшаа наанаатай хүтэлбэрилэгшэ. "Ажал" гэжэ фермерскэ ажахые толгойлогшо Жаргал Цыденжапович Цыренов, райсоветэй депутат Баир Федорович Бадмаев болон бусад зон олоной аша туһада эмхидхэгдэдэг бүхы үйлэ хэрэгүүдтэ хам ородог, али болохо туһа хүргэдэг юм.

- **Түрэл хургуулидатнай хурагшад олон гү?**

- Мүнөөдөө 182 урагшатай манай хургуули. Энэ хуралсалай жэл 28 хүүгэд 1-дэй класста ерээ, жэл ошохо тума хүүгэд олошорно, энэ ехэ найн тэмдэг гэхэ байна. Юлия Юмжаповна Шоймполова директорэй хүтэлдэг багшанарай коллектив урагшаа наанаатай, шэнэ сагай эрилтээр, эбтэй эетэй ажалаа ябуулдаг даа.

- **Баярламаар даа. һаяхана Тамнай 60 наһанайнгаа дабаа дабаба гэшээт. Энэ ехэ ойн баяраартай амаршалаад, хүндэтэ Цырен-Дондок Шоболоевич, Тандаа, наһанайтнай нүхэр Норжима Доржиевнада, гэр бүлэдэтнай элүүн энхые, алтан дэлхэйн бүхы найн найханиие хүсэе. Үлгы найхан тоонто нютагайнгаа шарай арюухан болгоһоор, хүн зондоо аша туһаяа үзүүлһээр, жара наһанай жаргал эдлэжэ ябахатнай болгогой!**

Туяна САМБЯЛОВА
хөөрэлдэбэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Шэбэртын дасан арамнайлын үедэ.

Конкурс творческих работ «Мой институт», посвященный 80-летию НГИ-БГПИ-БГУ ПОЛОЖЕНИЕ

1. Организаторы конкурса

Конкурс «Мой институт» (далее - Конкурс) проводится кафедрой бурятской литературы Национально-гуманитарного института БГУ.

2. Цели и задачи конкурса:

- формирование и сохранение нравственных, патриотических, культурных и литературных традиций НГИ;
- содействие во всестороннем раскрытии способностей и талантов студентов и сотрудников;
- расширение круга интересов студентов;
- побуждение к творчеству учащейся молодежи и сотрудников;
- поддержка творческой деятельности молодого поколения.

3. Сроки проведения конкурса:

1. Конкурс приурочен к 80-летию юбилею института.
2. Прием конкурсных работ осуществляется с момента размещения объявления на сайте БГУ и заканчивается непосредственно в день проведения конкурса (5 апреля 2012 г.).

4. Номинации конкурса

1. Конкурсные работы (на бурятском, монгольском, эвенкийском и на русском языках) по всем номинациям должны быть посвящены истории и современной жизни

института или отражать различные аспекты его деятельности.

2. Конкурс проводится по следующим номинациям:

- * Поэзия
- * Проза (рассказ, очерк, эссе)
- * Песня, гимн.

5. Условия участия в Конкурсе

1. В Конкурсе могут принимать участие выпускники ФБФ-НГИ, студенты, аспиранты или сотрудники университета, независимо от возраста.
2. На Конкурс принимаются творческие произведения, соответствующие номинациям и теме конкурса.
3. Авторами могут быть представлены собственные творческие произведения.
4. Для участия в конкурсе необходимо заполнить регистрационную форму, содержащую следующую информацию: фамилия, имя, отчество, год рождения, место работы или учебы, контактный телефон, e-mail, номинации для участия.
5. Заявки отправлять по электронной почте burliitkaf@yandex.ru с пометкой в теме сообщения «На конкурс».
6. Все работы должны иметь название, отражающее его связь с факультетом-институтом-университетом.

6. Требования к оформлению и подаче творческих работ

Определены следующие сроки и требования к подаче работ **по номинациям:**

- Поэзия и проза - произведения подаются не позже, чем за 5 дней до подведения итогов конкурса. Принимаются тексты в электронном виде в формате doc. Требования к полям, интервалам и пр. нет.
- Песня, гимн - произведения принимаются не позже, чем за 5 дней до подведения итогов конкурса. Принимаются тексты в электронном виде в формате doc. и аудиозапись произведения (адрес: г. Улан-Удэ, ул. Ранжурова, 6, учебный корпус №2, ауд. 2202, кафедра бурятской литературы НГИ БГУ).

7. Порядок проведения и подведения итогов

1. Конкурс проводится в один тур.
2. Определение победителей по номинациям осуществляется в течение одного итогового дня Конкурса.
3. Время и место подведения итогов определяется организаторами дополнительно.
4. О дате и времени подведения итогов конкурса участники оповещаются не позже, чем за 5 дней путем размещения объявлений на сайте или по электронным адресам.
5. Победителями конкурса являются участники, чьи произведения признаются жюри лучшими.

6. Критериями при подведении итогов являются: оригинальность сюжета, оригинальность и техника выполнения работ, соответствие заявленной тематике, поэтическое мастерство, вокальные данные.

7. Результатом победы по первой, второй и третьей номинациям Конкурса является публикация произведений (текстов песен) авторов, занявших первые три места, в газете «Буряад үнэн» и на сайте БГУ. Также победители будут награждены грамотами и призами.

8. Жюри конкурса

- Оценка работ производится конкурсной комиссией, состоящей из организаторов и компетентных специалистов.
- Подведение итогов проводится персонально по каждому участнику.
- Жюри независимо в своем праве принимать решение по определению победителей конкурса.

Заявка

1. Фамилия, имя, отчество.
2. Год рождения (для выпускников год окончания вуза).
3. Место работы или учебы, должность.
4. Контактный телефон.
5. Электронный адрес: e-mail.
6. Номинации для участия.
7. Название работы.

Хүгжэлтын алхамууд

Асари томо Физкультура болон спортын ордон одоошье Сагаан нарын түрүүшын үдэрнүүдтэ баясхаланта байдалда үүдээ сэлибэ. Буряад Республикын Президент Вячеслав Наговицын, Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ Матвей Гершевич, Федерациин Соевдэй гэшүүн Виталий Малкин гэгшэд нааданда хабаадаа. 32 мянган дүрбэлжэн метр томо байшанай дэргэдэ ехэ спортын зал, 50 метр утатай бассейн, барилдаанай, дзюдогой, нур харбалгын, боксын тусхай таһалганууд оролсоно.

СПОРТЫН ШЭНЭ ОРДОНДО НЭРЭ ҮГЭЕЛ!

Эндэ эгээл ехээр барилдаашад баярлаха ёһотой. Юуб гэхэдэ, тэндэ табан хибэс дэлгэгдэнхэй. Басагад, хүбүүд бээ хоржо, спортын орьёл үндэртэ гарахаяа оролдохо. "Айхабтар удхатай барилдаанай зал гээшэ. Манай нюта-гаархидай эгээл дуратай барилдаанай түлөөлэгшэд Олимпиин наадануудта медаль абаагүй байна. Иимэ гоё ордон соо чемпионүүд ургахаараал ургаха", - гээд Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ Матвей Гершевич хэлэнэ.

Дзюдо, бокс гэхэн спортын зүйлнүүд тусхай нэгэ зал соо түбхинэбэ. Боксын хоёр ринг табигдаха. Мүн дзюдогой хоёр татами хорилго хэхэдэ хэрэгтэй байха. "Бидэ эндэ дүрбэн хоригшодые эльгээнэбди. Тэдэ һая эхилжэ байһан хүүгэдтэй хүдэлхэ. Мүн тиихэдэ түрүү тамиршаднай хорилго хэхэ", - гээд дзюдоогоор Буряадай суглуулагдамал командын ахмад хоригшо Александр Леликов хөөрэнэ.

Нур харбалгын зал оройдоол 30 метр утатай юм. Тиимэһээ Олимпиин наадануудта бэлэдхэл эндэ хэхэгүйш. Хэды тиигэбэшье, нур харбагшад баяртайнууд. "Манай спортын зүйлөөр үбэлшье мурьсөөнүүд боложо байдаг. Дэлхэйн, Европын чемпионадууд болодог. Тэндэ амжалта туйлахада хүндэтэй. Энэ зал соо харюусалгатай мурьсөөнүүдтэ бэлэдхэл хэхэбди", - гээд нур харбалгаар хоригшо Софья Халудорова хэлэнэ.

Нур харбалгаар мурьсөөнэй үедэ хүндэтэ айлшад бууба. Буряадай Президент Вячеслав Наговицын, Федерациин Соевдэй гэшүүн Виталий Малкин гартаа нур номшо абажа, хэдэн дахин харбаһан байна. "Буряадай тамиршад-тал адли харбажа шадахагүйб. Хэды тиигэбэшье, намда ехэ һайшаагдаа, нур номшо гартаа барихандаа баяртайб", - гээд Виталий Малкин абаһаар лэ баяра мэдүүлбэ.

Физкультура болон спортын ордон соохи бассейн олон хүнүүдые гайхуулаа. 50 метр утатай, 10 зүргэтэй имэ бассейн Владивостогһоо Омск хүрэтэр үгы. Март нара соо дээшэ үргэгдэхэ оёор табигдаха юм. Тиигэжэ тон бага хүүгэд тamarжа һураха аргатай. Харин түрүүшын үдэртэ эндэ регион хоорондын мурьсөөн эмхидхэгдээ. Забайкалиин хизаарай, Эрхүүгэй можын тамиршад болон хоригшод гайхын ехээр гайхаба. "Мүнөө Улаан-Удынгөө нүхэдөөр һайнаар хөөрэлдэхэ һанаатайбди. Таанадта ходо ерээжэ, томо мурьсөөнүүдтэ бэлэдхэл хээ һаа гоё байгаа. Үшөө тиихэдээ эндэ регион хоорондын мурьсөөнүүдые үнгэргөө һаа, бидэ ходо хабаадахабди", - гээд Шэтэ хотогоо ерэнэн хоригшо Лоншаков хөөрэнэ.

Баскетбол, волейбол, гандбол, мини-футбол томо универсальна зал соо хүнүүд наадаха аргатай. Залай оёор мүнөө сагай эрилтэдэ харюусама хушалтатай. Мүн эндэ ямаршье концерт-

наада үнгэргэхөөр. Юуб гэхэдэ, зал соо нэгэ доро 2 мянга гаран харагшадые багтааха арга боломжотой.

- Юрын зоной бээ элүүр-жүүлхын тула энэ ордон бодхоог-добо. Ямаршье хүн эндэ ерээжэ, тон бага түлбэрээр бээ хорихо аргатай. Харин секцинүүдтэ ябах дуратай хүбүүд, басагадһаа түлбэри абахагүйбди. Амаралтын үдэрнүүдтэ гэр бүлөөрөө ерээжэ амарха арга хүн бүхэндэ олгогдоно, - гээд Буряад Республикын Президент Вячеслав Наговицын хэлэбэ.

Физкультура болон спортын ордон үшөө нэрлэгдээгүй. Энэ даабари арад зондо үгтэнхэй. Тэдэ Улаан-Үдэ хотын захиргаанай Интернет сайт дээрэ тааруу нэрэ дурадхаха юм. "Өөрынгөө һанамжа хэлээ һаамни, намай нэрэ үгэлгэдэ дэмы оролсоно гэжэ хүнүүд хэлэжэрхихэ, - гээд Вячеслав Наговицын һанамжаараа хубаалдана. - Манай Улаан-Үдэдэ ямар бэ даа барилга хэхэдэмнай, арад зон өөһэдөө нэрэ үгэнэ. Жэшээлбэл, "Баатарнуудай хүүргэ", "Һогооной гүйдэл" гэхэ мэтэ".

- Нэрэ үгэхэдөө, яараха хэрэггүй. Юуб гэхэдэ, хүнүүднай шэнэ ордондоо дадаха ёһотой, олон үдэр өөһэдын нюдөөр хаража, ондоо юумэнүүдээр зэргэсүүлхэ болоно, - гээд Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ Матвей Гершевич хэлэнэ.

Шэнэ ордондой фойе соо бүхэли үдэр хүүгэдэй спортын хургуулинуудай харалга үнгэрөө. Юрын хүнүүд сууга тамиршадтай нюур нюураараа уулзажа, хөөрэлдэжэ, фото-зурагуудые буулгажа абаа. Тиихэдэ шатараар, даам наадалгаар мурьсөөнүүдтэ хабаадажа, мэдээжэ болоһон даам наадалгаар спортын мастер Баяр Ринчинов, шатараар уласхоорондын гроссмейстер Антон Шомоев, уласхоорондын мастернууд Олег Бадмацыренов ба Дмитрий Оболенских (Эрхүү хото) гэгшэдтэй бээ туршаха арга олгогдоо.

Февралийн 25-най үдэшэ нээлгын баяр ёһололдо олон эдир тамиршад, залуу дуушад, хатаршад хабаадалсаа. Заншалта болоһон улаан лентэ хайшалганда ноёд түрүүшынхиез хабаадабагүй. Сууга барилдаашан Борис Будаев ба нур харбагша Бальжинима Цыремпилов хоёрто энэ уялга даалгагдаа.

Нэгэдэхи телеканалда эмхидхэгдэн "Фабрика звезд" телешоудо хабаадаһан Корнелия Манго, һүүлэй үедэ сууга болоһон Дженифер Джокер, Советскэ Союзай эстрадын одод боложо шадаһан «Самочеты» бүлэг залаар багтахыса суглаагшадые баярта ушараар амаршалаа.

Концерт-нааданай һүүлээр Физкультура болон спортын ордондой хажууда 10 минута соо ялас гэмэ фейерверк Улаан-Удын огторгойе гэрэлтүүлээ. Нютагаархинаймнай нюдэ баярлуулаа.

Борис БАЛДАНОВ.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото-зурагууд

Сагаалганай фоторепортаж

ҮЛЬГЭРЭЙ НҮХЭДҮҮД БАЙГАЛААР АЯНШАЛАА

Монгол нарын хоерой үдэр Байгал далай зоринон замдаа Селенгинск нууринда оршодог Троицкын хүмэ

Удаань Дулаан нютагта хүндэтэ айлшадые хани халуунаар угтажа абаа. Арадай ансамблиин артистнууд гое найхан хатар наада харуулаа. Байгал далайн эзэн-Уһан-Лопсон жабар үбгэдүүдэй уласхоорондын делегацие хүндэтэйгөөр угтаһан байна. Энэ уулзалгада хабаадагшад ёохор дүхэриглэн хатараа.

Холын айлшадай Енхолог нютаг хүрэжэ ерэхэдэнь, Сухая, Корсаково, Оймур нютагуудай нурагшад нэрлэгдэһэн тосхой амаралтын баазада тэдэниие угтан хүлээжэ байгаа. Санта Клаустай хүүгэд урилдажа, ехэтэ хүхилдөө.

Тэрэнэй удаа хүндэтэ айлшад квадрацикленуудта нуужа, Байгал далай тээшээ замаа үргэлжэлүүлээ. Заһаа агналгые ёһын тулада айлшадта харуулаа. Тыва Республикаһаа ерэнэн жабар үбгэн Соок-Ирей Байгалай бурхадта шүтэн мүргэнэн байна. Байгал далай хүрэжэ, тэ-

рэниие хараха золдо хүртэһэн энэ хүн ехэ баярлаа, зүрхэ сэдхэлээ хүдэлгөө. Харин эвенк яһатанай зүгһөө Үбэл

хатан эжы болоһон Түгэни Энекэнтэй дүрэ зурагаа буулгуулха дуратай хүнүүд ехэ олон байгаа.

Удаадахи үдэрын айлшадые Прибайкалийн аймагай Мостовка нууринай шэнэ нургуулида угтажа байгаа. Хоер жэлэй урда тээ эндэ Ямало-Ненецкэ автономно округой Ямал-Ири болон Сагаан үбгэн хоерые хүндэтэйгөөр угтан абаһан юм. Гое найхан концерт наадан айл-

шадай хүндэлэлдэ эндэ эмхидхэгдээ. Сагаан нарын түрүүшын хоер үдэрые хүндэтэ айлшадай дүхэриг соо угталсаһан би баһал баяртайб.

**Людмила ОЧИРОВА,
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ
фото-зурагууд.**

хүрөө. Санта Клаус Ямамото түрүүтэй бусад хүнүүд энэ хүмэдэ амгалан байдалай түлөө зула табяа.

ХҮХЭ НОМИН ТЭНГЭРИ ДОРО – БИДЭ, БУРЯАДБДИ

Хүршэ Эрхүү можодо бөө, удаган хүнүүдтэ мэдээжэ модельер Алена Балсунаева хубсаһыень оено. Манай Буряадта миин жиирэй оедолшод оедог юм. Тиин иимэ оедолшоной ажал хүнгэн бэшэ, хүндэшэг. Бөөгэй хубсаһа оехо гэбэл оедолшон бүхы хубсаһанай зүйл тон найнаар мэдэхэ болоно.

Сергей Гармажапович Дамдинов хэдэн ша-нар абаһан Буряадаймнай бөөнүүдэй нэгэн. Хамаг зондо аша тунатай, дархан удхатай бөө гээшэ.

Бөөгэй костюм хаража үзэхэдэ, тон һонирхолтой. Үдэр бүриин хубсаһанинь – буряадай үндэһэтэнэй хүхэ үнгэтэй дэгл болоно. Аймаг аймагаараа, можо можоороо буряад арадаймнай хубсаһан өөрын онсо шэнжэтэй. Тиимэһээ бөө хүн өөрынгөө нютагай дэгл үмдэхэ эрхэтэй.

Бөө хүнэй хүзүүндэ толи үлгөөтэй: тэрэн бөөгэй бэе абарна, хамгаална.

Хоер шанар, хоер шан-друу, хоер дархадта хүртэһэн Сергей Гармажаповичай хүзүүн дээрэ хоер толи харабаб. Толи хуяг боложо үгэнэ. Толи 7-9 сантиметрэй байдаг.

Бөөгэй хүзүүн дээрэ эрхи. Сергей Гармажаповичай тэмдэглэһээр, эрхией хэрэглэжэ, бөө хүниие үзэдэг, харадаг юм. Тиин архи, шу-

луу гэхэ мэтэ зүйлнүүдые хэрэглэжэ, бөө хүн тухай мэдээсэл абаха аргатай. Ямар мэдээсэл: хүнэй мүнөөдэрэй ажабайдал, ерээдүй.

Дархан бөө бэшэ бусад бөөнүүдхээ бага сага ондоохоноор хэрэг бүтээдэг. Илгаань гэхэдэ, дарханай хэрэгсэл хэрэглээд, онгондо оронгүйгөөр, хүн амитанай хэрэг бүтээхэ аргатай. Иимэ эди шэдитэн бардагтай байдаг: тэрэн ташуур шэнги, ташууртань элдэб зүйлнүүд зүүлгэгдэнэ: алха, хутага, онгосо болон гэхэ мэтэд. Булта хэрэгсэлнүүд бишыханаар хэгдэнхэй байха еһотой.

Хүндэ туһалхадаа, бөө онгондо ороно. Онгондо орохоодо, бөө нэмэргэтэй байха еһотой: тэрэн буряад дэгл дээрэн үмдэгдэнэ. Нэмэргэ бөө хүниие ара талаһаань хамгаална, абарна. Нэмэргэ

баһал хуяг мэтээр хараалагдаха болоно.

Тархидаа бөө майхабша үмдэнэ. Тэрэн урдаа хоер нүдэтэй, онгондо ороһон бөө тэрээнээрээ бурхадай нүдөөр харана. Майхабшын урда һорьһон. Майхабша табан элдэб үнгын могойтой, тэг дундаа мүнгэн дэнзэтэй.

Бөө хонхотой, лута баягтай байха еһотой. Бөөгэй үндэр шанартай байһыень эбэрээрнэ мэдэхээр байдаг юм.

Харин эгээл ехэ бөөгэй илгаа гэхэдэ – улаан гүрөөһэнэй арһаар оегдоһон дэгл болоно. Иимэ дэглдэ бугын, али һаа, гүрөөһэнэй арбаад гаран арһан хэрэгтэй. Иигээд хубсалхадаа, бөө бээ хамгаална, алишые бурхад тэнгэритэй харилсаха болоно.

Иимэ дэгл «Тэнгэри» нэгдэлэй бөө Баяр Жамбалович Цырендоржиевта бии.

Бөө урданай саһаа байгалайтай, оршон тойронхитой, замбуулин космостой тон наринаар холбоотой һэн. Тиимэһээ аша тунатайгаар арад зондоо, түрэл нютагайнгаа хүгжэлтэдэ нилээд туһа үзүүлжэ байна гэшэ.

Тэдэнэрэй арга эмшэлэлгэнь, хэрэг бүтээлгэнь үеһөө үедэ элинсэг хулинсагуудһаа ерээдүйн эди шэдитэндэ дамжуулагдажал байха.

Даша-Доржын Сэсэг.

ЖЭЛЭЙ ТОБШО ЗУРХАЙ

2 0 1 2
оной уһан луу жэлдэ гайхамшагта үйлэ ушарнууд болон шэдитэ хэрэгүүд үйлэдэхэ. Луу жэл зоригтой, эрэлхэг зүрхэтэй хүнүүдтэ тон һайн жэл байха. Тиин худалша хуурмаг зондо муугаар хандаха.

Үнэншэ сэхэ зондо тэрэ ехэ дулаанаар хандаха, ажалша зоной ажал хүдэлмэри үндэрөөр сэгнэхэ. Бүхыдөө жэл соо зон ехээр ажаллаха. Жэлэй эхин хүндэшэг байха, тиин хабар тээшээ хэрэгүүдэй ябаса улам һайжарха. Зохёохы ажалтай зон ото ажалдаа шэнэ һанамжа оруулжа байха аргатай. Шэнэ жэлдэ гэр бүлээ түбхинэхэдэ һайн. Ажабайдалаа ондоо болгоохоео зорһон хүндэ луу жэл ехэ һайнаар хандаха.

Луу жэлдэ бороотой, хүйтэн уларил тогтоогдохо, тиигэбэл ногоон һайнаар ургаха. Харин ехэ шуургатай, һалхитай байха. Ерэхэ жэл нялха нарай хүүгэдтэ һайн. Наһажаал зондо тон муу, бэе үбдэхээ һанаха. Залуушуулда хатуу жэл байхаар хараалагдана. Тэдэ ото аюул тодхортой ушархаяа һанаха. Ноед түшмэлнүүдтэ муу жэл, хэрэлдээтэй. Тиин жэлэй болзорто элдэб янзын ниитын үйлэ хэрэгүүд тохёолдохогүй, һайн байха.

Луу жэлтэн жэлээ оруулха, тиимэһээ бээ наринаар, болгомжотойгоор абажа ябаха хэрэгтэй.

Бар, морин жэлтэндэ һайн жэл ушарха: һанаһан хэрэгүүдын бүтэжэ эхилжэ.

Хүн бүхэнэй жэлэй зурхай ондо ондоо байдаг. Тиимэһээ Сагаалганай урда үдэрнүүдтэ эрхэтэдэй дасан, дуган ошоод, жэлэйнгээ зурхай мэдэжэ абаха, уншалгануудаа захидаһан тон һайн. Сагаалганай удаадахи үдэртэ хии-мориёо хийдхэхэдэ һайн. Энээн тушаа Ивалгын дасанай дэргэдэхи Буддаадын шажанай дээдэ ехэ һургуулийн гүн ухаанай Радна багша телефоноор хөөрөжэ үгэбэ.

Даша-Доржын Сэсэг.

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь августын 11-эй, 18-ай, 25-ай, сентябриин 1-эй, 8-ай, 15-ай, 22-ой, 29-эй, октябриин 6-ай, 13-ай, 20-ой, 27-ой, ноябриин 3-ай, 10-ай, 17-ой, декабриин 1-эй, 8-ай, 15-ай, 29-эй, январин 12-ой, 19-эй, 26-ай, февралын 2-ой, 9-эй, 16-ай, 23-ай дугаарнуудта).

Табан гараг (тиб. пүрбэ) - үдэрэй нуудал - хии. Энэ үдэр харгыда ябахатаа урагшатай. Юумэ худалдажа абахатаа һайн. Номшые үзэхэдэ зохисотой. Бүхы хэрэгтэй, һайн үйлэнүүдые хэхэдэ болохо. Энэ үдэр түрэн үхибүүд хүбүүн һаа, һүбэлгэн бэрхэ байха, басаган һаа, ута наһатай, удаан жаргалтай, нүхэдөөр олон ябаха.

*** Четверг (тиб. пүрбэ) - элемент дня воздух. В этот день в дороге ждет удача. Хорошо для покупки. Легко постигаются разные науки. В целом хороший день для полезных и нужных дел. Если родится ребенок, то мальчик будетмышленым, а девочку ждет долгая, счастливая жизнь в постоянном окружении хороших и верных друзей.**

Табан забсаргүй нүгэл - мултаржа гараха ямаршые аргагүй (забһаргүй) табан нүгэл. Бүхы нүгэлнүүд сооһоо эгээл хүндэнь. Иимэ нүгэл хэнэн зон ошорто тамада унадаг. Тэндэ хэдэн олон галаб соо зобожо байха. Ехэ, бага хүлыгэнэй сударнуудта багахан илгаатайшые һаа, эшэ үндэһэниинь нэгэ байһаниинь лабтай.

Хинаянада: 1. эсэгээ алаха; 2. эхээ алаха; 3. арахыды алаха; 4. хубарагуудай хоорондо хэрүүл хэхэ; 5. бурханай бөөһээ шуһа

гаргаха.

Махаянада: 1. Өөрынгөө эхэтэй хурисал хэхэ гү, али бурханһаа һахил абаһан эхэнэрые эдлэхэ; 2. Бодисадые сохихо гү, али алаха;

3. Бурханай номнол баримталдаг хүниие алаха; 4. Хубарагуудай бүлгэмые һуурижаһан газарһаань намнаха, үгышые һаа, бадаршание доромжолхо; 5. Дасан, дуган болоод субаргануудые һандаргаха.

*** 5 святотатств или 5 безвыходных грехов.**

Эти 5 видов грехов счита-

Табан гарагта түрэн үхибүүд һүбэлгэн бэрхэ, ута наһатай, нүхэдөөр олон ябаха.

ются самыми тяжелыми, в результате чего человек попадает в ваджру-ад, откуда практически невозможно выбраться, пока не отработает полностью свою карму в течение нескольких калп, когда человек наконец получает возможность начать все сначала.

В хинаянистских и махаянистских школах имеется небольшое различие, которое не имеет существенного значения.

В Хинаяне это: 1. отцеубийство; 2. убийство матери; 3. убийство архата; 4. разрушение согласия среди монахов; 5. пролитие крови Будды.

В махаяне это: 1. прелю-

ЗОЛОТЫЕ ЧЕТКИ

Словарь с комментариями

бодееание с матерью или изнасилование монахини 2. избиение или убийство бодхисаттвы; 3. убийство последователя учения Будды; 4. изгнание монахов с их убежища и надругательство над просящим милостыню; 5. разрушение буддийских храмов, пагод, ступ, усыпальниц.

Табан нюдэн - Бурханай номууд соо табан янзын нюдэн тухай хэлэгдэдэг. Тэрэ юун бэ гэхэдэ:

Нэгэдэхинь - мяхан нюдэн, юрын хүнэй нюдэн болоно. Хамаг юумые бэеынгээ хүсэлһөө дулдыдажа хараха: эдихэ, ууха, унтаха, бодохо, хубсалха г.м.

Хоёрдохинь - тэнгэрийн нюдэн, тэнгэридэ түрэн хүнэй нюдэн. Тэрэ хайшааб гэхэдэ, ерээдүйн юумые хараха, досоохи

Ехэ санаартанай, ехэ хүнэй наһа барахада, тэрэ хүн тагаал боллоо гэдэг.

байдалаараа юумэнэй удхые багсаалжа, элирүүлжэ шадаха.

Гурбадахинь - бэлигэй нюдэн (монг. бэлигүүн нюдэн) бурханай һургаалье багшын хүтэлбэригүйгөөр өөрынгөө ухаанай шанараар ойлгожо шадаха.

Энэмнай шарбаа бараадинарай нюдэн болоно.

Дүрбэдэхинь - номой нюдэн (монг. номуун нюдэн) – энэ бодисадын нюдэн болоно. Хамаг юумые бурханай номой заабаряар удхалжа хараха.

Табадахинь - бурханай нюдэн - эндэ хамаг юумые тэрэнэй бодото шанараарнь хараха. Жэшэнь, юрын хүн ажабайдалые һүүдэрлэжэ харана, бурхан ажабайдалые үнэн янзаарнь хаража шадана.

*** Пять глаз. В сутрах часто упоминается о пяти глазах. Это связано с учением о просветлении. На каждой ступени приближения к состоянию Будды адепт приобретает все возрастающие способности правильного видения бытия.**

Первый глаз - это глаз плоти, которым обладает обыкновенный, непросветленный человек. Все окружающее он видит через призму плотских желаний. Второй глаз - это глаз небесных существ. Характеризуется способностью предвидеть события, заглянуть в будущее.

Третий глаз - это глаз мудрости - способность понимать абстрактные концепции буддийского учения. Это глаза шраваков и пратьекабудд, которые без посторонней помощи самостоятельно

ищут путь к просветлению.

Четвертый глаз - это глаз Закона (учения Будды) – способность видеть все явления в свете этого учения. Таким образом обладает бодхисаттва.

Пятый глаз - это глаз Будды. Все здесь видится в своей первоначальной сути, как проявления Будды.

Тагаалал болохо - хүндэлһэн хэлэн дээрэ ехэ хүнэй, ехэ санаартан гү, али хүндэтэй ноён хүнэй наһа барахада, хүндэлжэ, тэрэ хүн тагаалал болоо гэдэг байгаа.

Любовь НАМЖИЛОН.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

Понедельник, 5

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00, 10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
06.15 "ДОБРОЕ УТРО"
10.05 "КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"
10.40 "ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ"
10.50 "ЖИТЬ ЗДОРОВО!"
11.50 "ПРАВО НА ЗАЩИТУ"
13.15 "МОДНЫЙ ПРИГОВОР"
14.15 "ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ"
15.00 "ДРУГИЕ НОВОСТИ"
15.20 "ХОЧУ ЗНАТЬ" С МИХАИЛОМ ШИРВИНДТОМ

«РОССИЯ»

06.00 "ВЫБОРЫ-2012"
07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
08.00 "УТРО РОССИИ"
10.05 "С НОВЫМ ДОМОМ!"
11.00 "О САМОМ ГЛАВНОМ"
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 ВЕСТИ-БУРЯ-

ТЯ
12.50 Т/С "КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ"
14.00 Т/С "ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ"
15.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
16.05 Т/С "ЕФРОСИНЯ. ПРОДОЛЖЕНИЕ"
17.50 Т/С "КРОВИНУШКА"
18.55 Т/С "ХОЗЯЙКА МОЕЙ СУДЬБЫ"
19.55 "ПРЯМОЙ ЭФИР"
21.50 "СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!"
22.00 Т/С "ЗАЩИТНИЦА"
00.50 "ДЕЖУРНЫЙ ПО СТРАНЕ. МИХАИЛ ЖВАНЕЦКИЙ"
01.50 ВЕСТИ +
02.10 "ПРОФИЛАКТИКА"

КУЛЬТУРА

08.00 "ЕВРОНЬЮС"
11.00 "НАБЛЮДАТЕЛЬ"
12.15, 12.15, 13.05 Т/С "ПЕРРИ МЭЙСОН"
13.05 "ЛИНИЯ ЖИЗНИ"
14.00 Д/Ф "ВЛАСТЕЛИНЫ КОЛЬЦА. ИСТОРИЯ СОЗДАНИЯ СИНХРОФАЗОТРОНА"
14.30 Д/С "КРАСОТА КНИГ"
15.00 Х/Ф "НЕМЫЕ СВИДЕТЕЛИ". "УМИРАЮЩИЙ ЛЕБЕДЬ"
16.20 Д/Ф "МОНАСТЫРЬ РИЛА"
16.40, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
16.50 М/Ф
17.20 Д/С "ДНЕВНИК БОЛЬШОЙ КОШКИ"
18.10 "ТЕАТРАЛЬНАЯ ЛЕТОПИСЬ"
19.05 "ЗОЛОТОЙ ВЕК РУССКОГО РОМАНСА"
19.45 Д/Ф "СВЕТАЩИЙСЯ СЛЕД"
20.45 "ГЛАВНАЯ РОЛЬ"
21.05 "САТИ. НЕСКУЧНАЯ КЛАССИКА"
21.45 "БОЛЬШЕ, ЧЕМ ЛЮБОВЬ"
22.25 АСАДЕМИА
23.15 "ТЕМ ВРЕМЕНЕМ"
00.00 Д/С "БАБИЙ ВЕК"
00.50 Д/Ф "КАТРИН ДЕНЕВ"

01.45 КОНЦЕРТ "СВИНГЛ СИНГЕРС"
03.30 "НЕСЕРЬЕЗНЫЕ ВАРИАЦИИ"
07.00 М/С "КАК ГОВОРIT ДЖИН-ДЖЕР"
08.00, 09.00 "ВСЯ БУРЯТИЯ. ПОГОДА. МУЛЬТИК ЛАНЧ"
08.30, 19.00 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ. ПОГОДА
08.50, 14.20 "СМЕШАРИКИ" НА "АРИГ УСЕ"
09.30 "ОТЦЫ-ОДИНОЧКИ"
10.30 Т/С "УНИВЕР"
11.40 М/С "ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ"
12.40 "БУДЬТЕ ЗДОРОВЫ"
13.00 Т/С "БАРВИХА"
14.00 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ
14.30 "ДОМ-2. LIVE"
15.15 Х/Ф "ПОБЕГ ИЗ ШОУШЕНКА"
18.00, 20.00 Т/С "ИНТЕРНЫ"
18.30, 20.30 Т/С "РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ"
19.20 "СПОРТИВНЫЙ ЭКСПРЕСС"
19.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС"
21.00 Х/Ф "ЛЮБОВЬ В БОЛЬШОМ ГОРОДЕ"
00.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
23.35 "ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ"
01.00 Х/Ф "ПРОПАЩИЕ РЕБЯТА"

ТИВИКОМ

06.30, 08.25, 09.25, 10.55, 11.25, 17.05, 18.25, 19.25, 20.25, 22.25, 00.25 "ЗУРХАЙ"
06.20, 09.30 "ОБЪЕКТИВ"
06.50 "ДЕТЕКТОР"
07.00, 09.00 "ПРО-ОБЗОР"
07.30 "УТУМАТА"
08.00 "ХОРОШЕЕ КИНО"
08.30 "ВКУСНО"
10.00, 12.55 ВРЕМЯ ЖЕНЩИН
10.05 "ТАЙНЫ ВЕКА"

11.05 Т/С "ЧУЖИЕ ТАЙНЫ"
12.05 Д/Ф "ЛУБЯНКА"
11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 19.30, 21.30, 23.00, 02.00 НОВОСТИ ДНЯ
13.05 Х/Ф "СЫНОК"
15.05 МУЛЬТФИЛЬМЫ
16.10 "ВАШЕ ПРАВО"
16.30 "В ПРОКАТЕ"
17.05 Д/Ф "СПЕЦРАССЛЕДОВАНИЕ"
18.00 "ПРОГРАММА 7"
19.00, 23.30 "ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ"
20.00, 02.30 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ"
20.30 Т/С "АТЛАНТИДА"
22.00 Т/С "КРОВАВЫЕ ГОРЫ"
00.00 "ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ"
03.00 НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ

СТС «БАЙКАЛ»

17.05, 18.50, 20.05, 21.55, 23.45, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ
06.00 М/С "КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ"
07.00 М/С "СОНИК ИКС"
07.30 М/С "СКУБИ И СКРЕППИ"
08.00 Т/С "ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ"
08.30 Т/С "ДЛЯ МАЛЬЧИКА"
09.00, 13.00, 20.55, 00.00 "МЕСТНОЕ ВРЕМЯ" НА СТС-БАЙКАЛ
09.30, 14.00, 20.00 Т/С "ДЕТКА"
10.30 Д/Ф "ИСТОРИЯ РОССИЙСКОГО ШОУ-БИЗНЕСА"
11.30, 16.35, 23.05, 01.30 Т/С "6 КАДРОВ"
12.30 М/С "СКУБИ ДУ, ГДЕ ТЫ?"
13.30 М/С "ТУТЕНШТЕЙН"
15.00 Х/Ф "М+Ж"
17.00 Т/С "ВОСЬМИДЕСЯТЫЕ"
17.30 "ГАЛИЛЕО"
18.30, 19.00 Т/С "ВОРОНИНЫ"
19.30 Т/С "ВОСЬМИДЕСЯТЫЕ"
21.05 Х/Ф "ЛЮБОВЬ-МОРКОВЬ"
00.30 "КИНО В ДЕТАЛЯХ" С Ф. БОН-

ДАРЧУКОМ
01.45 Т/С "СИЛЬНОЕ ЛЕКАРСТВО"
НТВ
06.55 "НТВ УТРОМ"
09.30 Т/С "МОРСКИЕ ДЬЯВОЛЫ"
10.30, 16.30, 19.30 ОБЗОР. "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 "СЕГОДНЯ"
11.10 "ВНИМАНИЕ, РОЗЫСК!"
11.45 "ДО СУДА"
12.50 "СУД ПРИСЯЖНЫХ"
14.25 Т/С "СУПРУГИ"
17.25 "ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА"
18.40 "ГОВОРIM И ПОКАЗЫВАЕМ" С ЛЕОНИДОМ ЗАКОШАНСКИМ
20.30 Т/С "ЛЕСНИК"
22.25 Т/С "МЕНТОВСКИЕ ВОЙНЫ-5"
00.15 "СЕГОДНЯ. ИТОГИ"
00.35 "ЧЕСТНЫЙ ПОНЕДЕЛЬНИК"
01.25 "ШКОЛА ЗЛОСЛОВИЯ"
02.10 "ГЛАВНАЯ ДОРОГА"
02.45 ЦЕНТР ПОМОЩИ "АНАСТАСИЯ"
03.35 "В ЗОНЕ ОСОБОГО РИСКА"
04.10 Т/С "ХОЛМ ОДНОГО ДЕРЕВА"
05.55 Т/С "ПРЕСТУПЛЕНИЕ БУДЕТ РАСКРЫТО"

5 КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 "СЕЙЧАС"
07.10, 21.00, 21.50 Т/С "СЛЕД"
08.00 "УТРО НА 5"
10.25 Д/С "КРИМИНАЛЬНЫЕ ХРОНИКИ"
11.30 Т/С "УБОЙНАЯ СИЛА"
16.00, 19.00, 22.35 "МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ"
17.00 "ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ"
20.00, 20.30 Т/С "ДЕТЕКТИВЫ"
23.25 "МОМЕНТ ИСТИНЫ"
00.25 Х/Ф "КУРЬЕР"
02.10 Т/С "ТИХООКЕАНСКИЙ ФРОНТ"
03.55 Х/Ф "КАРАВАДЖО"
06.05 Д/Ф "МОНОЛОГ. ВОРОНА"

Вторник, 6

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 "ДОБРОЕ УТРО"
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05 "КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"
10.40 "ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ"
10.50 "ЖИТЬ ЗДОРОВО!"
11.50 "ПРАВО НА ЗАЩИТУ"
13.15 "МОДНЫЙ ПРИГОВОР"
14.20 "ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ"
15.00 "ДРУГИЕ НОВОСТИ"
15.20 "ХОЧУ ЗНАТЬ" С МИХАИЛОМ ШИРВИНДТОМ
16.20 Т/С "ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО"
18.05 "СВОБОДА И СПРАВЕДЛИВОСТЬ" С АНДРЕЕМ МАКАРОВЫМ
19.00 "ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ" С СУБТИТРАМИ
19.50 "ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!"
20.55 "ПУСТЬ ГОВОРЯТ"
22.00 "ВРЕМЯ"
22.30 Т/С "ПАПАШИ"
23.30 "ВАЛЕНТИНА ТЕРЕШКОВА. ЗВЕЗДА КОСМИЧЕСКОГО СЧАСТЬЯ"
00.35 "НОЧНЫЕ НОВОСТИ"
00.55 Т/С "ГОРОДСКИЕ ПИЖОНЫ". "СЛЕДСТВИЕ ПО ТелУ"
01.50 Х/Ф "ДАЛЕКАЯ СТРАНА"
04.30 "БОЛЬШОЙ КУШ"

«РОССИЯ»

06.00 "УТРО РОССИИ"
07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.05 "МЭНДЭ АМАР, ЛУУ ЖЭЛ"
11.00 "О САМОМ ГЛАВНОМ"
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 Т/С "КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ"

14.00 Т/С "ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ"
15.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
16.05 Т/С "ЕФРОСИНЯ. ПРОДОЛЖЕНИЕ"
17.50 Т/С "КРОВИНУШКА"
18.55 Т/С "ХОЗЯЙКА МОЕЙ СУДЬБЫ"
19.55 "ПРЯМОЙ ЭФИР"
21.50 "СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!"
22.00 Т/С "ЗАЩИТНИЦА"
00.50 "АНАТОМИЯ ЛЮБВИ. ЭВА, ПОЛА И БЕАТА"
01.50 ВЕСТИ +
02.10 "ПРОФИЛАКТИКА"

КУЛЬТУРА

07.30 "ЕВРОНЬЮС"
11.00 "НАБЛЮДАТЕЛЬ"
12.15, 12.15, 13.05 Т/С "ПЕРРИ МЭЙСОН"
13.05 "ЛИНИЯ ЖИЗНИ"
14.00 Д/Ф "ЗНАМЯ И ОРКЕСТР, ВПЕРЕД!"
14.30 "МОЙ ЭРМИТАЖ"
15.00 Х/Ф "ГОРНИЧНАЯ ДЖЕННИ"
16.10 Д/Ф "АНДРЕИЧ"
16.40, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
16.50 М/Ф
17.20 Д/С "ДНЕВНИК БОЛЬШОЙ КОШКИ"
18.10 "ТЕАТРАЛЬНАЯ ЛЕТОПИСЬ"
19.05 "ЗОЛОТОЙ ВЕК РУССКОГО РОМАНСА"
19.45 Д/Ф "70 ЛЕТ ИГОРЮ ВОЛГИНУ"
20.45 "ГЛАВНАЯ РОЛЬ"
21.05 "ВЛАСТЬ ФАКТА"
21.45 "БОЛЬШЕ, ЧЕМ ЛЮБОВЬ"
22.25 АСАДЕМИА
23.15 "ИГРА В БИСЕР" С ИГОРЕМ ВОЛГИНЫМ
00.00 Д/С "БАБИЙ ВЕК"
00.50 Х/Ф "ГРЭЙСИ"
02.10 ИГРАЕТ КИТАЙСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ОРКЕСТР ТРАДИЦИОННЫХ

ИНСТРУМЕНТОВ
03.50 Д/Ф "ДЖОРДЖ БАЙРОН"
07.00 "НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ": "НЛО - НОВАЯ ВОЙНА"
08.00, 09.00, 23.00, 00.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
08.30, 19.00 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ. ПОГОДА
08.50 "СМЕШАРИКИ" НА "АРИГ УСЕ"
09.30 "А Я ЛЮБЛЮ ЖЕНАТОГО"
10.30 Т/С "УНИВЕР"
11.40 М/С "ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ"
12.40, 19.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС"
13.00 Т/С "БАРВИХА"
14.00 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ"
14.20 "СПОРТИВНЫЙ ЭКСПРЕСС"
14.30 "ДОМ-2. LIVE"
16.20 Х/Ф "ЛЮБОВЬ В БОЛЬШОМ ГОРОДЕ"
18.00, 20.00 Т/С "ИНТЕРНЫ"
18.30, 20.30 Т/С "РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ"
19.20 "ТОЧКА ЗРЕНИЯ"
21.00 Х/Ф "ЛЮБОВЬ В БОЛЬШОМ ГОРОДЕ-2"
23.35 "ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ"
01.00 "БОЙЦОВСКИЕ ДЕВКИ"

ТИВИКОМ

06.30, 08.25, 09.25, 10.55, 11.25, 17.05, 18.25, 19.25, 20.25, 22.25, 00.25 "ЗУРХАЙ"
06.05, 07.30, 20.00, 23.30, 02.30 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ"
06.30, 08.00, 09.30, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 19.30, 21.30, 23.00, 02.00 НОВОСТИ ДНЯ
07.00, 09.00 "ПРО-НОВОСТИ"
08.30 "ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ"
10.00 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ"
10.30 "ОСТОРОЖНО МОДЕРН"
11.05 Т/С "ЧУЖИЕ ТАЙНЫ"

12.05 Д/Ф "ТАЙНЫ ВЕКА"
13.05 Х/Ф "РЕБЕНОК К НОЯБРЮ"
15.05 МУЛЬТФИЛЬМЫ
16.05, 20.30 Т/С "АТЛАНТИДА"
17.05 "ОСТОРОЖНО, МОДЕРН!"
17.35 "ПОРТРЕТЫ НАЦИЙ"
18.00 Х/Ф "ТАЙНЫ ВЕКА"
18.45 "СТОП-КАДР": Е. САФРОНОВА"
22.00 Т/С "КРОВАВЫЕ ГОРЫ"
00.00 "ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ"
03.00 НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 09.20, 11.05, 12.05, 13.05, 17.05, 18.50, 20.05, 21.55, 23.45, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ
06.00 М/С "КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ"
07.00 М/С "СОНИК ИКС"
07.30 М/С "СКУБИ И СКРЕППИ"
08.00 Т/С "ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ"
08.30 Т/С "СВЕТОФОР"
09.00, 13.30, 20.55, 00.00 "МЕСТНОЕ ВРЕМЯ" НА СТС-БАЙКАЛ
09.30, 14.00, 20.00 Т/С "ДЕТКА"
10.30 Д/Ф "ИСТОРИЯ РОССИЙСКОГО ШОУ-БИЗНЕСА"
11.30, 22.50 Т/С "6 КАДРОВ"
12.30 М/С "СКУБИ ДУ, ГДЕ ТЫ?"
13.00 М/С "АЛАДДИН"
15.00 Х/Ф "ЛЮБОВЬ-МОРКОВЬ"
17.00, 19.30 Т/С "ВОСЬМИДЕСЯТЫЕ"
17.30 "ГАЛИЛЕО"
18.30 Т/С "ВОРОНИНЫ"
19.00 Т/С "ВОРОНИНЫ"
21.05 Х/Ф "ЛЮБОВЬ-МОРКОВЬ-2"
00.30 "ДЕТАЛИ. НОВЕЙШАЯ ИСТОРИЯ"
01.30 Т/С "СИЛЬНОЕ ЛЕКАРСТВО"

СУДЬБЫ"
10.30, 16.30, 19.30 ОБЗОР. "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 "СЕГОДНЯ"
11.20 "ВНИМАНИЕ, РОЗЫСК!"
11.55 "ДО СУДА"
13.00 "СУД ПРИСЯЖНЫХ"
14.25 Т/С "СУПРУГИ"
17.25 "ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА"
18.40 "ГОВОРIM И ПОКАЗЫВАЕМ" С ЛЕОНИДОМ ЗАКОШАНСКИМ
20.30 Т/С "ЛЕСНИК"
22.25 Т/С "МЕНТОВСКИЕ ВОЙНЫ-5"
00.15 "СЕГОДНЯ. ИТОГИ"
00.35 Х/Ф "КАК ПРОЙТИ В БИБЛИОТЕКУ?"
02.25 "КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС"
03.25 "ДАЧНЫЙ ОТВЕТ"
04.30 "И СНОВА ЗДРАВСТВУЙТЕ, ДОРОГИЕ ЖЕНЩИНЫ!"
05.30 СПАСАТЕЛИ
06.00 Т/С "ПРЕСТУПЛЕНИЕ БУДЕТ РАСКРЫТО"

5 КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 "СЕЙЧАС"
07.10, 21.00, 21.50 Т/С "СЛЕД"
08.00 "УТРО НА 5"
10.25, 02.25 Д/С "КРИМИНАЛЬНЫЕ ХРОНИКИ"
11.30, 13.30 Т/С "УБОЙНАЯ СИЛА"
16.00, 19.00, 22.35 "МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ"
17.00 "ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ"
20.00, 20.30 Т/С "ДЕТЕКТИВЫ"
23.25 Х/Ф "НЕ ХОДИТЕ, ДЕВКИ, ЗАМУЖ"
00.50 Х/Ф "ПОВЕСТЬ О МОЛОДОЖЕНАХ"
03.20 Х/Ф "СОБОР ПАРИЖСКОЙ БОГОМАТЕРИ"
05.20 "ПРОГРЕСС"
06.00 Д/Ф "МОНОЛОГ. ГРИШКОВЕЦ"

Среда, 7

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 "ДОБРОЕ УТРО"
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05 "КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"
10.40 "ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ"
10.50 "ЖИТЬ ЗДОРОВО!"
11.50 "ПРАВО НА ЗАЩИТУ"
13.15 "МОДНЫЙ ПРИГОВОР"
14.20 "ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ"
15.00 "ДРУГИЕ НОВОСТИ"
15.20, 06.10 "ХОЧУ ЗНАТЬ" С МИХАИЛОМ ШИРВИНДТОМ
16.20 Т/С "ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО"

18.05 ЖДИ МЕНЯ
19.00 "ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ" С СУБТИТРАМИ
19.50 "ПОЛЕ ЧУДЕС"
20.55 "ПУСТЬ ГОВОРЯТ"
22.00 "ВРЕМЯ"
22.30 Т/С "ПАПАШИ"
23.30 "ЛЕГЕНДЫ "РЕТРО FM"
01.30 Х/Ф "АФЕРИСТЫ ДИК И ДЖЕЙН РАЗВЛЕКАЮТСЯ"
03.10 Х/Ф "АНГЛИЙСКИЙ ПАЦИЕНТ"

«РОССИЯ»

06.00 "УТРО РОССИИ"
07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.05 "ТОЛИ"

10.20 "УРОК БУРЯТСКОГО ЯЗЫКА"
10.25 "БУРЯД ОРОН"
11.00 "О САМОМ ГЛАВНОМ"
12.00, 15.00, 17.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 17.30, 21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 Т/С "КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ"
14.00 Т/С "ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ"
15.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
16.05 Т/С "ЕФРОСИНЯ. ПРОДОЛЖЕНИЕ"
17.50 Т/С "КРОВИНУШКА"
18.55 Т/С "ХОЗЯЙКА МОЕЙ СУДЬБЫ"
19.55 "ПРЯМОЙ ЭФИР"
21.50 "СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!"
22.00 ФЕСТИВАЛЬ "ЮРМАЛА"
23.10 Х/Ф "ВСЯ ПРАВДА О ЛЮБВИ"

01.05 "МОДНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ"
02.05 "РУССКИЕ БЕЗ РОССИИ"
03.00 НАЦИОНАЛЬНЫЙ ОТБОРОЧНЫЙ КОНКУРС ИСПОЛНИТЕЛЕЙ ЭСТРАДНОЙ ПЕСНИ "ЕВРОВИДЕНИЕ-2012". ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ
05.35 "ГОРОДОК"

КУЛЬТУРА

07.30 "ЕВРОНЬЮС"
11.00 "НАБЛЮДАТЕЛЬ"
12.15, 12.15, 13.05 Т/С "ПЕРРИ МЭЙСОН"
13.05 "ЛИНИЯ ЖИЗНИ"
14.00 "РОДОВОЕ ГНЕЗДО. ИЗ ИСТОРИИ ФИАНА ИМЕНИ П.Н. ЛЕБЕДЕВА"
14.30 "КРАСУЙСЯ, ГРАД ПЕТРОВ!"
15.00 Х/Ф "ПОДАЙТЕ, ХРИСТА РАДИ,

ЕИ". "БОГАТЫРЬ ДУХА (ПАРАЗИТЫ ЖИЗНИ)"
16.40, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
16.50 М/Ф
17.20 Д/С "ДНЕВНИК БОЛЬШОЙ КОШКИ"
18.10 "ТЕАТРАЛЬНАЯ ЛЕТОПИСЬ"
19.05 "ЗОЛОТОЙ ВЕК РУССКОГО РОМАНСА"
19.45 "ОСТРОВА"
20.45 "ГЛАВНАЯ РОЛЬ"
21.05 "АБСОЛЮТНЫЙ СЛУХ"
21.45 "БОЛЬШЕ, ЧЕМ ЛЮБОВЬ"
22.25 АСАДЕМИА
23.15 "МАГИЯ КИНО"
00.00 Д/С "БАБИЙ ВЕК"
00.50 Х/Ф "МЭРИЛИН: НЕРАССКА-

Сагаалган-2012

ХЭБЭД НОМХОН ХЭЖЭНГЭМНАЙ* ХЭЗЭЭШ МАНАЙ ЗҮРХЭН СОО...

САГААН НАРЫН найр нааданай урда тайзан дээрэ гарахан Х.Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын академическэ театрай директор Д.Ж.Балданов хани халуун Сагаалганай амаршалга залаар дүүрэн суглархан хэжэнгынхидтэ хүргэжэ, Ухан Хара Луу жэлдэ гэр бүлэдөө, ажабайдалдаа, ажалдаа амжалтатай, хүхэ номин огторгой доро, хүрһэтэ алтан дэлхэй дээрэ амиды мэндэ, амгалан тэнюун ажаһуужа, хани харилсаагаа дэбжүүлжэ, түрэл буряад театраа дэмжэжэ, хайн хайхан ажаһуухыень хүсэбэ.

Бурхандаа мүргэжэ, буянтай ябая...

"Хэжэнгэ" гэнэн нютагаархидай эблэлэй түрүүлэгшэ, Улаан-Үдын Барилгын болон хотын ажахын колледжын директор **Ц.Б.Базаровта**, 12 жэл театрые хүтэлбэрилхэн Россиин габыяата артист **Д.Н.Сультимовта** Сагаан нарын хүндэлэлдэ хүхэ номин хадагуудые барюулхан байна. Нютагаархидаа, түрэл театрайхидаа Доржо Норбосампилович, Цыбан Батодамбаевич хани халуунаар амаршалжа, шэнэ зүжэгтөө урижа, гастрольдо артистнуудаа эльгээжэ, нютагыемнай дэмжэжэ байхыень хүсэбэ.

"Арбан нэгэн сэргэдэш айлшад ходол буудалтай" гэнэн удхатай Сагаалганай найр наада Буряад драмын театрайхид дэлгэрүүлжэ, харуулжа, эндэ сугларагшадтай хонирхол татаба. Хун шубуун гарбалтай, хуһан модон сэргэтэй хори буряадуудай домог-түүхэнэ хабагшалан, сагаан хубсаһа үмдэн хун шубуудай хатар харуулхан эхэнэрнүүдэй "ниидэн" холодоходонь, нэгэнэйн хубсаһа нюужа үрдийн Хоридой мэргэн (республикын габыяата артист **Баир Бадмаев**) хун шубуун – эхэнэртэй (республикын арадай

Хун шубуудай саана Хоридой мэргэн

артистка **Должин Тангатова**) хуби заяагаа ниилүүлэн, түрэ наада эмхидхэнэ. Гоё буряад янза бүрийн шэнэ дэгэлтэй, малгай, үндэр табсантай гуталтай, гоё зүүдхэлтэй эхэнэрнүүд хайхан хубсаһа (дефиле) харуулна, урагша хойшоо ябана. "Алтаргана-2012" гэнэн уласхоорондын фестивалие угтуулан, мүн Сагаан нарын баяр нааданда шэнэ буряад костюмуудые, тэрэ тоодо концертые хүтэлэгшэдэй хубсаһа оёхо түсэбтэй байһан тухайгаа директорын **Д.Ж.Балданов** байгша оной эхээр уншагшадтамнай дуулгаа нэн гэжэ хануулаа.

Гал гуламтаяа, гал заяашаяа түхээрхэн залуушуул сэргээ бодхоожо, "Айлшалуулаарай" гэнэн дуу таталуулна. Түрэдэ сугларагшад "Жараахайн гол" гэнэн урданай дуу ханхинуулаа. Эгээл түрүүшын хубуун үри Галзууд нэрээ нэрлүүлээ, арадаа

хамгаалха бэрхэ хубуун болохо гэжэ хэлэнэн эхэнэ "Бүүбэйн дуу" дуулана. Удаа дараалан, 11 хубууд үйлаан, хашхараан соо түрээжэ, зал соохи зоние хүхэбэ. Уран гартай Хуасай, эмшэ Хүбдүүд, зохёохы бэлигтэй Гушад, бэрхэ малшан, хонишон Шарайд, мориндо бэрхэ, мойһон хара нюдэтэй сэргэсэн Харгана, бурханда шүтэдэг бэрхэ лама Худай, бэрхэ оёдолшон Бодонгууд, дархан солотой Хальбан, мэргэн Сагаангууд, бата бэхи одхон Батнай хубуудые мансылан асаржа, бултанай баяр болобо, буряад зоноо буянтай харгыда дабшуулха үүргэтэй байһан тухайн хэлэгдэбэ. Дээрэ нэрлэгдэгшэ угтай зоний түлөөлөгшэд тайзан дээрэ уригдажа, хадагуудта хүртэбэ. Нээр шаалга республикын арадай артист **Г.Н.Ц.Гунзинов** эмхидхэбэ. Хэжэнгын аймагай гулваа **Г.З.Лхасаранов** түрүүтэй дарганар түрүү зэргэтэй хэжэнгын-

хидтэ, үндэр наһаяа тэмдэглэнэн нютагаархидтаа бэлэгүүдые барюулаа, халуунаар амаршалаа. Найр нааданай хоёрдохон хубида Хэжэнгэнэ гарбалтай артистнууд, оюутад бэлэг дуунуудаа, хатарнуудаа зориулһан, нютагаархидтаа амаршалһан байна.

Жаргалма Цынгүевагай хүтэлбэрилдэг "Булаг" фольклорно бүлэг, Виктор Михайловай ударидадаг "Лаккитон" бүлэг, Содном ба Солбон Доржиевууд, Жаргал Бадмаев, Хэжэнгын бэри Надежда Доржиева, Ринчин Дашицыренов, бусад ехэ гоёор дуулалдаба, республикын соёлой габыяата хүдэлмэрилэгшэ Цыдып Юмжитов монгол хатар бэлэглээ. Амтан эдэе хоолоор хэжэнгынхид хүндэлэн, нютагаархидтаяа сагаалаа. Спортивна мурисөөнүүдтэ илагшад баһал шагнагдаһан байна. Сагаан нараар, хүндэтэ нүхэд!

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

ЗОЛГОНОН НҮХЭД БАЯР ЗУГААТАЙ

БУРЯАД драмын театрта Эсэгэ ороноо хамгаалагшын Бүдэр түнхэнэйхид Сагаан нарын найр үнгэргэбэ. Ехэ хонирхолтой программа зохёогдоһон байна. Арад зоний энэ хайндэртэ суглартар театрай фойе соо конкурс үнгэргэдөө. Харин эдир барилдаашад шадабарияа харуулаа. "Уряал" гэжэ аман зохёолой мэдээжэ ансамбль буряад арадай дуунуудые, ёохор гүйсэдхөө.

Буряад драмын артистнуудай бэлдэнэн зүжэг хараһанайнгаа удаа Түнхэн нютагаархидай эблэлэй түрүүлэгшэ Баир Ускеев, Буряад ороной нютагуудай эблэлнүүдэй президент Виктор Таханов, Түнхэнэй аймагай соёлой управлениин начальник Светлана Базарова сугларагшадые Сагаан нараар амаршалаад, үнгэрхэн жэлдэ шалгарһан нютагаархидтаа баяр хүргэнэн бэшэгүүдые барюулаа.

"Урма баяртайгаар энэ жэлые угтажа байнаб, - гэжэ Саян Ивахинов хэлээ, - үнгэрхэн жэлдэ Европын хоёр дахин чемпион болоһон Инна Ивахинова технологическа университет дүүргээд, мүнөө Москвада нурана. Мартын эхээр Турци гүрэндэ үнгэргэгдэхэ Европын чемпионатда хабаадаха юм.

Залуу бэлигтэнэй хабаадалгатайгаар үнгэргэгдэнэн концерт наадые Алёна Мохосова хүтэлбэрилөө. Буряад Республикын габыяата артистка Туяна Холбоева, Буряад Республикын арадай артистка Сыдып Банчинова нютагайхидтаа уянгата хайхан дуунуудые дуулажа үгөө. Түнхэн нютагаархидай Сагаалганай найр Долгор Башкеева,

Эгэзма Манзаева, Альбина Жамбалова, Дьжид Шарбунаева, Октярина Аюшеева, Майя Махеева, Саяна Батомункуева гэгшэдэй оролдолгоор үндэр дээдэ хэмжээндэ үнгэргэгдөө гэжэ тэмдэглээ.

Валерий СЫДЕЕВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: хайндэрэй үедэ.

ШЭДИТЭ АЙЛШАД АСАГАДТА МОРИЛОО

Асагадай музей соо

ЗАГАРАЙН аймагай Асагад нютагай зон Сагаалганай үдэрнүүдтэ шэдитэ айлшадые угтаа. Тэдэнь хэд бэ гэхэдэ: Сагаан Үбгэн, Эвенкийн Үбэлэй Эжы Түгэни-Энэкен, Тува Республикын Сагаан Хүйтэнэй Үбгэн Соок Ирей, Япон гүрэнһөө ерэнэн Санта Клаус Ямамото.

Хүндэтэ айлшад Асагадай дасан, Агваан Доржиевай нэрэмжэтэ музей, Хотогорой аяншалгын комплекс хаража, олон үхибүүдтэй уулзажа, тэдэнэй гоё нааданда хабаадаа.

Республикын туризмын агентство Сагаалганда жэл бүри одон ондоо шэдитэ айлшадые урижа, энэ хайндэрые олон зондо мэдээжэ болгохо гэжэ оролдоно.

Энэ ажалдань тэдэниие «Спутник-Бурятия» аяншалгын компани дэмжэнэ, тэрэнэй дарга Андрей Измайлов.

Ямамото ехэ хүхюун, дорюун Санта-Клаус байһан хадаа, үхибүүдтэ ехэ

найшаагдаа. «Япон зон Буряад орон тухай багаар мэдэнэ, Буряадта дайнай нүүлээр плэндэ абтагдаһан япон сэрегшэд хүшэр хүндэ ажал хэдэг байгаа, Улаан-Үдэдэ хүдөөлүүлэгдэһэн гэжэ мэдэдэг. Тиимэһээ Буряадта хатуу зүрхэтэй, шэрүүн зон ажаһуудаг гэжэ ханадаг бшуу. Энэзиие би заатагүй нютагаа бусаад, буруушаахаб, Буряад орондо ехэ хайн, хайхан сэдхэлтэй хүнүүд ажаһуудаг байна, тиишээ аяншалагты гэжэ хэлэхэб», - гэжэ Ямамото намда хөөрөө.

Дулма БАТОРОВА.
Авторай фото-зурагууд.

Ямамото: «Санта-Клаусиёе һаа, Буддын шажантайб»

Соок Ирей - Чингис хаанай ролые наадаһан артист Эдуард Ондар

УЛААН-ҮДЭ - НЭГЭДЭЛГЫН ТҮБ БОЛОО

МОНГОЛ НАРЫН шэнын нэгэндэ бумбэрсэг дэлхэйдэ ёохор хатарба. Бүхы дэлхэйгээр таран ажаһуудаг буряадууд энэ үдэр нэгэл сагта нэгэ доро ёохор хатарха гэжэ "Буряад үнэн" Хэблэлэй байшангай коллектив Бүгэдэ буряадай үндэнэн со-

ёлой эблэлтэй хамта үүсхэнэн байна. Москва, Мирный, Эрхүү, Красноярск, Париж, Мадрид, Нью-Йорк хотонуудта, Усть-Ордын болон Агын Буряадай тойрогуудта, бага, ехэ нуурин тосхонуудаар ёохор наадан эмхидхэгдээ. Бага жабартайшые һаа, наруули дулаахан шэнын

нэгэндэ Соведадүүдэй талмайда буряад хубсаһа хүнараа үмдэнэн, зүрхэ сэдхэлдээ урма баяр бадаруулһан олон хүнүүд суглараа. Элдэб наһанай, олон ондоо яһанай ниислэл хотын ажаһуугшад дүхэриглэн байжа, буряад аялга хүгжэм доро хүхюутэйгээр ёохор хатараа.

Рита Баширова (Шэтэ хотодо нурадаг оюутан): Иимэ нааданда түрүүшынхией хабаадааб. Ямар гое байба гэшэб.

Вера Дамдинова (Улаан-Үдэ хотодо хүдэлдэг): Ниислэл хотын гол талмайда ёохор болохо гэжэ дуулаһан байгааб. Эртэ үглөөнһөө буряад дэгэлнүүдээ бэлдэжэ, ёохор нааданда зорижо ерээ гэшэбди. Баярлаһан, хүхихэн гэшэмнай аргагүй.

Хэблэлэй байшангай коллектив хадаа бүхы түби

дэлхэйгээр ёохор наада эмхидхэнэнэн Бүгэдэ буряадай үндэнэн соёлой эблэлдэ, ниислэл хотын захиргаанай соёлой управленидэ, Солбон Лыгденовэй студия болон бусад, энэ гоё хайндэр эмхидхэлгэдэ хамһалсаһан Г.Н. Гунзынов, Э. Дымчиков, А. Гаврилова гэгшэдтэ ехэ баяр баясхалан хүргэнэ.

Филипп ХАБИТУЕВ,
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ
фото-зурагууд.

Фоторепортаж

ҮЛЬГЭРЭЙ ЖАБАР- ҮБГЭД – УЛААН-ҮДЭДЭ

САГААЛГАНАЙ үглөөгүүр ехэ жабартай, хүйтэн байба. Улаан-Үдэйн Савдүүдэй талмай дээрэ “Үльгэрэй Сагаалган” эхилжэ, досоомнай дулаан, дорюун хүхюун байдал тогтобо. Юуб гэхэдэ, Улаан-Үдэйн 2-дохи дунда хургуулин олоороо суглархан бишыхан хүүгэд

даарахааа зүрхэ алдажа дэбхэрэлдэжэ байһан аад, аяр холын Японһоо ерэнэн улаан хубсаһатай Санта-Клаусые (Ямамото), хүхэ, сагаан гоё хубсаһатай Тывагай Соок-Ирей (Жабар –Үбгэниие), Үбэл-Эхэ (Тэгүни Энэкен) гэгшэдые угтан баясажа, хүхилдэжэ дулаасаба, ёохор хатарба.

Хүхюутэй “ого-гоо” хашхараатай ерэнэн Ямамото гэжэ нэрэтэй (анда хото Ямагатаһаа ерэнэн) Санта-Клаус, Соок-Ирей, Тэгүни Энэкен гэгшэд, манай Сагаан Үбгэн Сагаан харын халуун амаршалга хүргэжэ, хайн хайхание эндэ сугларагшадта хүсэбэ. Айлшадые угтажа абанан оротон, буряад, ород, шэмээшэг ансамбльнууд хатар, дуунуудаа зорюулжа, хүүгэдтэй, үльгэрэй геройнуудтай хамта ёохорлоо, баясаа.

Улаан-Үдэ хотын захиргаанай тусхай зал соо пресс-конференци эмхидхэгдэжэ, Сагаалганай хайндэрөөр хотын мэр Г.А.Айдаев үльгэрэй айлшадые амаршалхадаа, үглөөнһөө Балдан-Һама сахюусанай хуралда хабаадажа, саашадаа аяншалгын ажал бүри үргэдэхэ, хани харилсамнай бэхижэхэ гэжэ найду-

улаа, Япондо болоһон газар хүдэлэлгэ ханааемнай зобоогоо гэжэ мэдүүлээ.

“Буряад зон япон зондо адли байна. Та бүри минии эсэгэдэл адлит” гэжэ байжа мэрые, бултаниие амаршалһан Ямамотые эндэ сугларагшад халуун альга ташалгаар угтаба. Япондо ажаһуугшадые газар хүдэлэлгын үедэ дэмжэһэндэмнай баяр баясхалан хүргөө. “Бидэ Буряад орон ерэнэндэ баяртайбди. Енисей Байгалай хажууда ха юм. Аяншалагшадтай тур-фирмэнүүдтэй ерээбди. Сагаан нараар амаршалнаб” гэжэ Соок-Ирей (Чингис хаание наадаһан артист Эдуард Ондар) хэлээ, асуудалнуудта харюусаа. Харин гоё хубсаһатай Түгүни Энэкен (Светлана Гомбоева) Сагаалганай хайндэрөөр амаршалба. “Хойто зүгтэ алба, ажал хэһэн Баярто дүү хүбүүмни тэндэ төөрөөд, Хойто зүгэй эзэн эхэнэртэ, Тандал хандаһаниинь

абараа хэн. Танайл образ байгаа ха” гэжэ асуухадамни, ехэ зүбшөөжэ, “Даурия” киногой Синильга бэшэ гү, гэжэ эндэ хабаадагша гэбэ.

«Тиимэ» гэжэ Тэгүни Энэкен харюусаба. Аяншалагшадтай гол эмхиин директор Л.Б.Максанова, Сагаан Үбгэн (Россиин габыата артист Дамба-Дугар Бочиктоев), бусад пресс-конференцидэ хабаадагшадые амаршалба. Саашаа Улаан-Үдэингөө хайхан газарнуудтай, “Үльгэр” театрттай, Савдүүдэй талмай Сагаалганай хайндэртэй, “Буузын баяр” найртай, Этнографическа музейтэй, “Баатарай үргөөтэй» танилсаба. Үглөөдэрын Байгал ошобо, Асагадай Сагаалганай найрта айлшад эдэбхитэй хабаадаба.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

БУРЯАДАЙ ЭСТРАДЫН «ОДОДОЙ» БЭЛЭГҮҮД

Сагаалган-2012

САГААЛГАНАЙ түрүүшын үдэшэ Н.Бестужевай нэрэмжэтэ Ород драмын театрай танхим соо хүн зон олоороо сугларжа, Буряадай эстрадын “ододой” концерт хаража баясаба, жаргаба, зүрхэ сэдхэлээ ханааба. Тайзан дээрэ һэеы гэрэй дүрсэ хануулһан хүхэльбэ үнгэтэй хүшэгэнүүд дээрэ одод ялалзана, тиин Шэнын нэгэнэй мэндын тэмдэг хүргэхэдэл гэнэ.

Мэдээжэ тележурналист **Даши-Доржо Болотов**, дуушан, түрэ нара хүтэлэгшэ **Оюна Цыбанова** энэ концертые хүтэлжэ, Сагаалганай уран шүлэгүүдые уншажа, баярай байдал тогтоогоо. Олондо мэдээжэ **Чингис Раднаев** “Энхэ жаргалай юртэмсэ” гэнэн дугаа, мүн хүхюутэй ород хит бэлэглэбэ, Сагаан нараар бултаниие амаршалба. Һүүлэй үедэ

концертнүүдтэ эдэлдэг нютаг тухай Шэнэхээнэй дуу “Алтарганада” шалгарһан хонгёо хоолойтой **Эржена Жамьянова** таталуулаа.

Түбэнгийн хоолойгоор дууладаг республикын арадай артист **Б.Баттувшин** олон хүгжэмтэ инструмент дээрэ наадажа, барабан сохидог **Евгений Селезневтой** ой соохи шубуудай абяа гаргаба, байгаалин бай-

дал нэргээбэ... 2011 ондо эрхим дуушан гүүлэһэн “Намайгаа бү мартаарай” гэнэн, мүн “Как много девушек хороших” гэнэн мэдээжэ ород дуу “Гэсэр-Дангина” конкурсуудта, уласхорондын фестивальда илаһан **Ринчин Дашицыренов** гоёор дуулаһан байна. Өөрынгөө авторска концерт нёдондо харуулһан **Тимур Болотов** (Гүрэнэй филармони), буряадар ехэ зохидоор дууладаг **Валико Гаспарян** гэгшэд халуунаар угтагдаа. Залуу дуушан **Сультим Дашипыловэй** дуулаһан орёо хүндэ “Түрүүшын дуран” (хүгж. Б.Цырендашиевтай, үг. Д.Дамбаевтай) гэнэн дуун олондо хайшаагдаба.

Уласхорондын конкурсну-

удай лауреат **“Лаккитон”** бүлэг дуран тухай дуу бэлэглээ. Гусиноозерскһоо ерэнэн **Янжима Чабдаковагай** гүйсэдхэһэн “Алтан уула” гэнэн дуун уянгатай хайханаар эдэлһэн байна.

Зал соо һууһан энэ дуунай авторынь, бэрхэ багша, эдэбхитэн Нина Токтохоевна Ленхобоева-Артугаева Баатар Ардынович нүхэртээ баясажа һуугаа бэлэй. Бүхы дэлхэйн дуунай хит болоһон “Воспоминание”, онсолбол, “Память” (“Мемори”) гэнэн англи хэлэн дээрэ ханхинадаг Уитни Хьюстонэй дууе **Дина Санданова** англи хэлэн дээрэ ехэ зохидоор дуулаһан байха юм. Людмила Борисовагай хүтэлбэрилдэг “Жемчужина Бурятии” гэнэн хүүгэдэй

бүлэг Луугай хатар гүйсэдхөө. Үхибүүд бүхэн нэгэ бүхэли Луугай хуби болон таһарна, үгы гэбэл ниилэн, бүхэли Луу болон хатарна. Харин **“лотосхид”** огсом дорюунаар буряад хатар “Мэдэгмаша” гэнэн дуун доро гүйсэдхөө.

Эстрадна дуунда дуратайшуулые **Солбон, Содном Доржиевууд, Цыдып Аюшеев, Эрдэни Батсух, Бадик Дармажеев** гэгшэд баясуулаа. Илангаяа мунөө үеын хатар зохидоор гүйсэдхэдэг **Мэргэн Батожапов**, рэп гүйсэдхэдэг **Алагүй Егоров, Аюр Санжаев**, Сагаан харын эхиндэ республикын арадай артистка болоһон хайхан хоолойтой **Бэлигма Ринчинова, Дулма Сунрапова, Сэсэг Аюшеева, Ким Харганаев** гэгшэд бэлэг-дуунуудаа бариба. Залуушуулай хайн харгытай, буряад сэдхэлтэй, буян хэшэгтэй ябахые Алагүй Егоров уряялаа. Заһарлалай үедэ харагшад ёохор хатарна, нээр шаагаа, бэлигтэйшүүл, аза талаантайшуул хонин бэлэгтэ хүртөө. Гоё концерт эмхидхэһэн бэлигтэй зондо Сагаалганай амар мэндые, хайн хайхание хүсэе!

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Буряадай эстрадын дуушад буянтай, холын харгытай. Афишаһаань үгтэнэ.

Сагаалганай хүндэлэлдэ

Данзан **ДАГБАЕВ**

Дуун болоһон шүлэгүүд

**АГВАН ХАМБЫН
МАГТААЛ**

Элдин Буряад орондо
Эржэн сагаан шулуун бии.
Эржэн сагаан шулуунда
Эрдэм абармид бурхан бии.

Арад бүгэдын олондо
Агван Хамбын соло бии.
Агваан Хамбын солодо
Аба эжын абарал бии.

Хара-Шэбэр нютагта
Хүшэ мүнгэн субарга бии.
Хүшэ мүнгэн субаргада
Хамбо-Богдын зула бии.

Шажан мүргэл буянда
Шойро дүйнхэр хурал бии.
Шойро дүйнхэр хуралда
Санид хамбын үршөөл бии.

МИНИИ НЮТАГ

Бадмахан сэсэг ягаараад,
Баруунхан Асам ханагдана.
Байгараа досоом дулаараад,
Балшархан наһам ханагдана.

Сагдуулхан модон
ногоороод,
Сагаанхан хадам харагдана.

Саанаһаа досоом
домоглоод,
Сасуутан нүхэд ханагдана.

Аадарай шааяан шангадаад,
Аршаанхан булаг
харагдана.
Ардагай турьяан соностоод,
Айдархан наһам ханагдана.

Эрдэни шулуун ялалзаад,
Элхихэн голни харагдана.
Эльгэлэн досоом
дурсагдаад,
Эжым, абам ханагдана.

**ҮЛЗЫ
ХӨӨРХЭНҮҮД**

Үбсүү шарахан хараасгай
Үргэн дэлхэйн шэмэг лэ.
Үлзы һайхан уримнай,
Үбгэрхэ сагай жаргал лэ.
А-а! М-м! Үбгэрхэ сагай
жаргал лэ.

Хазаар хударга хоёрнай
Хурдан агтын шэмэг лэ.
Хүхюун хөөрхэн хүүгэднай
Хүгшэрхэ сагай жаргал лэ.
А-а! М-м! Хүгшэрхэ сагай
жаргал лэ.

Нарһан шэнэһэн мододнай
Нахид гүбэйн шэмэг лэ.
Налгай жаахан
гүлмэрнүүднай

Наһалха сагай жаргал лэ.
А-аа! М-мм! Наһалха сагай
жаргал лэ.

Арбан үнгын холонго
Алтан дэлхэйн шэмэг лэ.
Аляа хөөрхэн ашамнай
Алдарха сагай жаргал лэ.
А-аа! М-мм! Алдарха сагай
жаргал лэ.

**АСАГАД-
ШУЛУУТАЙН
ДАСАН ЛЭ**

Арьяа баала тангаригтай
Амитан бүгэды аршалһан
Амгалан сомаддин
аршаантай
Асагад-Шулуутайн дасан лэ.

Дабталга:

Арад түмэнһөө буянтай
Ашата багшанарай

Арюун санаар үргөөлтэй
Асагад-Шулуутайн дасан лэ!

Ганжуур Данжуур
номнолтой
Гангарха зобохые аршаһан
Галдан Даржаалинг

Асагад-Шулуутайн дасан лэ.

Дабталга.

Богдо Зонхобын намтартай
Бүгэдэ арады аршалһан
Балдан Жамсаран

Асагад-Шулуутайн дасан лэ.

Хорин дүрбэдэхи хэшээл

**ВРУЧЕНИЕ ПОДАРКА -
БЭЛЭГ БАРИЛГА**

После угощения буряты дарят гостям подарки. При этом говорят пожелания, детям дают наставления, с ранних лет учат соблюдать свои обычаи и традиции.

Буряад зон бэлэгээ барихадаа, сэсэн мэргэн һургаалай үгэнүүдые хэлэдэг. Уг гарбалайнгаа ёһо заншал хаанашье, хэээдэшье сахиха ябагты гэжэ үхибүүдтээ заадаг юм.

Пусть будет ваша коновязь крепка,
Пусть в очаге огонь горит века.
Пусть отдохнёт у коновязи конь,
Пусть всадника согреет ваш огонь.

*Унашагүй сэргэтэй болооройгты,
Унтаршагүй гуламтатай болооройгты!
Хүлэгэй унаган сэргыетнай элээг,
Хүнэй хүбүүн богоһыетнай элээг!*

Пусть мальчик человеком становится,
Жеребёнок — конём из сказания.
Наши мечты да исполнятся,
Да сбудутся наши желания!

*Үримнай хүн боложо,
Үрээмнай морин боложо байг!
һанаһандаа хүрээжэ,
һарбайһанаа абажа ябагты!*

ЗАДАНИЕ

Расскажите, какие правила поведения вы должны соблюдать, как должны относиться к друзьям, к старшим. Используйте в своем рассказе пословицы, благопожелания.

ОПОРНЫЕ СЛОВА:

Хани барисаан, хани нүхэр, морин эрдэни, угай бэшэг, үхи хүбүүд, балшар бага наһан, халуун баяр хүргэхэ, дулаан үгэ, ёһо заншал, эхэ эсэгэ хоёр, һара наран хоёр.

Г.С. САНЖАДАЕВАГАЙ, О.П. КУШЕЕВАГАЙ
«Тоонто нютаг» номһоо.

Молодые годы украшайте знаниями,
Жизнь украшайте успехами.

*Эдир залуу наһаяа
Эрдэм бэлигээр шэмэглэгты.*

С молодости наукой занимайтесь,
С детства хорошо учитесь.

*Эдир наһанһаа эрдэмдэ һурагты,
Бага наһанһаа баранда һурагты.*

Перевод Баира ДУГАРОВА.

*(Үргэлжэлэл. Эхишишь ур-
даху дугаарта).*

БАЗАРГУРО (санскр.) - Алмазный учитель
БАЗАРЖАБ (санскр.) - Защищенный алмазом.
БАЗАРСАДА (санскр.) - Суть алмаза.
БАЛАМЖИ (тиб.) - Рожденный алмазом.
БАЛАНСЭНГЭ (тиб.) - Алмазный лев.
БАЛБАР (тиб.) - Пылающий блеск, сияние.
БАЛБАРМА (тиб.) - Пылающий блеск, сияние.
БАЛДАГ - Толстый, приземистый.
БАЛДАН (тиб.) - Славный,

**БУРЯТСКИЕ
ИМЕНА**

великолепный.
БАЛДАНДОРЖО (тиб.) - Великолепный алмаз.
БАЛДАНЖАБ (тиб.) - Защищенный славой, величием.
БАЛДАНСЭНГЭ (тиб.) - Великолепный лев.
БАЛДАР (тиб.) - Дарующий счастье. Эпитет божества богатства, (санскр. Кубера, тиб. Намтосрай, бур. Намсарай).
БАЛДОРЖО (тиб.) - Алмаз величия.
БАЛМА (тиб.) - Богатая, сияющая, прославленная.
БАЛСАМУ (тиб.) - Изысканный.
БАЛСАН (тиб.) - Очаровательный, прекрасный.
БАЛТА - Молот.
БАЛ ХАН - Пухлый.
БАЛЬЖИД (тиб.) - Стремящийся к процветанию.
БАЛЬЖИДМА (тиб.) - то же, что и Бальжид.
БАЛЬЖИМА (тиб.) - Великолепная.
БАЛЬЖИМЭДЭГ (тиб.) - Цветок счастья.
БАЛЬЖИН (тиб.) - Дарующий богатство.
БАЛЬЖИНИМА (тиб.) - Солнце счастья.
БАЛЬЖИР (тиб.) - Богатство, блеск, сияние.
БАЛЬЗАН (тиб.) - Очаровательный, прекрасный.
БАЛЬЧИН (тиб.) - Очень богатый, славный.
БАНЗАН (санскр.) - Пять.
БАНЗАР (тиб.) - Объединяющий силу.
БАНЗАРАГША (санскр.) - Пять защитников.
БАНДИ - Мужчина, юноша.
БАРАС - Тигр.
БАТА - Крепкий, сильный. Имя внука Чингисхана.
БАТАБААТАР - Крепкий, сильный богатырь.
БАТАБАЯР - Крепкая радость.
БАТАБУЛАД - Крепкая сталь.
БАТАБЭЛИГ - Твердая мудрость.
БАТАБЭЛЭГ - Крепкий подарок.
БАТАДАМБА (бур., тиб.) - Наисвятейший.
БАТАДОРЖО (бур., тиб.) - Твердый алмаз.
БАТАДЭЛГЭР - Крепкий расцвет.
БАТАЖАБ (бур., тиб.) - Твердозащищенный.
БАТАЖАРГАЛ - Крепкое счастье.
БАТАЗАЯ - Крепкая судьба.
БАТАМУНХЭ - Вечная твердость.
БАТАСАЙХАН - Крепко-красивый.
БАТАСУХЭ - Крепкий топор.
БАТАТУМЭР - Твердое железо.
БАТАЦЭРЭН - Наидолголетний.
БАТАЭРДЭНИ - Твердая драгоценность.
БАТАШУЛУУН - Твердый камень.
БАЯН - Богатый.
БАЯНБАТА - Твердо-богатый.
БАЯНДАЛАЙ - Богатое море, неиссякаемое богатство.
БАЯНДЭЛГЭР - Богатый расцвет.
БАЯР - Радость.
БАЯРМА - Радость.
БАЯРСАЙХАН - Красивая радость.
БАЯСХАЛАН - Радость, веселье.
БАЯРТА - Радостный.
БИДИЯ (санскр.) - Знание. Бурятское произношение санскритского слова «Видья».
БИЗЬЯ (санскр.) - Знание.
БИМБА (тиб.) - Планета Сатурн, соответствует субботе.
БИМБАЖАБ (тиб.) - Защищенный Сатурном.
БИМБАЦЭРЭН (тиб.) - Долгая жизнь под знаком Сатурна.
БИРАБА (санскр.) - Устрашающий, ужасный (санскр. «Бхайрава»). Имя одного из гневных воплощений Шивы.
БОЛОРМА - Хрусталь.
БОРЖОН - Гранит.
БУДА (санскр. Будда) - Просветленный, имя основателя буддизма.
БУДАЖАБ (санскр., тиб.) - Защищенный Буддой.
БУДАЦЭРЭН (санскр. тиб.) - Долгая жизнь Будды.
БУДАМШУ - Имя национального фольклорного героя Бурятии.
БУДОН - Имя знаменитого тибетского автора многотомных исторических трудов XIV в.

*Издательство Буддийского университета
"Даш Чойнхорлин" им. Д.Д. Заяева.
Энэ хуудала Галина ДАШЕЕВА бэлдэбэ.*

ЗАННАЯ ИСТОРИЯ"
02.45 Г. БЕРЛИОЗ. УВЕРТЮРА "КОР-САР"
03.50 Д/Ф "ПОЛЬ ГОГЕН"
АРИГ УС
07.00 "НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ"
08.00, 09.00, 23.00, 00.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
08.30 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ. ПОГОДА
08.50 "СМЕШАРИКИ" НА "АРИГ УСЕ"
09.30 "ЖЕНА БОЛЬШОГО ЧЕЛОВЕКА"
10.30 Т/С "УНИВЕР"
11.40 М/С "ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ"
12.40, 19.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС"
13.00 Т/С "БАРВИХА"
14.00, 19.00 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ
14.20 "ТОЧКА ЗРЕНИЯ"
14.30 "ДОМ-2. LIVE"
16.10 Х/Ф "ЛЮБОВЬ В БОЛЬШОМ ГОРОДЕ-2"
18.00 Т/С "ИНТЕРНЫ"

18.30 Т/С "РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ"
19.20 "АФИША". ПОГОДА
20.00 "ЭКСТРАСЕНСЫ ВЕДУТ РАССЛЕДОВАНИЕ"
21.00 "КОМЕДИ-КЛАБ"
22.00 "НАША RUSSIA"
23.35 "ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ"
01.00 "ЖЕНЩИНЫ СВЕРХУ"

ТИВИКОМ

06.30, 08.25, 09.25, 10.55, 11.25, 17.05, 18.25, 19.25, 20.25, 22.25, 00.25 "ЗУРХАЙ"
06.05, 07.30, 10.05, 20.00, 23.30, 02.30 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ"
06.30, 08.00, 09.30, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 19.30, 21.30, 23.00, 02.00 НОВОСТИ ДНЯ
07.00, 09.00 "ПРО-НОВОСТИ"
08.30 "ПОРТРЕТЫ НАЦИЙ"
10.30, 17.05 "ОСТОРОЖНО, МОДЕРН!"
11.05 Т/С "ЧУЖИЕ ТАЙНЫ"
12.05 Д/Ф "ТАЙНЫ ВЕКА"
13.05 Х/Ф "АНГЛИЙСКИЙ ЦИРЮЛЬНИК"
15.05 МУЛЬТФИЛЬМЫ
16.05, 20.30, 22.00 Т/С "АТЛАНТИДА"
17.30 "ЗАРИСОВКИ": "КОРОТКО О

ГЛАВНЫХ"
18.00 Х/Ф "ТАЙНЫ ВЕКА"
18.50 "ВЕСТНИК НХ"
19.05 "АКТУАЛЬНОЕ ИНТЕРВЬЮ"
00.00 "ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ"
03.00 НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 09.20, 11.05, 12.05, 13.05, 17.05, 18.50, 20.05, 21.55, 23.45, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ
06.00 М/С "КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ"
07.00 М/С "СОНИК ИКС"
07.30 М/С "СКУБИ И СКРЕППИ"
08.00 Т/С "ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ"
08.30 Т/С "СВЕТОФОР"
09.00, 13.30, 20.55 "МЕСТНОЕ ВРЕМЯ" НА СТС-БАЙКАЛ
09.30, 14.00, 20.00 Т/С "ДЕТКА"
10.30 Д/Ф "ИСТОРИЯ РОССИЙСКОГО ШОУ-БИЗНЕСА"
11.30, 16.50, 00.40 Т/С "6 КАДРОВ"
12.30 М/С "СКУБИ ДУ, ГДЕ ТЫ?"
13.00 М/С "АЛАДДИН"
15.00 Х/Ф "ЛЮБОВЬ-МОРКОВЬ-2"

17.00, 19.00 Т/С "ВОСЬМИДЕСЯТЫЕ"
17.30 "ГАЛИЛЕО"
18.30 Т/С "ВОРОНИНЫ"
21.05 Х/Ф "ЛЮБОВЬ-МОРКОВЬ-3"
22.50 Х/Ф "УКРОЩЕНИЕ СТРОПТИ-ВОГО"
01.30 Т/С "СИЛЬНОЕ ЛЕКАРСТВО"

НТВ

06.55 "НТВ УТРОМ"
09.30 Т/С "МОРСКИЕ ДЬЯВОЛЫ. СУДЬБЫ"
10.30, 16.30, 19.30 ОБЗОР. "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 "СЕГОДНЯ"
11.20 "ВНИМАНИЕ, РОЗЫСК!"
11.55 "ДО СУДА"
13.00 "СУД ПРИСЯЖНЫХ"
14.25 Т/С "СУПРУГИ"
17.25 "ПРОКУРОРСКАЯ ПРОВЕРКА"
18.40 "ГОВОРИМ И ПОКАЗЫВАЕМ" С ЛЕОНИДОМ ЗАКОШАНСКИМ
20.30 Т/С "ЛЕСНИК"
22.25 МУЗЫКАЛЬНАЯ СУПЕРБИТВА
"РОССИЯ ПРОТИВ УКРАИНЫ"
00.35 Х/Ф "МОЙ ГРЕХ"
02.35 ФУТБОЛ. ЛИГА ЧЕМПИОНОВ

УЕФА. "БЕНФИКА" (ПОРТУГАЛИЯ) - "ЗЕНИТ" (РОССИЯ)
04.45 ЛИГА ЧЕМПИОНОВ УЕФА. ОБЗОР
05.15 Т/С "ПРЕСТУПЛЕНИЕ БУДЕТ РАСКРЫТО"

5 КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30 "СЕЙЧАС"
07.10 "МОМЕНТ ИСТИНЫ"
08.00 "УТРО НА 5"
10.25 Д/С "КРИМИНАЛЬНЫЕ ХРОНИКИ"
11.30, 13.30 Т/С "УБОЙНАЯ СИЛА"
16.00, 19.00 "МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ"
17.00 "ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ"
20.00, 20.30 Т/С "ДЕТЕКТИВЫ"
21.00, 21.50, 22.35, 23.25, 00.15, 01.00 Т/С "СЛЕД"
01.50 Х/Ф "НЕ ХОДИТЕ, ДЕВКИ, ЗАМУЖ"
03.05 Х/Ф "МНОГОЖЕНЕЦ"
04.35 Х/Ф "НЕ БОЛИТ ГОЛОВА У ДЯТЛА"
05.50 "ПРОГРЕСС"

Четверг, 8 ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.10 Х/Ф "БЛОНДИНКА ЗА УГЛОМ"
09.00 Х/Ф "ЖЕНЩИНЫ"
11.15 Х/Ф "ТРИ ПЛЮС ДВА"
13.15 "Я БОЮСЬ, ЧТО МЕНЯ РАЗЛЮБЯТ. АНДРЕЙ МИРОНОВ"
14.20 Х/Ф "КОРОЛЕВА БЕНЗОКОЛОНИКИ"
15.45 Х/Ф "САМАЯ ОБАЯТЕЛЬНАЯ И ПРИВЛЕКАТЕЛЬНАЯ"
17.20 НОВЫЙ КОНЦЕРТ СТАСА МИХАЙЛОВА "Я ОТКРОЮ СВОЕ СЕРДЦЕ"
19.00 Х/Ф "СЛУЖЕБНЫЙ РОМАН"
22.00 "ВРЕМЯ"
22.20 "ДВЕ ЗВЕЗДЫ"
23.50 "ПРОЖЕКТОРПЕРИСХИЛТОН"
00.25 Х/Ф "КИЛЛЕРЫ"
02.15 Х/Ф "МАЛЕНЬКАЯ МИСС СЧАСТЬЕ"
04.10 Х/Ф "ДЖЕРОНИМО: АМЕРИКАНСКАЯ ЛЕГЕНДА"
06.15 "ХОЧУ ЗНАТЬ" С МИХАИЛОМ ШИРВИНДТОМ

«РОССИЯ»

06.15 Х/Ф "БУДЬТЕ МОИМ МУЖЕМ"
08.00 Х/Ф "ВЫСОТА"
09.55 Т/С "ЗЕМСКИЙ ДОКТОР"

15.00, 21.00 ВЕСТИ
15.20 Х/Ф "ЛЮБЛЮ 9 МАРТА!"
16.55 "ВСЕ ЗВЕЗДЫ ДЛЯ ЛЮБИМОЙ". ПРАЗДНИЧНЫЙ КОНЦЕРТ
18.50 Х/Ф "ЛЮБОВЬ И ГОЛУБИ"
21.35 НОВЫЙ КОНЦЕРТ МАКСИМА ГАЛКИНА
23.50 Х/Ф "МИЛЛИОНЕР"
01.55 Х/Ф "БЕЗУМНО ВЛЮБЛЕННЫЙ"

КУЛЬТУРА

07.30 "ЕВРОНЬЮС"
11.00 "ОБЫКНОВЕННЫЙ КОНЦЕРТ С ЭДУАРДОМ ЭФИРОВЫМ"
11.35 Х/Ф "МОЯ ЛЮБОВЬ"
12.50 Д/Ф "ЛИДИЯ СМИРНОВА. ИСПЫТАНИЕ ЧУВСТВ"
13.30 "АННА ГЕРМАН. ЛЮБИ НЕГРОМКИЕ СЛОВА" ДЕТСКИЙ СЕАНС
14.00 Х/Ф "ПЕППИ ДЛИННЫЙЧУЛОК"
16.05, 02.55 Д/Ф "НЕВИДИМКИ В ДЖУНГЛЯХ"
17.00 АНДРЕЙ МИРОНОВ. "БРАВО, АРТИСТ!"
17.35 "МИЛЫМ, ДОРОГИМ, ЛЮБИМЫМ." ВЕЧЕР
18.15 Х/Ф "ТЕАТР"
20.35 БОЛЬШАЯ ОПЕРА. ГАЛА-КОНЦЕРТ В СОЧИ
22.30 Х/Ф "ПРЕСТУПНОЕ КОРОЛЕВСТВО"
01.40 КОНЦЕРТ
02.40 М/Ф "МЕНА"
03.50 Д/Ф "НЕФЕРТИТИ"

АРИГ УС

07.00 М/С "КАК ГОВОРIT ДЖИНДЖЕР"
08.00, 09.00 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС". ПОГОДА
08.30, 19.30 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ. ПОГОДА
08.50 "СМЕШАРИКИ" НА "АРИГ УСЕ"
09.30 "ЖЕНСКАЯ ЛИГА"
10.00 "ЕШЬ И ХУДЕЙ"
10.30 "ЖЕНСКАЯ ЛИГА". БАНАНОВЫЙ РАЙ"
12.00, 21.00 COMEDI WOMAN
14.00, 20.00 "КОМЕДИ-КЛАБ"
15.00 "ДОМ-2. LIVE"
17.00 "В ДЖАЗЕ ТОЛЬКО ДЕВУШКИ"
19.50 "АФИША"
22.00 "НАША RUSSIA"
23.00 "ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ"
00.00 "ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА". ПОГОДА
Х/Ф "ПРОСТИ, ХОЧУ НА ТЕБЕ ЖЕНИТЬСЯ"

ТИВИКОМ

06.30, 08.25, 09.25, 10.55, 11.25, 17.05, 18.25, 19.25, 20.25, 22.25, 00.25 "ЗУРХАЙ"
06.05, 07.30, 10.05 "СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ"
06.30, 08.00, 09.30 НОВОСТИ ДНЯ
07.00 "ПРО-НОВОСТИ"
08.30 МУЛЬТФИЛЬМЫ

10.30 Х/Ф "БЕРЕГИТЕ ЖЕНЩИН"
13.00 Х/Ф "ВЫСОКИЙ БЛОНДИН В ЧЕРНОМ БОТИНКЕ"
15.00 "АКТУАЛЬНОЕ ИНТЕРВЬЮ"
15.30 "ПОРТРЕТЫ НАЦИЙ"
16.05 Т/С "АТЛАНТИДА"
17.00 "ГРАФ МОНТЕ-КРИСТО"
19.00 "РАДАР-СПОРТ"
19.30 "РОССИЯ-ДУША МОЯ" - КОНЦЕРТ ПАМЯТИ ЛЮДМИЛЫ ЗЫКИНОЙ
21.20 "ПОЛНОЕ ДЫХАНИЕ"
23.30 "ОСТОРОЖНО, МОДЕРН!"
00.00 НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 09.20, 11.05, 12.05, 13.05, 17.05, 18.50, 20.05, 21.55, 23.45, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ
06.00 Х/Ф "ЗОЛУШКА"
07.35 М/Ф "АЛЕНЬКИЙ ЦВЕТОЧЕК"
08.30, 16.00 "МЕСТНОЕ ВРЕМЯ" НА СТС-БАЙКАЛ
09.00 "ЕРАЛАШ"
09.15, 22.45 Х/Ф "БЕЗУМНО ВЛЮБЛЕННЫЙ"
11.10 Х/Ф "УКРОЩЕНИЕ СТРОПТИВОГО"
13.00 ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "В ГОСТЯХ У СКАЛКИ"
14.30 ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "НА СТАРТ! ВНИМАНИЕ! МАРТ!"
16.30, 00.40 Т/С "6 КАДРОВ"
17.40 Х/Ф "ЛЮБОВЬ-МОРКОВЬ-3"

19.30 ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "КРАСОТА СПАСЕТ МЫМР"
21.00 Х/Ф "СЛУЖЕБНЫЙ РОМАН. НАШЕ ВРЕМЯ"
01.30 Т/С "СИЛЬНОЕ ЛЕКАРСТВО"

НТВ

06.00 Х/Ф "ПРО ЛЮБОВЬ"
07.40, 09.15, 11.20, 14.25 Т/С "СЛЕД САЛАМАНДРЫ"
09.00, 11.00, 14.00, 20.00 "СЕГОДНЯ"
20.25 Х/Ф "Я НЕ Я"
00.35 "МИСС РОССИЯ-2012"
02.20 "ЖЕНСКИЙ ВЗГЛЯД"
03.10 Т/С "ЧАС ВОЛКОВА"
04.15 Т/С "ХОЛМ ОДНОГО ДЕРЕВА"
05.55 Т/С "ПРЕСТУПЛЕНИЕ БУДЕТ РАСКРЫТО"

5 КАНАЛ

07.00 М/Ф
09.30 Х/Ф "ИВАН ДА МАРЬЯ"
11.00, 19.30 "СЕЙЧАС"
11.10 Т/С "ЧАСТНЫЙ ЗАКАЗ"
19.45 Т/С "Я ВЕРНУСЬ"
01.40 Х/Ф "ПРОДАВЩИЦА ФИАЛОК"
03.45 Х/Ф "ПОВЕСТЬ О МОЛОДОЖЕНАХ"
05.05 "ПРОГРЕСС"
05.45 Д/Ф "НАУКА КИНО"

Пятница, 9 ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.10 Х/Ф "СВЕРСТНИЦЫ"
08.45 "ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ!"
09.35 "ДЖЕЙК И ПИРАТЫ ИЗ НЕТЛАНДИИ"
10.00 "УМНИЦЫ И УМНИКИ"
10.45 "СЛОВО ПАСТЫРЯ"
11.15 "СМАК"
11.55 "ЕВГЕНИЙ МАТВЕЕВ. ВСЕМ СЕРДЦЕМ - РАЗ И НАВСЕГДА"
13.15 Х/Ф "ЧАША ТЕРПЕНИЯ"
14.55 "АНДРЕЙ МЯГКОВ. И НИКАКОЙ ИРОНИИ СУДЬБЫ"
16.00 Х/Ф "СЛУЖЕБНЫЙ РОМАН"
19.00 "ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ" С СУБТИТРАМИ
19.15 "КТО ХОЧЕТ СТАТЬ МИЛЛИОНЕРОМ?"
20.20 КОНЦЕРТ
22.00 "ВРЕМЯ"
22.20 Х/Ф "КРАСОТКА"
00.40 "КРАСНАЯ ЗВЕЗДА"
02.05 Х/Ф "ПОСЛЕДНИЙ ШАНС ХАРВИ"
03.50 Х/Ф "ФОНТАН"

«РОССИЯ»

06.30 Х/Ф "СПОРТЛОТО-82"
08.25 Х/Ф "ЛЮБОВЬ И ГОЛУБИ"
10.35 Т/С "ЗЕМСКИЙ ДОКТОР"
15.00, 21.00 ВЕСТИ
15.20 "ИЗМАЙЛОВСКИЙ ПАРК". БОЛЬШОЙ ЮМОРИСТИЧЕСКИЙ КОНЦЕРТ
17.15, 21.35 Х/Ф "ПОДАРИ МНЕ ВОСКРЕСЕНЬЕ"
01.05 Х/Ф "БАРХАТНЫЕ РУЧКИ"

КУЛЬТУРА

07.30 "ЕВРОНЬЮС"
11.00 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 Х/Ф "ОБЫКНОВЕННЫЙ ЧЕЛОВЕК"
12.55 "ЛЕГЕНДЫ МИРОВОГО КИНО". ДЕТСКИЙ СЕАНС
13.25 М/Ф "АЛЕНЬКИЙ ЦВЕТОЧЕК"
14.05, 02.55 Д/Ф "ЖИЗНЬ СРЕДИ ТРОСТНИКА"
15.00 КОНЦЕРТ "БЕРЕЗКА"
16.10 Х/Ф "НЕ ГОРЮЙ!"
17.40 "БОЛЬШЕ, ЧЕМ ЛЮБОВЬ"
18.20 КОНЦЕРТ
20.00 СПЕКТАКЛЬ "ЗАЯЦ. LOVE STORY"
21.35 "ЛИНИЯ ЖИЗНИ"
22.30 Х/Ф "ЛЮБОВНИЦА ДЬЯВОЛА"
01.35 "АББА". ПРОЩАЛЬНЫЙ КОНЦЕРТ НА СТАДИОНЕ "УЭМБЛИ"
02.30 М/Ф
03.50 Д/Ф "О.ГЕНРИ"

АРИГ УС

07.00 М/С "КАК ГОВОРIT ДЖИНДЖЕР"
08.00 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ. ПОГОДА
08.20 "СМЕШАРИКИ" НА "АРИГ УСЕ"
08.30 Х/Ф "В ДЖАЗЕ ТОЛЬКО ДЕВУШКИ"
10.00 "ЗОЛУШКА - ПЕРЕЗАГРУЗКА"
11.00 COMEDI WOMAN
14.00 "КОМЕДИ-КЛАБ"
15.00 "ДОМ-2. LIVE"
17.00 Х/Ф "ТЕЛОХРАНИТЕЛЬ"
19.30 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ
19.50 "АФИША". ПОГОДА
20.00 Х/Ф "СЕКС В БОЛЬШОМ ГОРОДЕ"
23.00 "ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ"
00.00 "ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА". ПОГОДА
00.30 Х/Ф "СЛАДКИЙ НОЯБРЬ"

ТИВИКОМ

06.30, 08.25, 09.25, 10.55, 11.25, 17.05, 18.25, 19.25, 20.25, 22.25, 00.25 "ЗУРХАЙ"
06.30 "ТАЙНЫ ВЕКА"
07.30 "ВЕСТНИК НХ"
07.50 "КОНЕК ГОРБУНОК" МУЛЬТФИЛЬМ
09.00 "ЗАРИСОВКИ": "КОРОТКО О ГЛАВНЫХ"
09.30 "РАДАР-СПОРТ"
10.05 "СПЕЦРАССЛЕДОВАНИЕ"
11.05 Х/Ф "АХ, ВОДЕВИЛЬ, ВОДЕВИЛЬ..."
12.25 Т/С "ТЕМНЫЙ ИНСТИНКТ"
16.05 "СТОП-КАДР": "Е. САФРОНОВА"
17.00 Х/Ф "КОПИЛКА"
18.30 "10 САМЫХ"
19.00 "ВО САДУ ЛИ, В ОГОРОДЕ"
19.30 "СТОП-КАДР": "И. АЛФЕРОВА"
20.20 "ДЕТЕКТОР"
20.30 "ХОРОШЕЕ КИНО"
21.00 Х/Ф "ДЕНЬ РАСПЛАТЫ"
23.10 "ОСТОРОЖНО, МОДЕРН!"
00.10 НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 09.20, 11.05, 12.05, 13.05, 17.05, 18.50, 20.05, 21.55, 23.45, 00.25, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ
06.00 Х/Ф "КАМЕННЫЙ ЦВЕТОК"
07.35 М/Ф "СКАЗКА О РЫБАКЕ И РЫБКЕ"
08.30 М/С "СИЛЬВЕСТР И ТВИТТИ"
09.00, 16.00, 20.55 "МЕСТНОЕ ВРЕМЯ" НА СТС-БАЙКАЛ
09.30 М/С "ЛЕГЕНДА О ТАРЗАНЕ"
10.00 "ЕРАЛАШ"
11.00 "ЭТО МОЙ РЕБЕНОК!" СЕМЕЙНАЯ ТЕЛЕИГРА. ВЕДУЩАЯ - ТАТЬЯНА ЛАЗАРЕВА
12.00 Т/С "ВОРОНИНЫ"
14.30 ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "КРАСОТА СПАСЕТ МЫМР"
16.30, 00.15 Т/С "6 КАДРОВ"

17.30 Х/Ф "СЛУЖЕБНЫЙ РОМАН. НАШЕ ВРЕМЯ"
19.15 М/Ф "ГАДКИЙ Я"
21.05 Х/Ф "СВАДЬБА ПО ОБМЕНУ"
22.45 ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "НА СТАРТ! ВНИМАНИЕ! МАРТ!"
01.30 Т/С "СИЛЬНОЕ ЛЕКАРСТВО"
03.20 Х/Ф "ШИТ"
05.10 М/С "НАСТОЯЩИЕ ОХОТНИКИ ЗА ПРИВИДЕНИЯМИ"

НТВ

06.55 М/Ф
07.05 Т/С "МУР ЕСТЬ МУР"
09.00, 11.00, 14.00, 20.00 "СЕГОДНЯ"
09.20 "ИХ НРАВЫ"
09.45 "АКАДЕМИЯ КРАСОТЫ С ЛЯИСАН УТЯШЕВОЙ"
10.20 "ГОТОВИМ С АЛЕКСЕЕМ ЗИМИНЫМ"
11.20 "ГЛАВНАЯ ДОРОГА"
11.55 "КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК" С ОСКАРОМ КУЧЕРОЙ
13.00 "КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС"
14.20 "СВОЯ ИГРА"
15.10, 20.25 Т/С "МЕСТЬ"
23.20 Х/Ф "ЧЕСТЬ"
01.15 Х/Ф "АНТИСНАЙПЕР"
03.10 ФУТБОЛ. ЛИГА ЕВРОПЫ УЕФА.
"МАНЧЕСТЕР ЮНАЙТЕД" (АНГЛИЯ) - "АТЛЕТИК" (ИСПАНИЯ)
05.20 ЛИГА ЕВРОПЫ УЕФА. ОБЗОР
05.50 Т/С "ПРЕСТУПЛЕНИЕ БУДЕТ РАСКРЫТО"

5 КАНАЛ

07.00 М/Ф
09.30 Х/Ф "СТАРИК ХОТТАБЫЧ"
11.00, 19.30 "СЕЙЧАС"
11.10 Т/С "СЛЕД"
19.45 Т/С "Я ВЕРНУСЬ"
01.40 Х/Ф "КОРОЛЕВА ШАНТЕКЛЕРА"
03.45 Х/Ф "УБИЙЦЫ ЛЕДИ"
05.15 "ПРОГРЕСС"
05.55 Д/Ф "МАРС. ПОИСКИ ЖИЗНИ"

Дамба ХОБРАКОВ, Хурамхаанай аймагай Аргатын дунда һургуулиин багша

НҮГӨӨ ТҮРЭЛДӨӨ

Би нүгөө түрэлдөө Бурханшье, хүншье боложо магадгүйб. Мойһон боложо түрэбэлни, Мүшэрием бү хухалаарайгты. Морин боложо түрэбэлни, Модортормни бү унаарайгты. Нохой боложо түрэбэлни, Яһа үгэжэ байгаарайгты.

ОЛОН БАЙХА

Үлгы һайхан дэлхэй дээрэ Үгырхэ сагайшье болоо һаань, Үнэр баян һууһан Үдэрнүүднай олон байха. Наһанай үнгэрэн ошожо, Нарбаа сайха болобошье, Налгай һайханаар дурсалдажа, Инаглаһан үдэрнүүднай олон байха. Зүлгэтэ һайхан дэлхэй дээрэ Зоболоншье үзэжэ болообди, Хэды тиибэ, яабашье Жаргалта үдэрнүүднай олон байха.

Суббота, 10

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

05.30, 07.00, 07.10 Х/Ф "ЛЕДИ-ЯСТРЕБ"
07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.50 Х/Ф "С ЛЮБИМЫМИ НЕ РАССТАВАЙТЕСЬ"

«РОССИЯ»

06.15 Х/Ф "БЕРЕГИТЕ ЖЕНЩИН"

09.00 Х/Ф "ХОД КОНЕМ"
10.40 Т/С "ЗЕМСКИЙ ДОКТОР"
15.00 ВЕСТИ
15.20 Х/Ф "ДВА БИЛЕТА В ВЕНЕЦИЮ"

КУЛЬТУРА

07.30 "ЕВРОНЬЮС"
11.00 Х/Ф "АННА НА ШЕЕ"
12.25 "ЛЕГЕНДЫ МИРОВОГО КИНО. ДЕТСКИЙ СЕАНС"
13.00 Х/Ф "РЫЖИЙ, ЧЕСТНЫЙ, ВЛЮБЛЕННЫЙ"

АРИГ УС

07.00 М/С "КАК ГОВОРIT ДЖИН-ДЖЕР"
08.00 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ. ПОГОДА. МУЛЬТИК ЛАНЧ
08.25 Х/Ф "ТЕЛОХРАНИТЕЛЬ"

ТИВИКОМ

06.30, 08.25, 09.25, 10.25, 11.25, 17.25, 18.25, 19.25, 20.25, 22.25, 00.25 "ЗУРХАЙ"
07.05, 09.00 "ПРО-ОБЗОР"
07.30 "РАДАР-СПОРТ"

19.30 "ВКУСНО"
20.00 "БЕЗУМНО КРАСИВЫЕ"
21.00 Х/Ф "ТАМ ГДЕ СЕРДЦЕ"

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.00, 08.30, 08.50, 11.05, 17.05, 19.05, 21.55, 23.25, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ
06.00 Х/Ф "САДКО"
07.45 М/Ф "СКАЗКА О МЕРТВОЙ ЦАРЕВНЕ И О СЕМИ БОГАТЫРЯХ"

НТВ

06.50 М/Ф
07.05 Т/С "МУР ЕСТЬ МУР"
09.00, 11.00, 14.00 "СЕГОДНЯ"
09.15 ЛОТЕРЕЯ "ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ"

09.45 "ИХ НРАВЫ"
10.25 "ЕДИМ ДОМА"
11.20 "ПЕРВАЯ ПЕРЕДАЧА"
11.55 "РАЗВОД ПО-РУССКИ"

5 КАНАЛ

07.00 М/Ф
09.00 Х/Ф "МЭРИ ПОППИНС, ДО СВИДАНИЯ!"
11.00 "СЕЙЧАС"
11.10 Х/Ф "СЛАДКАЯ ЖЕНЩИНА"

Воскресенье, 11

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 "ДОБРОЕ УТРО"
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05 "КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"
10.40 "ЖЕНСКИЙ ЖУРНАЛ"

«РОССИЯ»

06.00 "УТРО РОССИИ"
07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО
10.05 "С НОВЫМ ДОМОМ!"

КУЛЬТУРА

07.30 "ЕВРОНЬЮС"
11.00, 16.40, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 Х/Ф "БОЛЬШАЯ ЖИЗНЬ"

ПЕТР КЛОДТ"
19.25 "ИГРЫ КЛАССИКОВ" С РОМАНОМ ВИКТИКОМ
20.50 "ОСТРОВА"
21.30 Д/Ф "ЗАГАДОЧНЫЕ СУЩЕСТВА БИБЛИИ"

АРИГ УС

07.00 "НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ"
08.00, 19.00 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ. ПОГОДА
08.20 "БУДЬТЕ ЗДОРОВЫ". МУЛЬТИКЛАНЧ
08.40, 09.55, 14.20 "СМЕШАРИКИ" НА "АРИГ УСЕ"

ТИВИКОМ

06.30, 08.25, 09.25, 10.25, 11.25, 17.25, 18.25, 19.25, 20.25, 22.25, 00.25 "ЗУРХАЙ"
06.30, 09.30 "ВКУСНО"
07.00 "КРЕМЛЬ-9"

АМЕРИКАНСКИ"
03.00 НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.00, 08.30, 08.50, 11.05 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ
06.00 М/С "КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ"
07.00 М/С "СОНИК ИКС"

НТВ

06.55 "НТВ УТРОМ"
09.15 "РУССКОЕ ЛОТО"
09.40 Д/С "ЖИВЫЕ ЛЕГЕНДЫ"
10.30, 16.30, 19.30 ОБЗОР. "ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ"

5 КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 "СЕЙЧАС"
07.10, 21.00, 21.50 Т/С "СЛЕД"
07.10, 08.00 "УТРО НА 5"

БАЙГААЛИ ШЭНЖЭЛЭГШЭ

М.Барановай бэшээн юумэ оршуулбаб.
Ой соо эшээлэн доргод хэр зэргэ үбэлэй үнгэргөө гэ-эшэб гээд, нүхэндэнь дүтэшэг байхан хөөгэй саана хороод байтарни, доргон нүхэнхөө бултайгаад, нэгэ сагахан юумэ шэрэжэ гаргаад, добын наруули тээнэ табиба.

Галина ЕШИЖАМСОЕВА.

БИ - БУРЯД-МОНГОЛБИ

Угэнь Гүнээн-Норбо Гунзыновай Хүгжэмынь Ким Будаевай

Буянтай Буряад-Монголдоо Буужа ерэнэдээ золтойб, Бурьялан байхан зүрхэмни Баяртай найханаар сохилнол.

Баяртай найханаар сохилнол. Би - буряад-монголби, Би-буряад-монголби.

Дабталга: Би - буряад-монголби, Би - буряад-монголби. Түүхэтэ Буряад-Монголдоо Түрэжэ ерэнэдээ золтойб, Налгай зөөлэн зүрхэмни

Золтой Буряад-Монголдоо Зорижо бууһандаа золтойб, Зөөлэн дулаахан зүрхэмни Зулгы найханаар сохилнол. Би - буряад-монголби, Би - буряад-монголби.

ООО ЖКС «Саяны» сообщает, что в соответствии с решением Октябрьского районного суда г.Улан-Удэ от 14 июля 2011 г., вступившего в законную силу, ООО ЖКС «Саяны» обязано заключать договор управления многоквартирными домами с каждым собственником помещения, выбравшими способ управления домами - управляющая организация, с обязательным включением условий об оказании всех коммунальных услуг, а также принимать платежи за коммунальные услуги от граждан на основании надлежаще оформленных платежных документов на оплату коммунальных услуг в соответствии с п.38 Правил предоставления коммунальных услуг гражданам, утвержденных Постановлением Правительства РФ от 23.05.2006 г. №307.

Курсы массажиста. Тел.: 66-21-75

Даша-Дабаа МУНКУЕВАЙ 75 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ҮЕЫНГӨӨ НҮХЭРЫЕ МАРТААГҮЙБДИ

Дуушан ябахаяа дэлхэйдэ түрөө хүм даа,
Дуушын наһан богони юм гэлсэдэг лэ даа,
Дууниинь дэлхэйдэ үлэдэг юм даа,
Дуулахыень тандаа орхихолби даа.
Даша-Дабаа Мункуев

Би Даша-Дабаатай 1951-52 хуралсалай жэлдэ Зэдын Петропавловка госхондо 8-дахи класста сугтаа хураһан байнаб. 1936 ондо үбэлэй янгинама хүйтэндэ Инзагата нотагта түрөө һэм гэдэг һэн Даша-Дабаа. Ород хэлэ, литературын бэрхэ багша Александрова Александра Александровна (буряад эхэнэр) хэлгэ һэн: "Ши бэрхээр нүлгүүдье зохёож бэшэнэп, Буряалаймнай Пушкин, Лермонтов болохош, харин саашаа хураһал хэрэгтэй. Ши гансал дуран тухай бэшэнэп (одна лирика)".

Энэ дээрһээ хоюулан хэрлэн алдаа һэн. Энэ багшамнай декредтэ амаралтада гарахадаа, сэхэ бараатай ябаа бэлэй, тездэ уданһые үй амаралтада гаража, дахин бидэнэр хараа үгы һэмди. «Уһа мүрэн тухай, ажабайдал тухай, байгали тухай, эжы баабай тухай, Коммунист парти тухай, комсомол тухай, нотаг тухай, хани барисаан тухай бэшэхэ хэрэгтэй», - гэжэ Александра Александровна хэлэ бэлэй.

Бидэнэр юушые дуугарангүй, бэрхэ шагнаашад Даша-Дабаагай бэшэнэп юуынһые ойлгохоор бэлэй, тэнэг ябагдаал даа. Дайнай һүүлээр 16-18 наһатай үхибүүд байгаабди. Мүнөө болоходо, Даша-Дабаамнай философско, уран найруулгаар бидэнһэн дээгүүр байгаа гэжэ би ойлгоноб. Зэдын Инзагата нотагһаа сэхэ бэрхэ хүбүүд, басагад гарадаг: мэдэжэ Очир ахай, Матвей Раданович Чойбопов сэхэ хурса бэлиг талаантай, поэт Д.Мункуев, бэрхэ Чингис лама, олон эмшэд. Д-Д.Мункуев бэшэнэ:

Бүрин хаанай хормойдо
Бүрин һуудаг Инзагатам,
Бүрин һуудаг Инзагатам
Бүян түгэс нотаг даа.
Найдал нэнги сэлмэгхэн
Нарап-Булаг – Инзагата.
Наһатай эжым сэдхэлхэн -
Намаяа хүлээдэг Инзагатам.

Би 20 гаран жэлдэ Шэтэ хотодо ажаллааб, зундаа амаралтада Дээдэ-Тори нотагаа ошожо ябахандаа, Даша-Дабаатай нэгэ уулзахадаа, Улаан-Үдэдэ заримдаа, Петропавловкада уулзалаг һэмди. "Зэлдэмнай аймнагтай бэрхэ басаган, бага Наринһаа гарбалтай Галина Раднаева олоо бэрхэ поэт болохо даа", - гэжэ холодоо сэхэ магтадаг бэлэй. Нээрэшые, бэрхэ, арадай Буряалаймнай поэт болонхой, лаурсат, сэхэ олон номуудыс гаргана, нээрэшые, дэмы магтаа үгы Даша-Дабаа. Хэды бэрхээр хүдэлнэ гэшэб, харин Д.Д.Мункуевай «Бүргэд» гэжэ ном дээрэнь аха нүхэрэйнгэ дүүргэгдээгүй, дүүргэгдэшье зохёолнуудыень хаа хаанагүй бэлэржэ, суглуулжа, ном болгожо гаргахандань, сэхэ найшаалтай. Өһотойл нүхэр гэшэ!

Ахамни гээд, шамаяа дурсанаб.
Ахагүйб гэхэдэм, сухалдаа һэнши.
Абагүйб гэхэдэм, муулаа һэнши.
Мүнөө Ахамни гээд, шамаяа дурсанаб.
Ахамни гээд, шамаяа оморгононоб.

"Алта мүнгэ, алдар солошые намда хэрэггүй, талын булжамуур шэнги түлөөһөгүй дуулажа ябахаб, уймар тэнгээршые ябагдаал гэшэ. Урдынхияа һэргээгээд мүнөө яахабиб, нарап доро найдалаа гээнгүй, намайгаа намайгаал наһажа ябарай." Ингэжэ поэт нүхэдгөө захиана хэбэргэй, хайн нүхэд, намайе ойлгохоор, намайе мэдэхэ, намайе хайрлаха, бэрхэ хүбүүд бии: Андрей, Галина Раднаева, Даша Дамбасв, Дондок Улзытуев, Мэлэ Самбуев. Мүнөө гансал Галина Раднаева амиды мэндэ алтан дэлхэйдэ амидаржа, бэрхэ ажаллажа ябана.

Нэгэгэ зунай үдэр Улаан-Үдэдэ баһал уулзашабабди, нүхэрни хэлэнэ: "Зээ, Дугар-Сурун, агуухэ нөөлүүдтэй уулза, площадь Советов ошоё. Ошожо, нэгэ хэдэн минута хүлэжэ байтарнай, 6-7 хүбүүд ерэбэ. Түрүүшээр ябаһан нэгэниинь хэлэнэ: Улаан-Үдэ, Улаан-Үдын, Улаан Талмай,

Ульяновой угаа томо толгой... О... толгой! Энэшни хэн гэшэб гэхэдэмни: Дондок Улзытуев гэшэл даа гээ һэн. Тэрэ хүбүүд Дондок Улзытуевыс дахаад лэ ябаа һэн, би Ториёо ошохо биледтэй ябаһан хүн хадаа автовокзал тээшэ зорибоб.

Даша-Дабаа дүүргэгдээгүй бэшэг соогоо бэшэнэ:

Хүнэй хүбүүд хадаа хүсэл зорилготой,
Дуун шэнгээр ханхинажа ябая даа,
Дуран шэнгээр хайлажаные ябая даа.
Ябаха, бусаха саг түрүүн хүржэ ерэхэл даа.

Яахабиб?
Яараадные тигтэрээ яалай даа.
Буржиганан носодог гуламта галшые хадаа
Буураһаар, залирһаар лэ унтардаг гэшэ ааб даа.
Эблэрэл, хандарал – эгэшэ дүү хоёр юм гээ.
Энэни болгоолжол ябая даа.
Энэхэн наһамнай мүнхэ бэшэ юм гээ.
Эбтэйхэн ингээд лэ ябажа байя даа.
Энэхэн минии наһанайм жаргал
Эжы абын зорюулһан юрөөл
Энэл жаргалаа элдэн ажаһууха -

Эзэн минии наггин уялга.
Мүнөө Даша-Дабаа бурхан даа мордохоор – 38 жэл болоо гэшэ, мүнөө болотор амиды мэндэ ябаа хаа, хэды хайн зохёолнуудыс зохёожо ябаха байааб!

Буряадай арадай поэт Галина Раднаева Д.Д.Мункуевай дурсахаалда бэлигтэй, хурдан ухаатайшуулай, хайхан юумэндэ дуратайшуулай, урагшаа ханаатай бэрхэ хүнүүдэй анхарал татажа, «Наггин арюун бодолын, наһанайн найдалыс, мэхэлэгдэн дурьсын, энсэдэһэйл хоншоё, наһамжануудаа бэшэжэ, буряад литературын классигуудай дунда эзлэхэ өһотой һууридань һуулига гэжэ найдана. Би уран зохёолшо бэшэ, нэгэ жэл һургуулида хураһан хадаа энэ нүхэр тухайгаа наһамжануудаа бэшэхэ ханаатайб. Сугтаа хүдэлһэн Галина Раднаевада сэхэ баярыс

хүргэхэ байнаб. "Би хайхан юумэндэ дуратайб: дуушан Дугаржан Даниевай гоёор дуулахала, Дугуунай Бадмаевай гоёор барилдахала, Доржо-Ханда Цыреновагай марафондо гүйхэдэнь..."

Даша-Дабаагай «Бүргэд» гэжэ зохёолыс тайлбарилхада, М.Горькийн «Песня о Буревестнике» зохёолтой адлирхуу гэхээр.

Ойи модон богонитой, угатай байдаг. Олон зондо хайтай, муутай байдаг гэжэ онһон үгэ бии агша. Даша-Дабаа имэ бэрхэ талаантай хүн, нэгэ газартаа ажаллаад лэ, хани нүхэртэй болоод лэ (ганса сусал гал болодог үгы), олон суута зохёолнуудыс бэшэхэ байгаа даа. Эндэ өөрөө эмэтэй юм ааб даа, тэрэ өөрөөшье мэдэг, шүүмжэлэг. Би стеклозаводто нэгэ хүптэй уулзаа һэм, ахамни гээ һэн тэрэ хүн Даша-Дабаае. Зугаалха, абари зангынь Даша-Дабаатай алди гэжэ би ойлгоо һэм. Олон жэл үнгэрөө даа, арбаад жэл. Бидэ Мункуевыс олон газар хүдэлөө гэнэбди, тэрэ хүмнай коммунист бэшэ байгаа. Тэрэ

үдэ партияна хүниие нэгэ газарта муугаар хүдэлхэдэнь, ондоо тээшэнь эльгээдэг заншалтай һэн, ямаршые тэнгэшые наань, сагай эрилтэ имэ байгаа, саг сагаараа, сахилза хүхөөрөө.

Нэгэ газетэдэ уншаа һэм, «Забытый поэт» Даша-Дабаа тухай. Тэрэ үсын зон 40-36 оной нүхэд мэдэхэл байха Мункуев тухай. Олонхон зомнай мүнөө үгы. Мэдэнэбди: Даша-Дабаа хайн хүн, мэдэнэбди, Даша Дабаа сэхэ талаантай хүн, олон нүхэдтэй Галина Раднаеваһаа эхилээд. Мүнөө сагнай ондоо болонхой, газетэ, журнал, расказ, романуудыс сэхэнхинь уншахаа болонхой. Телевизор, бутик, компьютер (Интернет), доллар болонхой. Техникэ гэшэмнай харин гүрэнэй ашаар урагшаа дабшанхай, харин гүрэнэй ашаар машинаар ябанабди, харин гүрэнэй ашаар хубсалнабди.

Бидэ үеынгөө нүхэрые мартаа үгыбди, хайнаар ханадагбди.

Дугар-Сурун ВАНЖИЛОВ.
Зэдын аймагай
Дээдэ-Тори.

"МИНИИ САГААН НАРА" конкурсно

ШЭНЭЭР гараһан жэлэй бүхы 365 үдэрэй туршада хайн хайханаар, элүүр мэндэ ябахаяа булта хүсэдэг гэшэбди. Ямараар жэлээ эхилнэбши, тиимэрхүүгээр лэ бүхы жэлшни үнгэрэхэ гэхэ мэтээр хэлэхэ, бодомжолхо дуратайшуул үсөөн бэшэ байдаг.

Сагаалган эхилээ гээд лэ хүдөөгэй буряад нотагуудта мүнөө сагта шэнын нэгэнэй хара үглөөнһөө эхилээд, архи бэдэрээд гүйлдэдэг зон, эрэ, эмэгүй, олон болонхой. Нэгэ солоохой ороходонь, долоон хоног үнгэршэнхэй байдаг. Тиихэдэнь Сагаалганнай нара соо болохо өһотой һэмнай гээд, саашань

АРЮУН СЭБЭР АЛХАМУУДАЙ ЭХИН

архидалгаяа улам эршэтэйгээр үргэлжлүүлдэг жэшээнүүд хаахаанагүй үзэгдэдэг болонхой.

Сагаалганай эхилхэдэ, нэн түрүүн бурхан шажан тухайгаа ханаха хэрэгтэй. Хи мори хиидхэхэ, орон тэнгэридээ эдэнэй дээжэһээ үргэхэ, бултадаа хайн хайханаар гараһан жэл соо ябахамнай болтогой гээд бурхадта зальбарха шухала. Тиигээд дасан, дуган ошоод, хуралда үдэр бүхэндэ байха өһотой бшуу. Сагаалганай хурал 15 үдэр соо болодог. Тиимэһээ эдэ бүхы үдэрнүүдтэ маани, мэгзэмүүдые, магтаал, юрөөлнүүдые шагнажа, дасан, дуган соо удаан һууха хэрэгтэй. Тиигэжэ дээдэ тэнгэриин оронной бурхадтай ханаан бодолой

хүсөөр нягта холбоон тогтоогдодог юм.

АГУУХЭ Богдо Зонхобо Аанхан түрүүн шэнэ жэлэй угтамжын хайндэр болгожо, Монлам Ченмо гэһэн хурал арбан табан үдэрэй туршада хураха гээд тогтооһон юм. Хуралай нэрэ оршуулхада, Ехэ юрөөлнүүд гээд буряадшаладана. Энэ хурал хадаа Будда бурханай нэгэтэ харуулһан арбан табан үдэр эди шэдитэ үйлэ хэрэгүүдтэ зорюулагданхай юм.

Бурхан шажанай дэлгэржэ байһан мүнөө сагта хүн бүхэн бурхадта мүргэхэ, зальбархын шэдитэ хүсэ шадал зүбөөр хэрэглэжэ, арюун сэбэр, жаргалтай ажабайдалай харгыда гараха дүүрэн арга шадалтай ха юм.

Бурхадта мүргэдэгби, хүзгэлэдэгби гэхэ мэтээр шанга шангаар дуугарха дуратай аад, ходо архи балгадаг зон олон гээшэ. Тиигэжэ яашье болохогүй бшуу. Нэгэн гэбэл, архияа намнаад ябаха хэрэгтэй. Тиигэбэл бурханда мүргэжэ болохогүй. Сагаалганай, обогой болоходо, ямар олон улад ногтуу галзуугаар бурхан шажанай арюун сэбэр газарнуудаар найгалдажа ябадаг гэшэб. Энэмнай ихэдээ бээе, ханаан бодолоо, харгы замаа арюудхажа ябаһан хэрэг бэшэ! Харин бузарлаһанай мүү жэшээ ха юм. Тиигэжэ нэгэшые бү ябая!

Доржо ДАМБАЕВ.

«ЗА ВСЕ НАДО ПЛАТИТЬ»

Гал хүршэ болохо, наһаараа зэргэлжэ, няалдажа мүнөө болотор ажаһуудаг, хүнгэн машинатай болоһон Мархуу хүршэдөө хэрэгээрэ түб ошохо болоходонь, «Хэжэнгэ» сониндо материал эльгээхэ гэжэ шидээд, хүршэдөө иигэжэ хандабаб: «Энээхэн хоёр материал оруулжа үгэхэ арга олдохо гү?». «Тэрэшни, юрэдөө, гонзогор, монсогор юм гү, али түмэр, модон юм гү, хэр хүндэ юм, машинада багтаха юм гү?» г.м. олон табые шашажа, эсэртэни добросолбо гэээшэ.

Шимни, юрэдөө, мүнөө ямар сагай болоһыень тухайлна ёһотойш, хонжоо наймаанай хүшүүргэ тухай сэнхир экранда хэлэжэ, харуулдагыше ха юм. «За все надо платить», - гэжэ сүхалтайгаар бадашан хэлэбэ.

Хүршэмни мүн лэ сагай сууряанһаа яахаяа гээгдэхэб, хүнэй юумэ абаашаха асархадаа, шэрэхэдээ «бензин заливать надо, миин гараа зохолоод ябана бэшэ гүбди, агаараар амиллаад ябадаг машина бэшэ ха юм» гэдэг.

Тээд асарха болоо гүбши тэрэ «материал» гэдэг юумээ, - гэжэ хэлэбэ. - Абаад ябанаб, энээхэн хабтагар хоёр саарһан, - гэбэб. - Тээд эдэниш хаана, хэндэ үгэхэ хүнбиб, - гэхэдэнь, - «Хэжэнгэ» газетын байдаг газарта оруулжа үгэхэдэш

болохол даа, - гэжэ харюусабаб. - Тэндэ хэндэ үгэхэ хүнбиб? - гэжэ баһа асууба. - Тэндэшни газетын ород, буряадшые корреспондент-нэр һууха, хамаагүй хэндэшые хаань, «Хазаар шара һахалтай» томо мангад байха, үгышые һаа томо ёдогор

буряадууд ябаха, эдээндэл үгөөрэй, все, - гэбэб. - Тишээ годирхош, иишээ годирхош, юрэдөө, залхуутайл юм ха даа, тэрэ газетэ гаргадаг газаршни хаана юм, ямар гудамжада байра байдальнь байдаг юм, - гэжэ ехэ шарьяатайгаар шашаг үгэ табиба. - Тэрэшни Хэжэнгынскэ үйлсэдэ байха, хүнһөө һурахадашни, хэлэнэ бэээ, - гэбэб.

Эгшэтэрээ энеэлдгэе

Шагнажа һууһан хүгшэниинь үбгэндөө хандаба. - Ши, юрэдөө, сээлэ шас тухай добросолбош, мэдэхэ, орохо газарыш хуу заажа, зангажа үгэбэ, хайшан гэхэн болонобши, иимэ хүршэтэй хүршэшыегүй һаа гэхээр, хоёр хабтагар саарһанай түлөө уншарагтайгаар улина, шалина гээшэбши, - гэбэ.

Өөрөө ябажа бүтээхэ бэшэ аад, тэрэ гудамжны хаагуур бэдэрхэ хүнбиб, Хэжэнгэ соош хэдэн зуун үйлсэ бии болонхой юм бэшэ гү?! Зай, хүрөө болгое, сагай иимээр хубилхада, би виноват что ли?

«Саг сагтаа, сахилза хүхэдөө» - «Все мое время» - яахаш тээд, лавиробать нада, гэнтэ гэдэргээ хаража унаад, нютагаа урилха бэшэш, «Тооложо табиһан наһан, төөлэжэ табиһан бээ» гээд лэ, хонжоо наймаанай хүшүүргээр хүшүүргэдэжэ, ажамидарха үйлэтэйгөөр түрэнэ хадаа, энэ уларилда таараад лэ һууя» гээд, Мархуу машинадаа һуугаад, Хэжэнгэлшоо хэн.

П.БУЯНТУЕВ.

ХЭЛЭНИИНИЙ АХИР, ХЭНИИНИЙ ЕХЭ...

Дууһаһагүй намдуу нажарай үдэрнүүдэй нэгэн хэн... Бүмбэгэр сагаахан хонидоо адуулжа гараһан Базардаамнай анханһаа ном, газетэ уншаха хүзэггүй хэн хойноо, мориёо шүдэрлэжэ табижархёод, дуран соогоо дэлхэй дүүрэн зөөдөлөөр зайдаг үүлэнүүдые шэнжэлжэ хэбтэнэ. - «А-һааш, тэрээхэн үүлэн яагаа минии нохойн хоншоорто адлирхуу болоһон аад, түргөөр, тэрэ яагааб даа, урбагар Цырегмаагаим нюурта адли болошобоб?! Ай, халаг даа, тэрэ һая машинаар ерээжэ «энтерви» гэнэ гү, тэрэ сүлөөтэй ябадаг ноёд һайдай ерээгүй һаа, өөдэгүй нам тухай зугаа гарахагүйл хэн даа», - гэжэ хүндөөр һанаа алдана.

Тээсгэн Цырегмаадаа дүтэлжэ хөөрэлдэхэ гэн гэхэнь, энэ-эгээд бү һала, тиимэрхүү элдэб бодолдо абтаһан нюурын улагад гэхэдэл болоно. Нюусын хөөрөжэ үзэнүүб даа. Баһал хонидойнгоо хажууда дууража һууха үедэнь, УАЗ-тай дарганар буужа, хөөрөлдөөгөө уһандал урадхуулна...

Нэгэниинь гартаа шодогорхон хара юумэ руу шэбэнэжэ, һабиһажа байжа дуугарсагаагаад, гэнтэ дүтэлжэ: - «Базар Бараевич, в какой местности пасете баран?» - гэжэ һураад, нөөхи шодогор хараа амандань дүтэлүүлхэдэнь, Базардаамнай залд гэхэндээ: - «У Пушкина», - гэжэ «буудажархиба».

Иимэрхүү ушар ямаршые нютагта боложо болохо хаям. Хэлэхэ ханаһан юумэниинь гэхэдэ, «У опушки» байгаа хадаа...

Цыпилма ДУБЧИНОВА.

Суута брейк-данс - хатаршан

БҮЛДЭГЭ ЭМНЕЭШЭН, ТАРХЯА ЗАҢААШАН

ХАБАР. Тала дайда ногоон шэрдэгээ дэлгээжэ, үхэр малай газараа, бэлшээрйеэ һананхай һаһа. Залуу малай бухиндаан, буруу бухын бүрхирөөн «би бүхаб, намтай туршаха һанаатай гүт?» гэжэ газар малтан, шорой шэдэлжэ, эрын зан мэдүүлдэг үе. Эгээл энэ үеэр буруу бухануудые, эрэ хурьгадые эмнижэ, бүлдэгэ заһалганай

һаһа буудаг. Тэдэнэр үхэрнүүдые дахажа хайшаашые һаань, хонон, үнжэн үгы болошохо, тиихэһэнь урид малаа заһуулха, эмнюулхэ гэхэн ёһо заншал манай Буряадтамнай үни заяанһаа бии юм.

Колхоз, совхозуудай һандаржа, һалаагүй үедэ, үхэр малай, хони ямаадай тоо томшогүй олон байхада, совхозой малай эмнилгэнэй удаа, үмсын малай заһал эхилдэг хэн.

Манай нютагта Набтар ахай гэжэ алдартай бүлдэгэнэй гар дүйтэн, өөрын спецбригадтай байха: тархья заһаашад туһалагша болон помпомощнигууд болонхой, айлнуудаар ябалсаха. Тэдэнэр иимэ тарифна ставка тогтоонхой ябаха: буруугай, хурьгадай, поршоонхонуудай хоёр бүлдэгэнэй - хоёр пузырь гээд. Туһалагшадын заһаха буруунуудые барижа үгэхэ, харин помпомощнигуудын айлаар ябажа, малнуудаа заһуулха зоние олохо даабаринуудтай хэн. Набтар ахайн гарын хүнгэн даа, нюдэ сабшаха зуура бүлдэгэхэнүүдые ябууд мулталаад орхихо.

— Битнай, — гэжэ Набтар ахаймнай халажа эхилхэдээ, — бүлдэгэтэй халдагатайл һаань, мулталжархиаб, но, кроме петуха, — гэжэ хүхихэ. — Гэрэй

эзэн тоже бүлдэгэтэй, — гэжэ помпомощнигуудын «бидэшни баряад үгэнэ бэээбди» гэжэ баһал хүхилдэхэ. «Болиит даа, хүбүүд, дээдын изагууртай, дээдын табисууртай, бурханай үршөөлөөр табигдаһан энэ дэлхэйн эзэн ха юм. Урдань, үнгэрһэн зуун жэлэй 50-60-аад оноор Эрхүүгэй дээдэ һургуулиин басагад холшор зантай хүбүүе һогтоогоод, эмнижэрхиһэн тухай зугаа ябагша бэлэй даа. Тиимэһээ хүниэ заһаха закона не бывает!» гээд, хургаяа ёдогшоулан байха.

Эдэ хүбүүд-помощнигууд Набтар ахайн урин гараар, бүлдэгэ эмнеэшын ашаар тархья заһаашан. Набтар ахайтай дахасалдаха дуратайшуул, ажалгүйшүүл «меня возьми, меня бери» гэшэд олон байха.

«Амитан аргатай, аляһан далитай» гэдэгтэл, иимэ аргар тархья заһаха гэжэ зариман Набтар ахайда «меня назавтра возьми» гэжэ эртэһнээ заказ хэдэг байһан.

П. БУЯНТУЕВ.

Одоол супермаркет - хүүгэшые наймаанда

“ХҮНГЭН” ҮБШЭН

Зантагархан Бандуухай һургуулиин Зарта затагархан болотор нилээд холоһоншые һаа, ойлгоһон юумэниинь алга байжа, алаашые һаатнай, аргам һалаа гэбэ. Энэ “зоболонто”

һургуулиһаа зугадахын талаанда аба-яа арай-шамай үгэдөө оруулжа, хамтын бодо мал абажа холын заимжада гараба. Он жэлнүүд үнгэржэ, аба эжын, түрэл түдхэмынь барижа эдихэхэ нааша, багжагар бээтэй Бандуухайдаа һамган гэдэгые абуулжа, һанааниинь амарба гэлэй.

Үдэр һүнигүй малай хойноһоо ябадаг хэн хойноо хамшагтажа үбдэбэ. Амбулатори эльгээхэ болоһон һамганиинь

аймшагтай шангаар зонхилбо: - Эмшэ-нэй хэнэн аргые жэншэдгүй дүүргээрэй. Ямар үбшөөр үбдөөбши, хожом намда хэлэхэш!»

Ялтаргаа гэжэ сээнтэр хүрэнэниинь, яахыншые аргагүй ород хэлэтэй эмшэ басаган байлай. Ядаа гэжэ ойлгосолдожо хүл дээрэнь гаргалай...

Памганайнгаа захяа дүүргэжэ, олон дахин гүбэрһөөр байтараа: Простата үбшөөр үбдөөш гээл даа, - гэбэ.

Бандуухайн һамган гэнтэ байтараа, шадага улаан боложо, шаб гэжэ шангарба: - Ши үдэр бүхэндэ малаа адууланам гээд лэ, олон һамгадые суглуулһан фермэдэ ошожо, хүнгэн ябадалтанай үбшэнтэй болоо гээшэш! Хэды болотор ойлгосолдоо юм, тэдэнэй мэдэлдэ...

“Элжэгые – шэхээрнь, эрьюе – үгөөрнь” ойлгодог бэшэ гү?

Цыпилма ДУБЧИНОВА.

Сагаалган - 2012

АЯ ГАНГАТА ТАЛЫН АЯЛГА ДУУНУУД ЗЭДЭЛБЭ

Жамса Лхамжапов Цырендоржо Батоевто шагнал барюулба

Митуп Шагдаров

Хажидма Аюржанаева

Бэлигма Ринчинова

Саян Цымпилов

Алхана уулаһаа Адуун шулуун хүрэтэр хабтайн нэмжыдэг Ага нютагаархидай Сагаан харын хайндэр февралиин 24-дэ урдандаа Батарейкэдэ оршодог Прибор бүтээлгын заводой гол корпус байһан байшангай дүрбэдэхи дабхарта байрладаг "Банкет-Холл" гэжэ ресторан соо болобо. Агын тойрогһоо Буряад Республикада байдаг Саг үргэлжын түлөөлэлгэтэ эмхи, "Ага нютагаархидай эблэл" Сагаалганай уулзалгыгэ эмхидхэнэн байна.

Үргэн дэлжун, баян дэлгэр Ага нютагнаа гарбалтай залуу дуушад Оюна Цыбанова, Ким Харганаев гэгшэд Сагаалганай хайндэрэй үдэшые нээбэ.

Ага нютагаархидай эблэлэй түрүүлэгшэ Жамса Лхамжапов тайзан дээрэ гаража үгэ хэлэхэдэ, эндэ сугларагшадые хара уһан Луу жэлээр халуунаар амаршалаад, ажалдаа, нуралсалдаа амжалта туйлахыень, элүүр энхэ, аза жаргалтай ябахыень үреэбэ. Агын тойрогой Түлөөлэлгэтэ эмхиин түрүүлэгшэ Батоцырен Дашибалов үгэ абахадаа, Забайкалийн хизаарай Агын Буряадай тойрогой Захиргаанай хүтэлбэрилэгшэ Сокто Бальжинимаевич Мажиевай эльгээһэн үнэн зүрхэнэй амаршалгы дамжуулаад, али бүхы талаар амжалтатый һайн ябахые үреэхэдэнь, альга ташалга аадар бороо шэнгээр шааяшаба.

Сагаалганай хайндэртэй дашарамдуулан, мэргэжэлтэ ажал ябуулгада амжалта туйлаһанайн түлөө Аюр Бороевна Гынинова, Бэлигма Жамбаловна Ринчиновае тойрогой Захиргаанай Баярай бэшгээр шагнаха гэжэ Захиргаанай гаргаһан захиралта соо хэлэгдэнэ. Сагаан харын хайндэрые эмхидхэхэдэнь, "Ага нютагаархидай эблэл" гэнэн ниитын эмхиин ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадажа, ехэ туһа хүргэһэнэй түлөө олзын хэрэг эрхилэгшэд Батоев Цырендоржо Батоевичто, Дагбаин Владимир Дагбаевичта, Дугаров Баатар Викторовичта, Жалсараев Владимир Болотовичто, Лубсанов Ринчин Балдановичта, Норбоева Сэсэг Цыреновнада, Паламов Баясхалан Бороевичто, Тободоржиев Мүнхэ Тободоржиевичта, Цыцков Виталий Цырендоржиевичта, Юндунова Галина Дашибалбаровнада тойрогой Захиргаанай Баярай бэшг, дурасхаалай бэлэг барюулагдаа.

Ая гангаар халжуран анхилһан аглаг хайхан Агын талын аялга хүгжэм һүр жабхалантайгаар ханхинахадаа, Ага найман эсгын үри надаһадай сэдхэлые баяраар хаяана.

Улаан-Үдын хүгжэмэй колледжын оюутан ирагуу хайхан хоо-

Сагай хүрдын эрьелдэсэ мэтээр он жэлнүүд хойно хойноһоо хубарижа, түүхын хуудаһанууд ирагдажал байдаг. Зүүн зүгэй литээр XVII Рабжуунай түмэр сагаагшан Туулай жэл үнгэржэ, 2012 оной хара уһан Луу жэл гараба.

лойтой Саян Цымпилов түрүүлэн тайзанда уригдажа, Сагаалганай уулзалга нээһэн уянгата дуугаар сугларагшадые амаршалба. Буряадай арадай артистка Ешин-Хорло Гомбоин буряад арадай урданай дууе утаар татан дуулажа, нютагайхидтаа бэлэглэе. Монгол орондо һуража ерэхэн соёлшон Дулма Сунрапова уран бэлигээ харуулба.

Удаань Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай директор Доржо Мижитдоржиевич Балданов нютагайнгаа үндэр наһатай үбгэд, хүгшэдые, залуу үетэниие Сагаан харын хайндэрөөр халуунаар амаршалһан байгаа.

Дайнай болон ажалай ветеран, хэлэ бэшгэй эрдэмэй доктор, Буряадай эрдэмэй габьяата ажал ябуулагша Дашинама Галданович Дамдинов нютагайхидтаа сэдхэлэй халуун үгэ зорюулһанай һүүлээр уянгата хайхан дуугаа хангюурдаба.

Республикын арадай артистнууд, Россиин Федерациин соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэд Саян болон Эржена Жамбаловтан хэдэн дуугаар, монгол аялгаар сугларагшадые амаршалаа. Бүхэроссиин радиогой хүдэлмэрилэгшэ, гурбан республикын габьяата артист Митуп Шагдаров Шуяа-Ханда Базарсадаева Бата Бальжинимаев хоёрой "Замай дууе", "Что так сердце расстрожило" гэжэ ород арадай дууе ханхинуулжа, халуун альга ташалгаар утгагдаа. Россиин габьяата артистка Хажидма Аюржанаева Дамбиница Цырендашиев Пүрбэ Дамиранов хоёрой "Шандали", "Ёохор хатарая" гэжэ дуунуудые гүйсэдхэжэ, энэ үдэшые шэмэглэбэ.

Саашадаа Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрай дуушад Эржена Базарсадаева, Баяржаб Дамбиев, Бэлигма Ринчинова, "Байгал" театрай дуушад Баатар Цыпылов, Тимур Болотов, Бальжима Жербаева ирагуу хайхан дуунуудые дуулажа, Сагаалганай уулзалгада хабаадагшадта бэлэглэхэдэ, сээжэдэнь баяр түрүүлһэн, сэдхэлдэнь сэсэг тариһан байха юм.

Хүхинэмэ найр наадаар, ёохор хатаралгаар эбхэрһэн, амтан эдэе хоолоор билтарһан Сагаалганай хайндэр баяр зугаатайгаар, согтой хүжюунээр үнгэрбэ.

2013 оной уһан харагшан Могой жэлдэ уулзатарая баяртай!

Гараһан жэлнай гэр бүхэндэ Зол жаргалай гэрэлээр сасараг лэ!

Бата-Мүнхэ ЖИГЖИТОВ, Радна-Нима БАЗАРОВ, журналистнууд.

Денис СЕМЁНОВ – республикын «Эрхим нурагша» конкурсын Гран-при эзэлэгшэ

Дээдэ-Хэжэнгын дунда һургуулийн 11-дэхи классай нурагша Денис Семёнов республикын «Эрхим нурагша» гэнэн конкурсдо февралиин 15, 16, 17-ой үдэрнүүдтэ хабаадажа, «Гран-при» шүүжэ, нютагаа баяртай бусаба. Республикын һургуулинуудай 26 эгээл бэрхэ хүүгэд хабаадаһан байна. Тэдээн сооһоо манай нурагша бүхы талаараа шата бүхэндэ онсо илгаржа, жюриин гэшүүдэй магтаалда хүртөө.

Денис Семёнов Эдэрмэгийнгэ һургуулида эхин класһаа һуража, энэ жэл дүүргэхэнь. Эндэ һураһан 11 жэлэй хугасаа соо өөрыгөө алишые талаһаа дүрбэн тэгшээр харуулаа. Тэрэ һургуулийн аха классуудай президентээр нэгэн дуугаар һунгадаһан, тус ажалдаа амаргүй бэрхэ, ажал хүдэлмэри ехэ һонирхолтойгоор һургуули соогоо ябуулжа байдаг. Аймаг болон республика дотор үнгэргэгдэжэ байдаг олимпиада, хуралдаан, конкурснуудта эрхим һуруинуудые эзэлһэн амжалтануудыень олон тоото грамотанууд гэршэлнэ.

Денис Эдэрмэгий хүгжэмэй һургуулийн хатарай класс баһал эрхимээр дүүргэһэн, уян нугархай хатарнуудаараа улад зоние баярлуулжа, «Арюна» гэнэн жэшээтэ ансамбляараа ябаагүй газарын үгы. 9-дэхи класста һуража байхадаа, аймагай «Гэсэр, Дангина» конкурсдо хабаадажа, баһал шангай һуури эзэлээ бэлэй. Соёлойнгоо байшан соо хайндэрнүүдтэ зорюулагдаһан хэмжээ ябуулгануудые, концерт наадануудые хүтэлбэрилэн үнгэргэдэг, уран гоёор буряад хэлэн дээрэ шүлэгүүдые уншадаг, дуушые дууладаг байха юм.

Шатар наадахадаа бэрхэ, волейболоор Денисые хүсэхэ хүн хомор. Спортын талаар туйлаһан амжалтанууд ехэ даа. Баһал олон гэгшын грамотанууд Денисэй портфолио шэмэглэнэ. «Эрхим добтологшо», «Эгээл эдир волейболист», «Турнирай эрхим волейболист» гэхэ мэтэ олон грамота, дипломуудые харанабди. Нютагайнгаа волейболоор суглуулагдамал томошуулай командын эдэбхитэй бэрхэ гэшүүн аймаг, республика, Шэтын областиин турнирнуудта хабаадаһан байна.

Денисэй эжы – Дарима Дандаровна Эдэрмэгийнгэ почтодо хүдэлдэг. Гармажаб ахань Улаан-Үдэ хотодо ажаллана. Хүдөө нютагта байхадаа, хара ажал хэжэ, бага наһанһаа һураһан Денис одоол эжынгэе урдаа хараха хүниинь болоно. Түлээ залһаа, үбнэ хулһаа өөрөө бэлдэдэг, зунайнгаа амаралтада миин байдаггүй, ямар бэ даа ажал оложо, мүнгэ хэжэ, хэрэгтэй юумэеэ абадаг. Бэрхэ һурадаг, урагшаа ханаатай, сэбэр сэдхэлтэй, хүндэ туһалхые ходол оролдожо ябадаг Денис Семёнов алишые тээшээ дүрбэн тэгшэ хүн. Республикын «Эрхим нурагша» болоһон энэ ехэ амжалтаарнь амаршалаад, 11-дэхи класһаа амжалтатый дүүргэжэ, саашадаа зүб харгы шэлэжэ, дуратай мэргэжэлээ оложо, нютаг нугаяа суурхуулха хүн болыш даа гэжэ үреэ!

Р.БУДАЖАПОВА, буряад хэлэ ба литературынын багша.

ХҮХЭ НУУРАЙ МОНГОЛШУУД

Хитадай дэбисхэр дээрэ Түбэдэй харьяагай үндэрлиг уулануудай үмэнэ оршодог Дээдэ Монгол тухай нааян саг болотор дэлгэрэн-гы мэдээ байгаагүй. Зам харилсаанай талаар бэрхэшээлтэй холо (Улаанбаатарһаа аяар 4000 шахуу модоной зай), гадаада, дотоодын судлаашадай ехэ ябаагүй, амыарланги байдалтай Хүхэ нуурын монголшууд гээд эндэхи зон мэдээжэ.

Г.Ц.Цыбиковэй номһоо: «...Хүхэ-Нуур шадар Цокто-Хаан ажсаһууһан ха. Тэрэ бүхэли хото бодхоон, ямар нэгэн аюулһаа ами наһаяа, арадаа аршалхын тула жэл бүри томо субарга бодхоодог заншалтай байгаа. 1637 ондо хошууд хаанай хүбүүн Гүүш хаан гэшэ Хүхэ нуурта ерэжэ, Цокто-Хаанай 40 мянган сэрэгшэдые бута сохихон домогтой. Урданай хотын субаргануудай үлэгдэл мүнөө болотороо биш».

Хүхэ нуурай эрьдэ

Яагаад эдэнэр Эхэ Монгол оронһоо таһархай холо байрлашаһан түүхэтэйб гэхэн асуудалда "Дэлхэйн монгол айл" гэхэн баримтата кино найруулан зохёогшо, аяншалагша М. Буянбадрах гэшын тобшохон тайлбари дурадхая:

"Бямбын Ренчин авгайн "Цогт тайж" кинонд баримталһаар, бурханай шажанай талаар улаан, шараараа илгарһан ойрад, халх монголшууд хэдэн зуун жэлэй саана эхэ нютагнаа иимэ холо ерэжэ, үзэл бодолоо хамгаалан, бэе бэетэйгээ тэмсээ юм ха. Шажан хоорондын мүргэлдөөн болоо бшуу.

Ондоо шэнжэлэгшэдэй таамаглалаар болбол Түбэд, Халха, Зүүнгар, Манж гээд бэе бээ хинажа, геополитикын талаар ашагтай байрлал эзэлхын түлөө дайралдажа, хэдэн арбан мянган монгол сэрэг яһаа эндэ хаяһан гэхэ".

Хитадай карта дээрэ харахада, Хүхэ нуур оршомые тойроод Цайдам, Цагаан ус, Булингар, Номгон гэхэшэлэн уула уһанай нэрэ ехэбшэлэн монголоороо бэшээтэй байдаг. Манай Буряадташые, жэшээлбэл, Сэлэнгэдэ Цайдам, Алайрта Хүхэ Нуур, ондоо аймагудта Дулаан, Улаан нэрэтэй хада ууланууд бии.

Эдэ баримтанууд хадаа уг хүлин-

Буянбадрах (баруун тээхэ хоёрдох) дээдэ монголшуудтай

сагаймнай ниитэ нэгэн байһые, нүүдэлшэ зан заншалыемнай гэршэлнэ бшуу.

Саһата уулын Цайдамай хүндыдэ ажаһуудаг монголшууд 80-яад он болотор шахуу гадагшаа үсөөниинь гаража үзэһэн.

Буянбадрахай элирхэйлгээр, урданайн зон хоорондоо иигэжэ яридаг хэн ха.

- Энэ хорбоогоймнай хаа нэгэ тээ хитад, түбэд хүнгүй эрхэ дураараа амидардаг Монгол гээшэ бии юм ха. Улаанбаатар гэжэ үргөө сагаан хототой.

- Ай, хөөрхы, дэлхэйһээ халихаһаа урид нэгэшые дахин нүдөөрөө хаража үзэдэг хаа...

Үнэхөөрөөшые, Монголой киногой зохёохы бүлэг соо оролсоод ябаһан Энхэбаярай нүхэдөө абаад нютагтаа ерэхэдэнь, "Монгол улсын хүмүүс амьдаар харахаяа" бургасан тоонотой айлда зон олоороо субаа. Эдээн соо Монгол ошожо үзэһэн "Нарантуул" хийдэй нэгэ залуу булган малгайтай хүн иигэжэ яряа:

- Монгол улсын малчид дуратай газараа нүүжэ амидардаг. Иргэн (хятад) хүн юрэдөө үгы. Адуу арбин, айраг гээшэнь, ай, бас, амтатай шүү. Би бусажа ерээд, арбан хоног аманһаа монгол айрагай амта гараагүй санагдажа байба. Аа, бас Улаанбаатарын урда Богд уул гэжэ сайхан уула байна. "Их гуайтай хамта Богдо уулын арадахи алтан бурханда мүргэһэнби", - гэжэ булган малгайтын хөөрэхэдэ, гэр дотор һуугаашад сансарта гараад ерэхэн хүнһээ һонин соносоһон шэнги хон-жэн намдуунууд хэн.

"Газарын мухурта, Түбэдэй үндэрлигтэ 500 жэлэй саана амыарлан үлэшэһэн аад, ойрад монгол аялгаараа, баян хэлэнэйнгээ бии нөөсые тэрэ зандань хэрэглэн хөөрэлдэжэ байхадань, одоо гайхамшаг бэшэ гү? Түбэд, хитад зоной дунда оршон байгаагүй мэтэ арюун сэбээр хэлээ үлөөһэниинь юунһээшые сэнтэй", - гээд Буянбадрах гайхалаа мэдүүлнэ.

Баримтата кино буулгаһаа ошошод тэдэниие гайхууһан үшөө хэдэн үзэгдэл дурдана: "Харгыдаа Ланжоу хотодо хонободди. 3000 метр ута уул нүхэлсэн замаар нэбтэрэн энэ хотодо орообди. Хэд хэдэн Богдо уул шэнги томо, улаан шабартай, нүсэгэн уулын метр бүридэнь табсан гаргажа заһаад, модо таринхай. Удаан бодобол, ухаан самуурмаар. Адлихан хүрса наратай Эрээндэ модо ургаад (Хитадай тала), Замын Үүдынхи (Монгол) хатажа байгаа шалтагаанай тодорүүлха асуултада, "Хужа нар зальтай, шөнө усалчиж байхгүй юу" гэжэ манай талын сэсэрлиг харууһалагша хэлээ хаа. Тээд һүни уһалаад, бартаа үндэр уулые модожуулна гэшышые харахаһаа бэшэ, үнэншэмөөр бэшэ зүйл юм".

Дээд Монгол, Хөх нуурын монголчуудыг би тэтгэрт ойрхон ард түмэн гэжэ сэтгэл зүрхэндээ тээжэ яздаг... Далайн түвшингээ өндөрт оршдог газар шутгаар нь тээжэ бодохоос гадна оюуны өндөрлөгт байдагт нь шгээжэ боддог байжэ мэднэ. Бавуугийн Лхагвасүрэн.

Дээдэ-Монголын үндэстэй хувцас

Суута эрдэмтэн Гомбожаб Цыбиковэй "Буддист-паломник у святынь Тибета" гэхэн ном соо Цайдамай оршоһие гаталха үедэнь дайралдаһан монгол нэрэтэй газар уһанай нэрэнүүдые олоор дурдаһан байна. Жэшээлбэл, Алтан-Сорго шэлэ, Арагал, Дабасун-нур, Баян гол, Шара гол, Баруун засаг, Зүүнэй байшан, Цагаан, Эбхэсэн голнууд, Номогон-Хото, Далай, Найман-гол, Хүхэ тооно дабаан, Дунда-найжа, Хүхэ шэлэ, Набшата улаан мүрэн, Эхин хабцагай... Энэһнээ уламжалан бодохоодо, Хүхэ нуурта монголшуудай һуурижалга 400-500 жэлэй саана бэшэ, бүри эртэ урдын хараанай ха.

ХОЕРДОХИ ҮЗЭГДЭЛ: "Нуурын урдуур засамал зам дагаад, хээрын халхинһаа онгожо харлаһан шарайтай гурбан эмэгтэй һунажа мүргэн ябаба. Тэргэ дээрэ хүнэһэниинь, хүнэһэншые гэжэ даа хэдэн ногоон алим, тогоо шангаһаа ашаалаа. Баһа нэгэ түбэд хүүхэн хүтэлжэ ябаха юм мориинь. һаса орожо, буян хуряахаар хэдэн жэлэй замда гараһан түбэд эхэнэрнүүд "хүмүүн түрэлтэнэй дотороо хүндэ бэрхээр мунхарһаниие" зөөлэрүүлхээр зорино бшуу. Эдэнэр хамта дээрэнь 1500 километр гаталха юм ха".

Дээдэ монголшууд гэжэ нэрлэгдэдэг 100 мянга шахуу монгол угсаатан Хүхэ нуур шадар ажсамидарна. Гадагшаа холбооний анхан һула байһанһаа боложо, соел болбосоролой талаар ялас гэмэ туйлалтанууд дэлхэйдэ ехэ мэдээжэ бэшэ. 1980-яад онуудһаа эхилээд, Дээдэ Монголын уран зохеол нэрэгжэжэ, бүхэли хүрэг яруу найрагиад тодорһон байна.

Монголой Уран зохеолшодой холбоон (Улаанбаатар хото) Дээдэ Монголой бэлигтэндэ туһа хайраһаа үзүүлжэ, үргэн дэмжэжэ байһаниинь тон һайшаалтай.

ГУРБАДАХИ ҮЗЭГДЭЛ: "Энхбаярай эсэгэ Цэдэн гуйанда хүрээбди. Юһэдүгээр һарада дулаабтар байха гэжэ һанахада, Цайдамай хүндыдэ саһа бороо холилдон орожо, хүйтэ даана. Үшөө үндэрлиг газар хадань шуһанай даралтаа хинаха ёһотой юм ха.

Цэдэн гуайнхи 700 толгой ямаа барина. Монголын хэмжүүрээр болбол нударган. Ямаанайнгаа мяха, ноолуурыень худалдажа, хото руу ябаһан хүүхэдэйнгээ һуралсалые түлэнэ, үлдөөшыень будаа гурил болгоно. Һэеы гэр соонь наранай хүшөөр сахилгаан дэн баридаг ушарын Хятадын хөгжлөөс үсч наалдаагүй байна гэжэ ажагламаар. Хоёр айл дундаа нэгэ моотоо (утаа һунагтуулан пишаганадаг бишыхан трактор), "пад, пад" хэмээдэг гурбан дугьтай мотоцикл – такаатартай. Нам жэм, намдуу амидаралтай".

ДҮРБЭДЭХИ ҮЗЭГДЭЛ: "Бидэ бусажа ябана. Хэдэн зуун жэлэй саана манай үбгэ эсэгэнэрэй энэл замаар ехэ губиин саадахи түрэнэн нютаг руугаа бусаһан мэтэ, харин тэдэнэй дээрэ элинсэгэй һэеы гэрээ дугуйлаад эндэ үлэхэн мэтэ..."

Галина ДАШЕЕВА.

(Үргэлжэлэлын хожом гараха).

ХЭРЭГЛЭГДЭХЭН ЛИТЕРАТУРА:
1. Г.Ц. Цыбиков "Избранные труды", т. 1, 1991 он.
2. М. Буянбадрах "Монголоо хайсан монгол", 2009 он.

“Минии Сагаан нара” гэнэн конкурсно

Мойһотой шанаһан зөөхэй хэды амтатай байгааб!

Урайн сагаалхадаа, бэе бээдээ айлшалхадаа, буряад хубсаһадаа үмдөөд, хүбүүд, басагадынь эгээн түрүүн эхэ, эсэгээ хүндэлжэ сагаан нараар амаршалхадаа, бэлэг барин халуунаар айлшалха- яа ошодог байгаа. Бэлэгээ барижа, «сагаан нарада нэжээд наһа нэмэбүүбди» - гэжэ мэндэшлээд, хоёр бээлэйгээ альган дээрээ гараа урдаа үргөөд, доро до- хин амаршалдаг байгаа. Тэрэ хүниинь урдань нара зүг эрьюулээд, бээлэйнь гэдэргэнь барюулдаг. Ти- игээд мэндэшлээд, сайгаа уухадаа, эдээнэй дээжээр хүндэлдэг. Эгээ түрүүн үндэр наһатай, эгээ хүгшэн ура- гуудта ошодог, тиигээд аха, эгэшэ, дүүнэрээ мэндэ- шэлжэ, амаршалхаяа бэе бээдээ ябалсадаг.

Сагаан нара болохын урда тээ ламануудаа урижа, гэр- тээ асарха, гэрээ ариудхажа, үхибүүд басагадаа, урагуудаа суглуулжа, сагаан сэдхэл- тэй, сагаан наһатай, ажал хүдэлмэридөө урагшатай байхын түлөө, үхи хүбүүд, басагадынь элүүр энхэ, амга- лан байдалай түлөө, үхэр мал үдэжэ олон байхын түлөө, талха тарьян, үбһэн урга- сатай байг лэ гэжэ уншал- га уншуулжа, айлшалуулдаг байгаа. Тала дайдаа сагаан эдээгээр үргэжэ, эртэ бодо- жо, һү, эдээнэй дээжэ орон дэлхэйдээ үргэдэг байгаа.

Урдань ламанууд олон бай- гаа. Репрессиин үедэ лама- нуудаа Илгшэнэй аршаан дээрэ хоргодуулжа абарһан Аргата нютагаймнай зон, тэдэнэй тоодо минии баа- бай Гомбо Этыбеевич, эжы Дунсан Будаевна Очировтан холо ошожо, эдихэ хоол аба- ашажа үгэдэг байгаа. Баабай 1928 оной, тиихэдэ хүбүүн

байгаа, айгаагүй абаашадаг һэн. һүүлдэнь ламанар гэртээ байдаг болоо. Иигэжэ олон ламанарнууд абарагдаһан.

Буряадзаншалаа мартангүй, аргатынхид мүнөө субарга, дуган баряа, манай нютагай хүбүүн Олег Сергеевич Хо- браков Хитадһаа гурбан метр болохо Будда бурханай хүрэг асаржа, нютагайнгаа дуган- да залажа бэлэглэһэн. Арад зомной бултадаа сугларжа, дуган бариһан. Ламанарай хадагалһан номуудые аха дүүнэрэнь дугандаа үгөө.

Урданай зоной хөөрөөнһөө, Сагаалганда манай нюта- гайхид адуун соогоо эгээ һайхан моридоо хүллэжэ шэ- мэглээд, бэе бээдээ айлшал- даг байгаа. Ямар моримнай эгээ һайхан гоёлтоотойб гэжэ сэгнэдэг байгаа. Гэр соогоо уталга бааюулжа, газаагаа боро хараанаар балин хэжэ, балинай хубиһаа шэмхэжэ, сусал дээрэ эдээнэй дээжэ табижа, орооһо талханай дэ-

Сергей Ринчино, Софья Данзанэ, Лубсан Очиров 350 жэлэй ойн баярай үедэ

Дулма БАТОРОВАГАЙ фото

эжэ хээд, бааюулдаг байгаа. Энэ ямар удхатайб гэхэдэ, өөһэдөө элүүр энхэ байхын түлөө, үбшэндэ хүртэхэгүй, муу юумэндэ дайралдахагүйн түлөө, газаа зосоо баян бай- ха, сахюусадтай харалсажа байха, мал адуун үдэхын, гар- за байхагүйн түлөө.

Мүнөө Аргатада Сагаал- ган үргэн дэлисэтэйгээр тэм-

дэглэгдэдэг. Буряад хэлэн дээрээ шүлэгүүдые, оньһон үгэнүүдые, таабаринуудые, һээр шаалга, элдэб сагаан эдээнэй конкурсноуд боло- дог.

Сагаалганда үнээд һүтэй байдаг, тугалладаг байгаа, тиимэһээ эзэгэй шанажа, аар- са бозоёо табидаг байгаа. Хүндэтэ айлшадтаа эзэгэй,

зөөхэй, һээр бүхэлёор мя- хатайгаар шанажа, бүүгээр, буряад архяр хүндэлдэг байгаа. Мойһотой шанаһан зөөхэй хэды амтатай байгааб!

Лубсан ОЧИРОВ.

Аргата. Хурамхаанай аймаг.

ШЭНЭ ЖЭЛЭЙ ГАЛНУУД

Үгэнь Нина Ленхобоева-Артугаевагай Хүгжэмынь Ким Будаевай

Шэнэ жэлэй галнууд Шэнхинэн ялараа. Улаан-Үдэ хотодоо Уян сэдхэлээ дэлгээн, Уряалан бултадаа хүхиюутэй Угтайл Шэнэ жэлээ.

Дабталга:

Жабар Үбгэн, Саһан Хүүхэн, Жаргалтай таанадаа Шэнэ жэлэй, Шэнэ жэлэй Шэнэ жаргалаар

амаршалнал.

Шэнэ жэлэй галнууд Шэнхинэн ялараа, Улаан-Үдэ хотодоо һайхан наһаагаа сэдхэн,

һонин зугаа элбэгтэй Үдэшэл хуушан жэлээ. Дабталга.

Шэнэ жэлэй галнууд Шэнхинэн ялараа. Улаан-Үдэ хотодоо Ухаан бодолоо сэлмээн, Үдэр бүхэн найдалтай Хүлээгээбди Шэнэ жэлээ. Дабталга.

Шэнэ жэлэй галнууд Шэнхинэн ялараа, Улаан-Үдэ хотодоо Үдэшэ бүри наадандаа Үхибүүд амтан бэлэгтэй Угтанал Шэнэ жэлээ. Дабталга.

Дамба ХОБРАКОВ

БАЙХА

Жабартай шэрүүн дэлхэйдэ Жаргаха нэгэ үдэр байха. Жаргаха сагай ерэхэдэ, Жаргальем хубаалсаха

инаг байха. Хүлгөөтэ юртэмсэ дэлхэйдэ, Хүхихэ нэгэ үдэр байха. Хүхихэ хаһын ерэхэдэ, Ханилха сасуутан нүхэд байха. Хүрһэтэ түби дэлхэйдэ, Хүгшэрхэ нэгэ далай байха, Хүгшэрхэ далайе гаталуулжа Хүүгэдни хажуудам байха.

Элдин һайхан дэлхэйдэ Эрхэхэ наран байха. Эрхэхэ наранай мандахада,

Эрхэлхэ аша, зээнэр байха. Үргэн юртэмсэ дэлхэйдэ Үхэхэ нэгэ үдэр байха. Үхэхэ болзорой ерэхэдэ, Үдэшлэхэ үринэр байха.

ХҮГШӨӨДЭЙ (үнэн болоһон ушар)

Бүхэли үдэртөө хүгшөөдэй Базаар дээгүүр һалирлай. Хониной сагаан толгой Худалдажа абаад ошолой. Хүрэжэ гэртээ баяртай Хүгшөөдэй ерэлэй урматай. Хониной сагаан төөлэй, Хожоонхынһоо ханада үлгэлэй. Хооһоор угаад сай Хонолой тэрэ хүгшөөдэй. Амтатай шүлэ хониной

Амтархан эдижэ зүүдэлээ. Хөөрхы, тэрэ хүгшөөдэй Хара эртүүр һэрилэй. Үлгөөтэй ханада төөлэй Үгы байгаа бэлэй. Харанхы һүни бэлэй. Хониной сагаан төөлэй Хүршынь хара миисгэй Хулуугаад арилаа бэлэй. Хөөрхы тэрэ хүгшөөдэйе Хайрлажа ходо ханадагби. Хүгшөөдэйдэ мэндэ һаань, Толгой бэшэ, хони асаржа үгэхэ нэм.

АРГАТАМНИ

Аргата, Аргата! – гэлсэнэл даа! Аргатань ямархан нютаг юм даа?

Абьяастай дууша хүбүүдынь Аргатая магтан дууланал даа. Бархан үндэр уулаараа Байдалаа, һуудалаа сахиһан Бурханай, буянтай нютагни, Бууралхан тоонто Аргатамни. Жэлэй дүрбэн сагта Жэгдэ тэгшээр һалбарнаш. Жэгтэй һайханаар Аргатам Жэгнэн сэдхэлым

арюудханаш. Аргата, Аргата, Аргатамни, Алтанхан тоонто нютагни. Арюухан агаартай тоонтонни, Аршантай, булагтай нютагни. Аргата! Аргата! – гэлсэнэл даа! Аргатань ямархан

нютаг юм даа? Абьяастай дууша хүбүүдынь Аргатая магтан дууланал даа!

Елизавета БАЛЬЖИРОВА

САХИЛАН БУУҺАН ЛУУ ЖЭЛ

Түби дэлхэйн эрьесэһээ Түрүүшын дулаанай

амисхалһаа, Табан дабхарай үндэрһөө Нарата талын хушалтаһаа, Нарай хүүгэдэй нааданшуу

Саһа мүльһэ хайлуулһаар Сахилан бууһан Луу жэл. Сагаан мүнгэн дүһалнуудаар Шэнэ жэлэй Сагаалганай Амгалан тайбанин үршөөбэ.

Буруушан Будамшуу алдартамнай Бодолгодо абтаһан

шэнжээрээ Бусажа ендэртэ ерэнээр Буряад хэлэнэй хүгжэлтэдэ Бүгэдын анхарал татаһандаа

Шэнхинээ номо һуршатанай Шэнэхэн тойробшынь залаае Шэжэр мүнгөөр дэнзэтүүлээд, Сагаан нарын Сагаалганар Амар мэндэ хүргэбэ.

Түрэл дайдын тэдхэмжээр Табан хушуун малаа Тала дүүрэн бэлшээхэ, Арбай тарья ургуулха Алтан гарта ажалшадаа

Хүхэ тэнгэрийн уудамһаа Хүрэжэ ерэн заларагша Хүсэ ехэтэ Луу жэл Сагаан нарын Сагаалганай Амар мэндээр амаршалаа!

Сагаан харын хүндэлэлдэ

ЭДЕЭ ХООЛ

Уураг. Ная түрэнэн үнээнэй шэнэ хүн уураг гэж нэрэтэй. Энэниие тоогоон соо хээд, удаан бусалгажа, ээзгэй хэдэг байгаа. Ээзгэйе хилээмэнэй орондо эдидэг хэн.

Тараг. хүеэ халаажа, досоонь сагаа хээд, хүнэг мэтэ амһарта соо юулэжэ, хубсаһа хунараар ороогоод орхиходонь, тэрэн хэдэн саг болоод ээдэхэдээ, тараг болодог бэлэй. Тараг болоһон, түүхэй гэжэ илгаатай юм. Болоһон тараг хөөрүүлһэн (бусалгаһан) хүөөр, түүхэй тараг миин хүөөр бүригдэдэг хэн. Тарагайнгаа гашуун байгаа хаа, хүөөр зуураад эдидэг бэлэй. Заримдаа тарагта бусалгаһан орооһо гү, али шанаһан тибһэ хэжэ худхаад эдидэг байгаа. Май, июнь нара соо хониёо хаагаад, хүөөрнь тараг бүридэг хэн. Хонин тараг эгээ амтатай тарагта тоологдодог хэн.

Айраг, аарсан. Амһартаа үлэ мэдэг уйтан болодог модон байлгуур соо хүеэ хэжэ, хонон үнжэн орхиходонь, ээдэхэдэг байгаа. Тэрэ ээдэмэгээ тусгаар, госхогор амһарта—һаба соо хэжэ суглуулдаг юм. Модоор хэһэн һабань дээшэ метр үндэртэй, оёорын 40-өөд сантиметр, амһарын 17-18 сантиметр диаметртэй амһарта юм. Тэрээн соохи ээдэһэн хүн дээрэ тараг болон хү нэмэдэг. Дунда шадалтайхан айлай һабань 3-4 хоног соо дүүрэдэг хэн. Һаба соогоо хү, тараг хэжэ бүрээ ойро зуура бүлэдэг байгаа. Иигэжэ һаба соо суглуулһан хүн, тарагын ээдэжэ, айраг болодог юм. Айрагаа бүлэдэг тусгаар булүүр гэжэ юмэн байдаг хэн. Булүүр гэшэ һабаһаа үндэрхэн, нариихан модон барюултай, доодо үзүүртэнһуулгаһан, диаметрын хорёод сантиметр аад, олон нүхэтэй модон юм. Айрагайнгаа һабадаа дүүрэхэдэ, һайсахан бүлэд гээд, тэрээнэ ехэ тоогоон соо хэжэ халаагаад, һөөргэнһабадаа юулээд, хахад үдэр шахуу, хоорондонь забһарлагатайгаар бүлэдэг юм. Бүлэхэдэнь айрагын изармаггүй боложо, дээрэн тоһониин илгардаг. Нэгэ бүлэхэдэнь, 2-3 килограмм тоһон гарадаг хэн.

Бүлэлгээ дүүргэхэлээрэ һабая хубсаһан, һэеи, арһан мэтэ юмээр ороогоод орхидог юм. Үглөөдэрын тэрээнэ ехэ тоогоон соо хэжэ, дээрэһэнь тоогоонингоо амһарта тон адли хэмжүүртэй бэрхээг (модон һаба) уруунь харуулжа хабхаглаад, тоогоон бэрхээг хоёрингоо ниилэһэн забһары тойруулан, үхэрэй нойтон шабаһаар шабадаг байгаа. Бэрхээгэй дээдэ талада нэгэ бишыхан нүхэн байдаг. Тэрэ нүхэнтэй оносолдуулан, соргын нэгэ

үзүүрые табидаг юм. Сорго гэшэ метр тухай утатай, дундаа годигор, досоогуураа ходооро гараһан нүхэтэй хүнды модон юм. Соргын нүгөө үзүүрые шэрэм танхын хабхагай нүхэндэ онуулан табиад, тойруулжа шабаһаар шабадаг. Танхань һиибэртэй хүйтэн уһан соо байдаг юм. һиибэр гэшэ набтархан, табхагар аад, уужам модон амһарта.

Һиибэргүй һаа, ехэ тоогоон соо уһа хээд, танхаяа һуулгадаг. Тиигээд тоготой айрагаа бусалгадаг юм. Айрагай бусалгада, ууралын соргоороо дамжаад, хүйтэн уһан соо һууһан танха руу ороходоо, архи боложо гарадаг. Тогоон соохи айрагын үдхэржэ, сагаан болодог бэлэй.

Сагаага торхонууд соо хээд, сагаага орхиходонь, шүүһэниинь торхын оёорой забһараар, хабһандань зорюута гаргаһан бишыхан нүхэнүүдээр һайлажа, сагааниинь үдхэрөөд, аарсан болодог юм.

Аарсая уһанда хэжэ, талха һамаран шанаад уудаг хэн. Хоолтой, бээдэ ехэ һайн эдээн бэлэй. Үбэлэй хүйтэндэ хэрэ мал адуулхаяа ошоходоо, мүн газаагуур ажал хэжэ даарашоод гэртээ ороходоо, хүнүүд холисогүйгөөр халуун аарсая уудаг хэн.

Айрһан. хүн соогоо сагаа хэжэ бусалгаад, шара шүүһэниен нохойдоо хэжэ үгэдэг, үдхэниинь (ээзгэйен) хабтагай дээрэ хэжэ хатаадаг бэлэй. Тэрэн айрһан болоно. Энэниие хилээмэнэй орондо эдидэг хэн. Айл бүхэн үбэлдөө эдихээ айрһаяа суглуулдаг байгаа. Зарим һамгад сагаага адхан бажуужа, хурганайнгаа забһараар годигонуулан гаргадаг хэн. Тиигэхэдэ хатаһан айрһан гашуун байдаг бэлэй.

Хурһан. Ээзгэйгээ абажа, аягын амһарай зэргэ гү, али тэрээнһээ багашагы, ехэшэгы түхэрэн хэбтэ сохёод, хабтагай дээрэ хатаадаг байгаа. Тэрэн хурһан гэжэ нэрэтэй юм. Хоймогоршы хурһа баридаг хэн. Хурһаар эдээ хэдэггүй, харин бэлэг болгожо, конфетын орондо хүндэ үгэдэг бэлэй.

Зөөхэй. Байлгуур соо хэжэ ээдүүлһэн хүнэй дээрэ зузаан зөөхэй тогтодог юм. Тэрэниие абажа, айрагайнгаа тоһонтой холин иилүүлдэг хэн. Зөөхэй шэгээрнь балай эдидэггүй, зүгөөр аян замда, хүдөө хүдэлмэридэ, үбһэндэ ябагшад сайгаа һүлэһэн тула хэрэглэдэг байгаа. Зөөхэйгөө тоогоон соо хээд, бага зэргэ талха һамаржа бусалгахадань, ехэ үег, амтатай хоол болодог хэн.

Үрмэн. хүеэ хөөрүүлээд, гал дээ-

рээ хүдэлгэнгүй орхиходо, хөөһэниинь үрмэн болон загсадаг байгаа. Тэрэнэй зузаараад байхада, хутагын үзүүрээр зуража, тоогоонһоонь һалгаадаг юм. Тиигээд тэг дундуурнь (диаметрээрнь) нариихан мүшэр гүлдирүүлэн үргэжэ абаад, гэрэйнгээ ханада үлгэжэрхидэг, үгышые һаа хабтагай дээрэ дэлгэжэ хатаадаг байгаа юм. Иигэжэ хатаһан үрмэн нилээд удаан саг соо гутангүй байдаг хэн. Намар тээшэ үнээнэй хүн эдээшэжэ, тоһо ехэтэй болодог, үрмэниинь хурга зузаанаар хүшэдэг, хэмгүй амтатай болодог хэн. Үрмээ заал һаа хатааха бэшэ, шанагаар, халбагаар хумижа абадагышэ байгаа.

Бараг шадалтай зон тоһоёо шарлуулжа хайлуулаад, үхэрэй, хониной сууха, мухар гэдэһэн соо хэжэ, үбэлдөө эдихээ, зариманиинь наймаалхаяа хатаалагша хэн.

Сагаан эдээн болбол хүнэй бээдэ айхабтар туһатай, тон шухала хоол байгаа юм.

Ургамал эдээн. Агын буряадууд огородой эдээ оройдоошые эдидэггүй хэн. Хожомой үедэ, 1910 гаран оноор, хартаабха худалдан абажа, намарай сагта мяхантаяа холижо эдидэг болоно хэн. Зүгөөр хүдөөгэй зэрлиг ургамалнуудые үни сагаа хойшо хэрэглэдэг байгаа. Теэд хүсэд эдээ хоол болгожо эдидэг юмэнииньшые үсөөн хэн. Тибһэ малтаад, хүн соо шанажа эдидэг, айрһан, ээзгэй, заримдаа хилээмэнтэй

холижо хүндэ бусалгаад, сагаан эдээн болгожо, табга дээрэ табидаг хэн. Энэ эдээ хоолоо үрмэн гэжэ нэрлэдэг юм. Үрмэ ехээр хээ һаа, Сагаалган болотор хадагалдаг байгаа. Түрэ хэжэ зон зорюута үрмэ болгодог хэн.

Мангир татажа хатаагаад, шүлэндэ хэдэ һааб даа. Бүри урда сагта мангир тархие талхан болотор нүдөөд, талханай орондо аарсандаа һамаржа үдхэрүүлдэг хэн. Эдээнһээ гадна хүдэн, гэшэгэнээн, намарһан, гүбһэн, шэхэр гэжэ мэтэ үбһэнүүдэй үндэһэ малтажа, үхибүүд, залуушуул эдидэг хэн. Зунай сагта тарнаан, гэшүүнэ, дааган шэхэн, хурьган шэхэн гэжэ гашуун аад, шүүһэ ехэтэй үбһэнүүдые түүжэ, хүүгэд эдидэг байгаа.

Жэмэсүүд гэхэдэ, үлир, мойһон, гүлжөөргэнэ, алирһан, нэрһэн, долоогоно түүдэг хэн. Үлир, мойһон, долоогоно гурбые шанажа, үрмэндэ хэлсэдэг, нүдөөд, хурһа хэдэг байгаа. Алирһа, нэрһэ миин лэ эдидэг, заримдаа зөөхэйдэ, хүндэ зуураад эдигшэ бэлэй. Ганса нэгэн хүн ехээр түүгээд наймаалагша хэн.

Сайн хомор байхада, нохойн хоншоор, үлирэй набшаһа шанажа, сайн орондо уугша бэлэй.

Эльвира ДАМБАЕВА
хэблэлдэ бэлдэбэ.

"Лодон багшын дэбтэрһээ" гэлэн номһоо абтаба.

МЯСНЫЕ БЛЮДА

СУП ИЗ БАРАНЬИХ СУБПРОДУКТОВ

Баранью брюшину, толстую и тонкую кишки, внутренний жир нарезать полосками длиной 5-6 см. и варить 20-30 мин. На 5-6 человек требуется брюшины - 300 г., легких - 100-150 г., толстой и тонкой кишки - по 200 г., внутреннего жира - 100 г. Соль, перец по вкусу. Обязательно заправить суп толченым сухим чесноком. Можно добавить домашнюю лапшу.

СУП-ЛАПША ПО-БУРЯТСКИ

Мякоть баранины нарезается полосками, добавляется мясо на костях и отваривается с добавлением соли, лаврового листа, лука. Затем добавляется домашняя лапша. Главное в бурятском супе – хорошее качество мяса, из плохого мяса суп варить не стоит. Бульон будет недостаточен наваристый. Из-за некачественного мяса он уже не считается бурятским супом. Также важно, чтобы мяса было достаточно, ложка должна стоять, а не утопать в бульоне. Лапши также должно быть много.

ШАШЛЫК ИЗ ПЕЧЕНИ

Сразу после забоя и разделки бараньей туши ку-

сочки свежей печени завертывали во внутренний жир и жарили на палочках над углями.

Свежее мясо считалось целебным. Часто закаливали барана в медицинских целях. Свежее мясо и внутренности тоже считались целебными. Бульон из свежего мяса давали роженицам. Внутренности только что заколотого барана также были целебными. Известно, что в них содержится большое количество фосфора, кальция и магния, необходимого для лечения анемии, или малокровия.

СЫРАЯ КОНСКАЯ КРОВЬ

"Живую" конскую кровь предки бурят употребляли во время длительных военных переходов и перекочевок. На шею лошади делался надрез, кровь пили из него. Всего можно было взять около 300 г. крови однократно. Один человек выпивал за один раз около 0,5-1 стакана сырой крови.

КРОВЯНАЯ КОЛБАСА "ХОТЫН ШУҢАН"

В 1 литр бараньей крови вливается молоко сырое или кипяченое, 100-150 г внутреннего жира, нарезанного кусочками, лук, соль, перец.

Приготовленную кровь вливают в бараний желудок. Горловина желудка перематывается тонкой кишкой и закручивается березовой палочкой. За-

тем опускают в кипящую подсоленную воду и варят около 30-40 мин. Готовность кровяной колбасы проверяется путем протыкания тонкой палочкой, иглой, зубочисткой. В случае готовности должна вытекать светлая жидкость.

КРОВЯНАЯ КОЛБАСА "ХОТОРГОЙН ШУҢАН"

Баранью кровь вливают в двенадцатиперстную кишку. Кишка у овец и коз имеет спиралевидную форму, поэтому кишки можно приготовить двумя способами - длинной спиралью или кусочками по 10-12 см. Длинные и малые колбаски отвариваются в подсоленной воде. Готовность также определяется протыканием.

ПЕЧЕНОЧНО-КРОВЯНАЯ КОЛБАСА (ЗЕЛҮЦ)

Сгустки крови разминают, добавляют мелко нарезанную сырую печень, внутренний жир, молоко, лук, соль, перец. Все это помещают в толстую кишку и завязывают с обеих сторон. Опускают в кипящую воду, варят около 1 часа.

На заполнение 30 см. толстой кишки необходимо: 500 г. крови, 300 г. печени, 100 г. жира, 2 зубчика чеснока, головка репчатого лука, соль, перец по вкусу.

Амаршалга

ЭХЫН НАНГИН БУЯНТАЙТ

Манай эжы - Цыбжит Будаевна Найданова алтан дэлхэйдэ мүнделхөөр тэбхэр 80 наһатай болохонь. Хэжэнгын аймагай түрэл нютаг Заганагадаа олон жэл хонин ажалда хүдэлжэ, 7 үхибүүдэй эх боложо, гарын ганзагада, хүлын дүрөөдэ хүргөө. Оёхо, урлахадаа бэрхэ, мүнөөшье 18 аша зээнэртээ, 13 гушадаа бултандань наанагаа зоболсон хуудаг. Эрхимээр ажаллаһанайнгаа түлөө олон шагналда хүртөө.

Эжынгээ 80 наһанайн ойн баяраар амаршалаад, иигэжэ үрээндэбди:
Хуби заяанай үзүүртэ
Хурдан занда эсэнгүй,
Үндэр наһанай үзүүртэ
Үбшэ зоболон үзэнгүй,
Хорбоо энэ дэлхэйдэ
Харбаа олон бодолтой,
Буянтай бурхантай
Ажаһуухыетнай хүсэнэбди.
Танай үхибүүд, ашанар, зээнэр,
зээнсэрнүүд (аша гушанар).

АЮШЕЕВ САЯН ГУЛГЕНОВИЧ

Луу жэлэй эхиндэ, Сагаан харын түрүүшын үдэрнүүдэй нэгэндэ артистын зүрхэн сохилхоёо болибо...
Гүрэнэй Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын академическэ театрай зүжэгшэн, Буряад Республикын габыята артист Саян Гулгенович Аюшеев февральин 24-дэ оһолто ушараар наһанһаа нүгшэбэ.
1975 оной августын 6-да Хурамхаанай аймагай Уланхаан нютагта хүдөөгэй ажалтанай бүлэдэ түрэнэн Саян Аюшеев энээхэн богонихон наһандаа арадайнгаа дунда яларан харагдажа үрдээл даа. Алтан дэлхэй дээрэ оройдоол гансаха удаа үгтэдэг хүнэй тон хоморой, тон гамтай ами наһанда гар хүрэхэ мяхаша ангай абаритай этэгээдүүдэй иигэжэ таһалаагүй юм наа, түрэл буряад арадаа үшөө нэгэ шатада үргэжэ гаргаха ухаантайшые, шадалтайшые, бэлигтэйшые хүбүүдэй нэгэн хосорбо ха юм.

Шаналал... Ошоһон хүнэй хойноһоо ондоо юун үлэнэб теэд? Энээхэн шаналал үлэнэн хоёр хүүгэдтэнэ эсэгиень бусааха бэшэ, үри хүүгэдээ арга тухаараа үндылгэжэ байһан булын түшэг тулгуури эрьежэ һөөргөө бусалтагүй гаража ошобо, элдэр зулгыхан зангаараа эдээнэйнгээ сэдхэлдэ мүнхэрбэ...

1996 ондо Буряад Республикын соёлой болон искусствын училищи «драмын театрай актёр» гэһэн мэргэжэлээр дүүргэжэ, тэрэ гэхээр лэ түрэл театрайнгаа тайзан дээрэһээ буугаагүй.

Артист хүнэй харагшын сэдхэлдэ шэнгэжэ үлэхэ гэшэ тэрэнэй тайзан дээрэ байгуулһан образууд лэ гэшэ бээ. Өөрынгөө хуби заяае театртэй холбоһон энээхэн арбан табан жэлэй туршада тэрэнэй наадажа гараһан зүжэгүүдын гэбэл: «Шуһата түрэ», «Аригуун Бүүбэй», «Хаан түүхэ», «Хоёр ноёной зараса», «Төөригдэһэн хуби заяан», «Хаанабши, Хүхэ Мүнхэ Тэнгэримни?», «Толдойн хүбүүн Болдой», «Тайшаагай ташуур», «Хойто наһандаа уулзахабди», «Чингисхаан», «Эртын харбар», «Түрын дүхэриг», «Будамшуу», тиихэдэ үлүүлэй үедэ театрай тайзан дээрэ табигдаһан үльгэр, онтохонуудта бултандань наадажа ябаа...

Гастрольнууд... Буряадайнгаа аймаг бүхэнөөр, тойрогуудаар, Сибириин хотонуудаар, Москва, тиихэдэ хилын саагуур – Франци, Беларусь, Монгол – театрайнгаа алдар нэрые үргэжэ, элдэб олон фестиваль-наадануудта хабаадалсажа гараа...

2007 ондо Зүүн Сибириин соёлой болон искусствын академие найруулагшын мэргэжэлээр дүүргэжэ, тэрэл жэлдээ тоонто нютаг Уланхаанайнгаа арадай театрта Б-М.Пурбуевай «Толдойн хүбүүн Болдой» гэһэн зүжэг найруулан табижа, эрхим сэгнэлтэ абажа, фестивалиин лауреат боложо тодороо бэлэй.

«Энээхээ наана наа, ерээрэйт». Нэгэ үе манай театрай артистнар иимэ нэрэтэй программа зохёон байгуулаад, тайзан дээрээ, республикынгаа, тойрогуудайнгаа харагдай урда шогтой зугаатай наада дэлгэжэ амжалтатай, урагшатай ябажа байгаа, тэндэ мүнделһэн номернуудай зариманиин мүнөөшье болотор тайзан дээрээ. Энэ программада нааял артистын мэргэжэлтэй боложо ерэнэн Саян Аюшеев хам оролсожо, энээдэтэй, шогтой нааданда онсо бэлигтэй байһанаа харуулаа, тиигэжэ театрайнгаа байд гэгдэжэ лэ эмхидхэжэ байдаг концерт-наадануудта шогтой рольнуудые гүйсэдхэдэг артистнарынгаа тоодо үргэлжэ ябаа.

Саян Гулгенович 2001 ондо Буряад Республикын Арадай Хуралай Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан, 2002 онһоо Буряад Республикын габыята артист. 2009 ондо Буряад Республикын соёлой министрэй Баярай бэшэгтэ хүртэнэн байна.

Нүхэсэлдөө үнэн, энэрхы урин хандасатай нүхэрнай маанайндайнгаа, тэрэниие мэдэхэ бусад нүхэдэйнгөө зүрхэндэ хэтэ мүнхэдөө үлэхэл.

Амгалан нойрсо даа, Саямнай.
Мүнөөдэр Хурамхаанай аймагай Уланхаан нютагта 11 сагнаа хүдөө табигдаха.

Буряад Республикын Соёлой министерство,
Х.Намсараевай нэрэмжэтэ Гүрэнэй
буряад драмын академическэ театрай захирал,
профсоюзай комитет, суг хүдэлдэг нүхэдын.

XVII ЖАРАНАЙ ХАРА УҮНАН ЛУУ ЖЭЛ

ХАБАРАЙ ЭХИН ХАРА БАР НАРА

Буряад литэ	12	13Д	14	15	16	17	18
Европын литэ	5	6	7	8	9	10	11
Гараг Нэрэ Үдэр	ДАБАА НАРА ПОНЕД.	МЯГМАР МАРС ВТОРНИК	НАГБА МЕРКУРИ СРЕДА	ПҮРБЭ ЮПИТЕР ЧЕТВЕРГ	БААСАН СОЛБОН ПЯТНИЦА	БИМБА САТУРН СУББОТО	ШИМА НАРАН ВОСКР.
Үнгэ Үдэр	хүхэгшэн Үхэр	улаан Бар	улаагшан Туулай	шара Луу	шарагшан Могой	сагаан Морин	сагаагшан Хонин
Мэнгэ	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ
Һуудал	шорой	түмэр	огторгой	уһан	уула	модон	хши

Гарагай 2-то хабарай эхин хара Бар харын мартын 5 (шэнын 12).

Хүхэгшэн Үхэр, 9 улаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр.

Лусууд ба тэнгэри тахиха, дасан хийд бодхохо, хэшэг даллага абаха, сан табиha, эм найруулха, хүрэнгэ эһээхэ, замда мүр гаргаха, бэри буулгаха, хурим хэхэ, гэр байшан бариха, худалдаа хэхэ, тушаал зарлиг гаргаха, тангариг үгэхэ, һаад тодхор дарахада һайн. Эхилжэ ном соносохо, шэнэ дэгэл үмдэхэ, эд, юумэ үгэхэ, шарил шатааха, урлан бүтээхэ, дархалха, эрдэм ухаанда һуралсаха, сэргэ хүдэлгэхэ, угаал хэхэдэ муу.

Хүнэй үһэ абабал, үбшэн, хамшаг хүрэхэ.

Гарагай 3-да мартын 6 (шэнын 13).

Улаан Бар, 8 сагаан мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр. Дашиниматай (амгалан байдалай, зол жаргалай) үдэр.

Бурханда зальбарал үйлэдэхэ, сан табиулха, хангал тахиулга, һахиуһанда үгэлгэ үгэхэ, бурхан шүтээн, орон гэрээ арамнайлаха, шэнэ ноёниие табиha, захирхы тушаалай ажал хэхэ, худалдаа хэхэ, дайсаниие дараха, тоосоо хэхэ, үзэл үзэхэ, бэри буулгаха, хубсаһа эсхэхэ, сэргэ хүдэлгэхэ, замда гараха, модо отолхо, тангариг үгэхэдэ һайн. Эм найруулха, түрэл садан бололсохо, ном эхилэн заалгаха, мал худалдажа абаха, хүүгэдые хүлдэ оруулха, газаашань ябуулдажа сээртэй.

Хүнэй үһэ абаа наа, зол жаргал оршохо.

Гарагай 4-дэ мартын 7 (шэнын 14).

Улаагшан Туулай, 7 улаан мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарха, бэшэг зурхай зураха, дасан хийдэй тахил заһаха, ураг садан бололсохо, худалдаа хэхэ, өөрын амидаралда түһатай ажал хэхэ, ехэ хүндэ барааллаха, ном заалгаха, лама хубараг болохо, замда ябаха, огторгойн үүдэ сахиха, гүрэм заһал хүүлэхэ, буянай үйлэ бүтээхэдэ һайн. Үбшэн эмнэжэ эхилхэ, дасан дуганай һуури табиha, гэр бүрихэ, нүүхэ, худалдаа хэхэ, ном номлохо, соносохо, юумэ газаашань үгэхэ, хүрэнгэ эһээхэ, газар хахалха, һубаг татаха, хурим хэхэ, сэргэ хүдэлгэхэ, нохой абахые хориглоно.

Хүнэй үһэ абабал, эд зөөри арьбажаха, үхэр мал үдэхэ.

Гарагай 5-да мартын 8 (шэнын 15).

Шара Луу, 6 сагаан мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарха, бурхан, лусууд тахиха, бэшэг зурхай зураха, хэшэг даллага абхуулха, санаар олгохо, дасан шүтээн бодхохо, номын хурал байгуулха, эрдэмдэ

һураха, ном соносохо, номлохо, хэблэхэ, замда ябаха, эм найруулха, бэри буулгаха, түрэхэ, ехэ хүндэ барааллаха, эм найруулха, тоосоо хэхэ, үзэл үзэхэ, харюулга хэхэ, түмэрөөр урлаха, угаал үйлэдэхэ, нүүдэл хэхэдэ һайн. Ехэ гол гаталха, заһаһа бариха, тангариг үгэхэ, хүүргэ бариха, һубаг татаха, дайсаниие номгодхохо, онгосо, һала, модон тээрмэ урлаха, хүн, мал ханаха, төөнэхэ, газар малтахада бүтэмжэгүй.

Хүнэй үһэ абаа наа, амгалан тайбан байдалда һайн.

Гарагай 6-да мартын 9 (хуушанай 16).

Шарагшан Могой, 5 шара мэнгын, уулада һуудалтай үдэр.

Бурхана тахиха, номын үүдэндэ орохо, Очирпүрэвийн харюулга хэхэ, дасан хийд нэргээхэ, арамнайлаха, лама болохо, эм найруулха, эрдэмдэ һураха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, бэри буулгаха, хурим хэхэ, мал газаашань гаргаха, нүүдэл хэхэ, сэргэ хүдэлгэхэ, зээлеэр абаха, анда нүхэд бололсохо, эд бараа худалдаха, үхэр, мори һургаха, байшан гэрэй һуури табиha, гэр бүрихэдэ һайн. Газар хахалха, хурим хэхэ, нохой абаха, ехэ хэрэг үүдхэхэ, ном уншаха, аралжаа наймаа эрхилхэ, замда гараха, зарга барихые хориглоно.

Хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 7-до мартын 10 (хуушанай 17).

Сагаан Морин, 4 ногоон мэнгын, модондо һуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарха, бурхан, тэнгэри, 8 лусууд тахиха, тахилда үгэлгэ үгэхэ, эм найруулха, ханаха, модо тариха, һэеы гэр табиha, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, замда гараха, худалдаа наймаа хэхэ, наһанай буян бүтээхэ, эд, мал абаха, худаг малтахада һайн. Бэри буулгажа, хүрэгэ оруулжа болохогүй, байра бууса түбхинүүлхэ, мори худалдаха, тангариг үгэхэ, нялхые газаашань гаргахые тэбшэгтэ.

Хүнэй үһэ абаа наа, шэг шарай муудаха.

Гарагай 1-дэ мартын 11 (хуушанай 18).

Сагаагшан Хонин, 3 хүхэ мэнгын, хийдэ һуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарха, лусууд тахиха, "Чавдор", "Уһан балин", "Лудор", "Лусын балин" үргэхэ, эм найруулха, залаха, лама болохо, тарни уншаха, харюулга хэхэ, буянай үйлэ бүтээхэ, хонинһоо ашаг шэмэ абаха, мал газаашань үгэхэ, ажалшаниие абаха, эрдэм номдо һурахада һайн. Байшан гэрэй һуури табиha, шэнэ гэр бариха, хүн, мал һамнаха, ханаха, төөнэхэ, шэнэ дэгэл эсхэхэ, сэргэ хүдэлгэхэ, замда ябаха, тээрмэ бодхохо, шууяа гаргаха, газар хэндэхэ, харюулга хэхэ, һубаг татахада харша.

Хүнэй үһэ абабал, эд зөөри, үхэр мал гарзалха.

<p>Буряад Үнэн Дүхэриг</p> <p>Учредители: Президент, Народный Хурал, Правительство Республики Бурятия Ген.директор-гл. редактор - Э.Д.ДАГБАЕВ Редактор - Т.В.САМБЯЛОВА Редакционная коллегия: И.М.Егоров, П.Л.Носков, М.В.Калашников, И.В.Смоляк (Правительство РБ), А.С.Коренев, Ц.Б.Батуев, В.Р.Булдаев, Ц.Э.Доржиев (Народный Хурал РБ), А.В.Махачкеев (замгендиректора - руководитель редакций газет), Л.Г.Будаев (замгендиректора-директор по экономике и развитию), С.Б.Байминова (бильд-редактор), Г.Х.Дашеева, Н.Д.Бадмаринчинов, Л.В.Очицова, Д.Ц.Мархадаева, Б.В.Балданов, В.Д.Дамдинова.</p>	<p>Телефоны:</p> <p>21-54-54 - приемная 21-35-95 - замгендиректора - руководитель редакций газет 21-68-08 - редактор 21-55-97 - замгендиректора - директор по экономике и развитию 21-64-36 - бильд-редактор 21-67-81 - компьютерный центр 21-66-76 - производственный отдел 21-63-86 - отдел экономических проблем, отдел фотоиллюстраций 21-63-86 - отдел социально-политических проблем 21-64-36 - отдел гуманитарных проблем, отдел бурятского языка и перевода, отдел оперативной информации 21-06-25 - редакция журнала «Байгал» 21-60-21 - редакция журнала «Морин Хуур», редакционно-издательский отдел 21-62-62 - реклама 21-50-52 - подписка и распространение</p>	<p>АДРЕС:</p> <p>670000, г. Улан-Удэ, ул. Каландаришвили, 23. ГУП «Издательский дом «Буряад үнэн».</p> <p>Учредитель - Правительство Республики Бурятия</p>	<p>Подписной индекс 73877 Газета зарегистрирована ФГУ «Восточно-Сибирское межрегиональное территориальное управление». Регистрационный №Б0079 e-mail: unen@mail.ru</p>
	<p>Газета набрана и сверстана в компьютерном центре Издательского дома «Буряад үнэн» Отпечатано с готовых диалозитивов в ОАС «Республиканская типография» тиражом 5000 экз. Объем 6 п.л. Заказ №371. 670000, г. Улан-Удэ, ул. Борсоева, 13.</p> <p>Подписана в печать 29.02.2012 в 16.00 - по графику; 29.02.2012 г. в 16.00 - фактически. Общий тираж изданий ИД «Буряад үнэн» - 18900 экз. Цена свободная.</p>	<p>Редакция принимает печатные рукописи. Рукописи и фото не рецензируются и не возвращаются. Автор несет ответственность за представленные материалы. За содержание объявлений редакция ответственности не несет. Все справки у рекламодателя.</p>	<p>* Материалы на платной основе. ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ - каб. 1, 13 (I этаж), Тел.: 21-62-62, тел./факс: 21-54-54</p>

САР ШИНЭДЭЭ САЙХАН ШИНЭЛЭЭРЭЙ !!!

Найман зууны түүхийг
Нар зөв хуралсан
Намхан хүлэгээ унаж
Дэлхий зулайд омогшсон
Нар сүлдтэй Монгол түмэн минь Туулай
жилээ үдэж
Настан буурлаан цэнгүүлэн Луу жилээ угтаж
байна.
Нар хуралж цэнгэлдэх дэлхийд ганцхан
монгол заяа
Наран тойрогт алдарахгүй Эзэн Чингисийн
угсаа
Сааршгүй сайныг билэглэх эцэг дээдсийн
заншилтай
Сайхан бүхнийг ерөөх энх мэндийн учиралтай
Монгол түмэн минь сар шиндээ сайхан
шинэлээрэй.

Буян номын гэгээ тооноор чинь цацарч
Бурхад инээмсэглэн хаалган дээр чинь бууж
Буурал өвгөд халуун ам бүлээрэй цуглан
Бүхнээс элбэг сайхан шинэлээрэй
Шижир цацрагт нараа дэлхий тойрч нас
нэмсний дан баяр
Шидрүүн мөнгөн өвлиг өнтэй давсны давхар баяр
Шинэхэн цэцэглэх хавартай энх золгосны
гурамсан баяр
Шинийн нэгэн гэмээн эгнэн давхацсан дөрвөн
баяраа сайхан тэмдэглээрэй
Дорнын зурхайгаар мөрөө гаргаж
Долоон бурхандаа дээжээ өргөж
Дээдэс өвгөддөө хүндэтгэн золгож
Дүүрэн жаргалтай түвшин амгалан
Сар шиндээ сайхан шинэлээрэй!

АВАРГАА БАТАЛЖ САЙХАН ТҮРҮҮЛЛЭЭ

XVII жарны Баясгалан хэмээх Усан луу жилийн сар шинийн баярт зориулсан үндэсний бөхийн барилдаан амжилттай болж өнгөрлөө. Барилдаанд Монгол Улсын даян аварга Г.Өсөхбаяр, аварга С.Мөнхбат, арслан Д.Ганхуяг, арслан Б.Ганбат, арслан Г.Эрхэмбаяр, гарьд М.Баяржавхлан, гарьд Н.Ганбаатар, гарьд Ж.Бат-Эрдэнэ тэргүүтэй улс, аймаг, цэргийн цолтой хүчит 256 бөх уран мэхийг уралдуулсан юм. Сар шинийн барилдааныг үзэхээр төрийн 3 өндөрлөгөөс гадна мэргэжлийн сумогийн 68 дахь Их аварга Асашёрюү Д.Дагвадорж болон Даян аварга А.Сүхбат нар хүрэлцэн ирж бөх сонирхогчдоо баярлууллаа. Ийнхүү Баясгалант хэмээх усан луу жилийн сар шинийн барилдаанд Увс аймгийн Баруунтуруун сумын харьяат, «Монголросцветмет» компанийн бөх, улсын аварга С.Мөнхбат түрүүлж, Хөвсгөл аймгийн Шинэ-Идэр сумын харьяат, «Энержи ресурс» компанийн бөх, улсын арслан Х.Мөнхбаатар үзүүрлэн, улсын харцага Ц.Содномдорж, улсын начин Б.Сангисүрэн нар шөвгөрлөө.

- ТАБАН ДАВАА:**
1. **С.Мөнхбат /у.ав/** - Б.Чинзориг /у.н/
2. **Х.Мөнхбаатар /у.ар/** - Б.Амарзаяа /а.а/
3. Н.Ганбаатар /у.г/ - **Ц.Мягмарсүрэн /у.з/**
4. Ж.Бат-Эрдэнэ /у.г/ - **Б.Батмөнх /у.н/**
5. **М.Өсөхбаяр /у.з/** - П.Бүрэнтөгс /а.а/
6. Б.Соронзонболд /у.з/ - **Б.Сангисүрэн /у.н/**
7. **Ө.Даваабаатар /у.х/** - Ж.Чулуунбат /у.н/
8. **Ц.Содномдорж /у.х/** - Б.Пүрэвсайхан /а.а/

- ЗУРГААГИЙН ДАВАА:**
1. **С.Мөнхбат /у.ав/** - Ц.Мягмарсүрэн /у.з/
2. **Х.Мөнхбаатар /у.ар/** - Б.Батмөнх /у.н/
3. М.Өсөхбаяр /у.з/ - **Б.Сангисүрэн /у.н/**
4. Ө.Даваабаатар /у.х/ - **Ц.Содномдорж /у.х/**
ДОЛООГИЙН ДАВАА:
1. **С.Мөнхбат /у.ав/** - Б.Сангисүрэн /у.н/
2. **Х.Мөнхбаатар /у.ар/** - Ц.Содномдорж /у.х/
НАЙМАН ДАВАА:
1. **С.Мөнхбат /у.ав/** - Х.Мөнхбаатар /у.ар/

С.Мөнхбат - улсын аварга

ЦАГААН САРЫН ТҮҮХ, ЁС ЗАНШИЛ

Цагаансар нь өвөг дээдсийн үеэс уламжлан ирсэн төрт ёсны хамгийн том баяр юм. 1206 онд Чингис хаан Их Монгол Улсыг байгуулаад, цагаан сарыг хаврын эхэн сард мал төллөж, идээ цагаа, өвс ногоо дэлгэрч байх үеэр тэмдэглэвэл

зохилтой хэмээн зарлиг буулгажээ. Харин үүнээс өмнө энэхүү баярыг цагаан идээний баяр хэмээн нэрлэж, намрын улиралд тэмдэглэж байсан гэдэг. Арвандолдугаар зуунд Монголд бурханы шашин сонгодог хэлбэрээ олж, Өндөр гэгээн Занабазар

анхдугаар Богдоор тодрох үеэс төрт ёсны энэхүү баярыг шашин номын ёсны баяртай хавсарган тэмдэглэх болсон байна. Хаврын эхэн сарын шинийн нэгнээс шинийн 15 хүртэлх өдрүүдийг бурхан багшийн эрхэт хувилгаан үзүүлсэн өдрүүд хэмээн нэрийддэг бөгөөд энэ өдрүүдэд ном хураах ёсыг Өндөр гэгээн Занабазар тогтоожээ. Олон зууны турш цагаан сарыг тэмдэглэсээр ирсэн нь хүн төрөлхтөний түүхэнд Монгол хэмээх нэрийг бичүүлж байгаа гол хүчин зүйлийн нэг хэмээн үзэх нь ч бий. Энэ баярын гол утга нь ах дүү, төрөл саднаа мэдэлцэх, тэднийг хүндэтгэх зан үйлд оршдог. Тиймээс бие биедээ заавал зочилдог заншилтай. Битүүний орой хот айлаараа өндөр настныдаа цуглаж, идээ ундаа зооглон, тоглож нааддаг. Энэ өдөр ирэх жилдээ өрх гэрээ дүүрэн байлгахын үүднээс гадуур хоноглодоггүй. Шинийн нэгэн, хоёрны өдрийг хөтөл өдөр хэмээх учир алс хол явдаггүй байна. Цагаан сараар цээрлэх ёстой гурван зүйл байдаг нь уур, шунал, мунхаглал гурав бөгөөд эдгээр нүглийг тэвчиж, буян үйлдэх нь цагаан сарын хамгийн чухал зан үйл ажээ.

Тайлга. Цагаан сарын битүүний өглөөнөөс шинийн нэгний өглөөний

нар мандах хүртэл сүм хийдэд ном хурж, Ванданлхам буюу Лхам бурханыг тахидаг. Учир нь Лхам бурхан битүүний шөнө гурван мянган орчлонг нэг удаа тойрон, айл бүрт зочилдог хэмээн үзэх учир монгол айл бүхэн гэрийнхээ хойморт бурхан залж, идээ будаа өргөдөг. Лхам бурханд залбирахдаа «Өнгөрсөн жил сайхан жил болж өнгөрлөө. Бидний ажил амжилттай сайхан байлаа. Ирж буй жил мөн сайхан жил болох болтугай. Энэ бүхнээ Лхам бурхан танд даатгаж байна. Та сайн, сайхан явахад минь туслаж, дэмжээрэй» хэмээгээд өргөл өргөж мөргөөд, үүнийхээ дараа хоорондоо золгож сар шинийн баяраа эхлүүлдэг заншилтай ажээ. Мөн битүүний орой тотгон дээрээ мөс, цагаан тос тавьж, баруун хатавчиндаа алтан харгана хавчуулдаг нь Лхам бурханы хөлөглөн ирэх лууст унд, зоог бэлтгэж буй хэрэг юм.

Битүүний зоог. Битүүний зоог нь эрүүг нь заагаагүй хонины битүү толгой юм уу өвчүү байдаг. Өвчүү чанасан бол өвчүүгээ өөд нь харуулан дээр нь дал, дөрвөн өндөр, шаант, залаатай, богтос тавина. Битүү толгой чансан бол аманд нь өвс ногоог төлөөлүүлэн сонгино сармис зуулгаж, гургал-

дайны түрийтэй үзүрийг толгойныхоо богтосны аль нэгийг тавьдаг. Битүүний орой бууз жигнэж банш чанан мөн шөлний будаа хийж, айл хөршийндөө хүүхдээр хүргүүлдэг. Бууз баншиндаа цаган мөнгө хийж тэр бууз, банш таарсан хүн ирэх жил олз омогтой явахыг билэгддэг.

Мах буюу ууц тавих ёс. Малын махны толгойн хэсэг нь эх болно. Махаа энэ эх талаар нь зочин руу харуулж тавина. Зочин толгой талаас нь барьж хажуулдуулан огтолж идэх ёстой. Ууцыг хөндөхдөө зүүн гараараа сүвэргэдэн талаас нь барьж баруун гараараа өөхөн нурун талаас нь нимгэн зүсэх хэрэгтэй. Бусад махыг нь зөв огтлоход ганц эх талыг нь мэдэх нь чухал. Их бүхэл /бүтэн мах, ууц/ тавих журам: 1.толгой 2.ууц 3.өвчүү 4.хаа 5.гүя 6.хүзүүний сээр Махны толгой /эх/ гэдэг нь толгойны хошуу талыг хэлдэг.

Ч. Арьяасүрэн «Монгол ёс заншлын их тайлбар толь».
(Үргэлжлэлийн хожом гараха).

Энэ хуудаһа
Б.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ бэлдэбэ.
(Улаадахи дугаарнай маргын 7-до гараха).